

GÖRÖGKATOLIKUS SZEMLELET

⊕ HIT ⊕ LÉLEK ⊕ ÉRTÉK A GÖRÖGKATOLIKUS SZEMLE MAGAZINJA

GÖRÖGKATOLIKUS
SZEMLELET
SZERKESZTŐSÉGE
XII. ÉVFOLYAM 1. szám
2025. Tavasz
Ára: 800 Ft

■ ÁPRILIS

1. K	Egyiptomi Mária sza.
2. Sz	Titusz szé. – Nagy hódolás – <i>Böjt</i>
3. Cs	Nikétász szé.
4. P	György szé. – (Teodulosz és Agatopusz vtk., Himnuszköltő József szé.) – <i>Böjt</i>
5. Szo	☉ Akathisztosz szombat – (Kolos és tsai. vtk.)
6. V	Nagyböjt 5. vas. – Egyiptomi Mária sza. – (Eutik fp.) – 5. h.
7. H	Kalliopiosz vt.
8. K	Heródion és tsai. apk.
9. Sz	Eupszikhiosz vt. – <i>Böjt</i>
10. Cs	Terenciusz és tsai. vtk.
11. P	Antipász fszvt. – <i>Böjt</i>
12. Szo	☉ Lázár feltámasztása – (Bazil hv. fp.)
13. V	☉ Az Úr bevonulása Jeruzsálembe (Virágvasárnap)
14. H	Nagyhétfő
15. K	Nagykedd
16. Sz	Nagyszerda – <i>Böjt</i>
17. Cs	Nagycsütörtök – A titkos vacsora emléke
18. P	✦ Nagypéntek – Jézus Krisztus kereszthalála – Királyi imaórák – Szigorú böjt
19. Szo	✦ Nagyszombat – Jézus Krisztus síri nyugalma – <i>Böjt</i>
20. V	☉ HÚSVÉT – Jézus Krisztus feltámadása
21. H	✦ Fényes hétfő
22. K	✦ Fényes kedd
23. Sz	✦ Fényes szerda – György nagyvértanú
24. Cs	✦ Fényes csütörtök
25. P	✦ Fényes péntek – Márk ap., evta.
26. Szo	✦ Fényes szombat
27. V	✦ Tamás vasárnap – (Simeon fszvt.) – 1. hang
28. H	Jázon és Szozipáter apk.
29. K	A küzikei 9 vt. – (Memnon szé.)
30. Sz	☉ Jakab ap.
■ MÁJUS	
1. Cs	Jeremiás pr.
2. P	☉ Atanáz fp.
3. Szo	Timóteus és Móra vtk.
4. V	Kenethozó asszonyok vasárnapja – (Pelágia vtnő) – 2. hang
5. H	Irén nvtnő
6. K	Jób pr.
7. Sz	A Szent Kereszt jeruzsálemi megjelenése
8. Cs	✦ Teológus János ap., evta.
9. P	Izajás pr., Kristóf vt. – (Csodatevő Miklós fp. ereklyéinek átvitele)
10. Szo	☉ Buzgó Simon ap.
11. V	✦ Inaszakadt vasárnapja – Boldog Hopkó Bazil fszvt. – (Mókiosz fszvt.) – 3. hang
12. H	Epifániosz és Germánosz fpk.
13. K	Glikéria vtnő
14. Sz	✦ Az Ötvened közepe – (Izidor vt.)
15. Cs	Uü. – Nagy Pakhómiosz szé. – (Akhilléz fp.)
16. P	Uü. – Tivadar rem.

17. Szo	Uü. – Andronikosz és Junia apk.
18. V	Szamariai asszony vasárnapja – Uü. – (Péter és tsai. vtk.) – 4. hang
19. H	Uü. – Patrik fszvt. és tsai.
20. K	Uü. – Thalleleosz vt.
21. Sz	✦ Az Ötvenedközép ünz. – Konstantin és Ilona társapk.
22. Cs	Bazilioszkosz vt.
23. P	Mihály hv. fp.
24. Szo	Csodálatoshegyi Simeon rem.
25. V	✦ Vakonszületett vasárnapja – Ker. János pr. fejének III. megtalálása – 5. hang
26. H	Kárpuz ap.
27. K	Helládiosz fszvt.
28. Sz	☉ Húsvét ünnepzárása – (Eutik fszvt.)
29. Cs	☉ Az Úr mennybemenetele – (Teodózia vtnő)
30. P	Uü. – Izsák szé.
31. Szo	Uü. – Hermiász vt.
■ JÚNIUS	
1. V	Az első (nikeai) egyetemes zsinat igazhitű atyáinak emléke – Uü. – (Jusztinosz és tsai. vtk.) – 6. hang
2. H	Uü. – Nikéforosz hv. fp.
3. K	Uü. – Lukilliánosz és tsai. vtk.
4. Sz	Uü. – Metrofán fp.
5. Cs	☉ Tivadar nvt. ereklyéinek átvitele – Uü. – (Dorotheosz fszvt.)
6. P	☉ Mennybemenetel ünz. – (Visszárion és Hilárion szé.)
7. Szo	Halottak emlékezte – (Teodotosz fszvt.)
8. V	☉ Pümkösd vasárnap – A Szentlélek eljövetele – 7. hang
9. H	☉ Pümkösd hétfő – A Szentháromság ünnepe – Uü. – (Alexandriai Cirill fp.)
10. K	Uü. – Sándor és Antónia vtk. – (Timóteus fszvt.)
11. Sz	☉ Bertalan és Barnabás apk. – Uü.
12. Cs	Uü. – Onufriosz rem., Péter szé.
13. P	Uü. – Akvilina vtnő
14. Szo	☉ Pümkösd ünz. – (Elizeus pr., Metód hv. fp.)
15. V	Mindenszentek vasárnapja – (Ámosz pr.) – 8. hang
16. H	Tikhón fp. – <i>Allelujás nap</i> – <i>Apostolfejedelmek bünb. időszak kezdete</i>
17. K	Mánuel és tsai. vtk.
18. Sz	Leontin vt.
19. Cs	☉ Júdás ap., az Úr rokona
20. P	Metód fszvt. – Allelujás nap
21. Szo	Julián vt.
22. V	Pümkösd u. 2. vasárnap – Özséb fszvt. – 1. hang
23. H	Agrippin vtnő
24. K	✦ Keresztelő János pr. születése
25. Sz	Uü. – Febrónia vtnő
26. Cs	Tesszaloniki Dávid szé. Szabad hét
27. P	Sámson szé.
28. Szo	Cirusz és János ingy. orv. vtk. ereklyéi
29. V	☉ Pümkösd u. 3. vas. – Péter és Pál főapostolok – 2. hang
30. H	☉ A tizenkét szent apostol

Rutin helyett forgószelel

Járt utat járatlanért el ne hagyj – tanácsolja az ismert közmondás, és a minden napokban általában tartjuk is magunkat hozzá, már ami a szó szerinti értelmezést illeti. Mert akár valamilyen járművel, akár gyalog közlekedünk, a nap mint nap rutinszerűen megtett távolságot az otthonunk és a munkahelyünk, a gyerekek iskolája vagy éppen a nagyszülők háza között szinte méterre pontosan ugyanúgy teljesítjük, ha adódik alternatíva, akkor is mindig ugyanazt az irányt választjuk, ugyanazon a sarkon fordulunk be, ugyanott állunk meg – feltéve, hogy épp szabad a kedvenc parkolóhelyünk.

Ez a szokásos útvonal olyan mértékben fixa ideává válhat, hogy vannak emberek – magamat is kénytelen vagyok ide sorolni –, akik akkor sem tudnak elszakadni tőle, ha más kezében van a kormány. Borzasztóan dühös tudok lenni, amikor például a taxis nem pontosan abban az irányban halad a cél felé, amit én a fejemben elgondoltam. Ilyenkor a kisördög nemcsak azzal bosszant, hogy elhitheti velem, az alternatív útvonal miatt lassabban érünk majd oda, hanem annak a gondolatát is elűteti a fejemben, hogy mindez nem véletlenül történik, a sofőr szándékosan választotta a hosszabb utat, mert meg akar kopsztani.

A másik jellemző bosszúságforrás, amikor a reggeli vagy a délutáni dugóban araszolva próbálok mégis valami normál utazósebességet felvéve haladni a célom felé, ám egyszer csak kiderül: az úton, amin már szinte behunyt szemmel végig tudnék hajtani, valamit épp javítanak, csövet vagy kábelt cserélnek, esetleg építkezés miatt lezárták egy szakaszát. Ilyenkor jöhet az újratervezés, ami nem csupán az akkor már biztosra vehető késés miatt fájdalmas, hanem azért is, mert a szokásos rutin borulása komoly mentális terheléssel jár a kiszámíthatóságra vágyó embernek – tudjuk, hogy Maslow motivációs piramisában a biztonság közvetlenül a légzés, az evés, az ivás és az alvás után következik.

Keresztény életünket sokszor ugyanez a rutin, illetve a megszokotthoz való ragaszkodás jellemzi. Mindig így volt, ne legyen másképp ezután sem. Mindig így csináltuk, miért kellene most máshogy? Nem vagyunk persze egyedül ezzel a hozzáállással, hiszen először a tanítványok

sem reagáltak sokkal lelkesebben a feltámadás mindent megváltoztató hírére. Az evangéliumok megőrizték az emlékezetét konformizmusuknak: nem hisznek az aszszonyoknak, néhányan még magának a közöttük megjelenő Jézusnak sem, egészen Tamással bezárólag, aki kijelenti, míg nem érintheti kezével a Megváltó oldalát és a szegek helyét, nem fogadja el senki tanúságtételét.

Húsvét örömhíre kétezer évvel ezelőtt forgószelelként kavarta fel a tanítványok életét, és nincs ez másként napja-

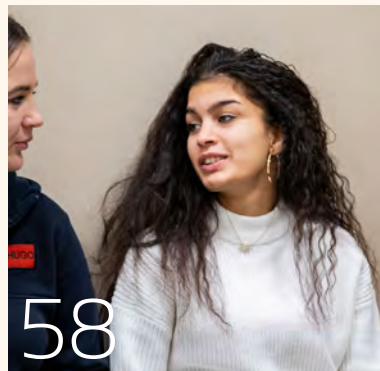
inkban sem. Talán éppen emiatt nehéz sokunk számára a maga teljes mélységében megélni az ünnepet, mert tudat alatt érezzük, milyen átalakító hatással lenne egész létezésünkre, gondolkodásunkra, magatartásunkra. Mi pedig – félünk a változástól, főleg akkor, ha ilyen radikális. Legyen ennek az ideai ünnepnek a figyelmeztetése számunkra az, hogy próbáljunk nyitottabbak lenni Istenre, az ő akaratára, terveire és szeretetére, igyekezzünk kilépni vallásosságunk sablonjaiból, higgyünk a Megváltónak, és engedjük neki, hogy megleljen minket. Ha így teszünk, mi is teljes szívbeli meggyőződéssel kiálthatjuk majd:

„Tegnap veled temetkeztem el, Krisztus, / veled ébredék ma a Feltámadóval: / tegnap veled fölfeszítettem, / dicsőíts meg engem is, Üdvözítő, / a te országodban!”
(III. Óda)

1	Koncz Attila: Rutin helyett forgószél	52	Szilvási Zalán: Hazafelé – Emlékezés a 2015. február 15-én mártírhálált halt 21 keresztény szentre
5	Vándor Ilka: Keresztes Szilárd püspöki aranyjubiléuma	54	Tóthné Espán Margaréta: Újszentelt papjaink első szolgálati éve – Beszélgetés Levcsenkó Dávid atyával
6	Fülöp metropolita: Ízig-vérig görögkatolikus	58	Bródi-Szilágyi Ilona: „Példa szeretnék lenni a sorstársaknak” – Interjú Szilágyi Ágnes állami gondozottal
8	Dr. Keresztes Szilárd laudációja	62	Legeza Kata: Mozivászon előtt
17	Koncz Attila: Odaállni a másik ember mellé – ismeretlenül	64	Tóthné Espán Margaréta: Gyerekeknek
22	Ivancsó Bazil: A húsvéti vita	66	Király András – Obbágy Lacus: Az eddigi legjobb Európa-Bajnokságot rendezte a Görögkatolikus Metropólia
24	Király András: Gemelli, a pápák kórháza	72	Tóthné Espán Margaréta: Ez történt...
28	Dobos Klára: Lélekkel lépdelő zarándokok	76	Obbágy Lacus: Szoboszlai Dominik és a szemünk láttára íródtörténelem
30	Koncz Attila: Zarándoklélekkel Rómában		
36	Ivancsó Bazil: A Szentföld érdekességei – Krisztus Urunk halotti leple 3.		
40	Terdik Szilveszter: Aranyszájú Szent János egyházatya újkori ábrázolásainak egy csoportjáról		
44	P. Tóth Nóra: Görögkatolikusok évszázados öröksége – Kiállítóterben és templomokban		
48	Tóthné Espán Margaréta: A Szent vonzásában – Puskás László- emlékkiállítás Nyíregyházán		

MEGJELENT A

GÖRÖGKATOLIKUS SZEMLE

KIADÁSÁBAN, A HAJDÚDOROGI FŐEGYHÁZMEGYE,
A MISKOLCI EGYHÁZMEGYE ÉS A NYÍREGYHÁZI EGYHÁZMEGYE
EGYÜTTMŰKÖDÉSÉVEL

KIADJA A GÖRÖGKATOLIKUS METROPÓLIA
SAJTÓ- ÉS MÉDIAKÖZPONT
FELELŐS KIADÓ: KOCSIS FÜLÖP ERSEK-METROPOLITA

HONLAPUNK CÍME: WWW.GOROGKATOLIKUS.HU
FACEBOOK.HU/SZEMLELETMAGAZIN

A SZERKESZTŐSÉG CÍME:
4400 NYÍREGYHÁZA, BETHLEN G. U. 21.
TEL: +3642/597-600/401 MELLÉK

INFORMÁCIÓ:
GOROGHIR@GOROGKATOLIKUSMETROPOLIA.HU

SZÁMLASZÁM: 10702064-72479962-51100005 CIB
(GÖRÖGKATOLIKUS METROPÓLIA SAJTÓ- ÉS MÉDIAKÖZPONT)

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: KIRÁLY ANDRÁS
FŐSZERKESZTŐ: KONCZ ATTILA
MUNKATÁRSAK: TÓTHNÉ ESPÁN MARGARÉTA,
VÁNDOR ILKA BORBÁLA

FOTÓK: BAKOS ZOLTÁN, DOBOS KLÁRA,
GERNER ATTILA, KIRÁLY ANDRÁS,
ZADUBENSKZI NORBERT, SZABÓ SÁNDOR,
POLYÁKNÉ TÓTH NÓRA, BRÓDI-SZILÁGYI ILONA,
VARGA-JUHÁSZ BERNADETT,
VÁNDOR ILKA BORBÁLA, TRESTYÁNSZKY CSABA

ÁRCLAT, TÖRDELÉS: PROJEKT-TEAM DTP STÚDIÓ
NYOMDAI MUNKÁK: IMI PRINT KFT., NYÍREGYHÁZA

ISSN: 1416-793X

A GÖRÖGKATOLIKUS SZEMLE ÉS SZEMLELET MEGRENDELHETŐ
KÖZVETLENÜL A SZERKESZTŐSÉGTŐL, AMELYNEK
ELÉRHETŐSÉGEIN Részletes információ is kérhető.

NYÍREGYHÁZA, 2025

Keresztes Szilárd püspöki aranyjubleuma

PÜSPÖKKÉ SZENTELÉSÉNEK ÖTVENEDIK ÉVFORDULÓJÁN, 2025. FEBRUÁR 8-ÁN
A NYÍREGYHÁZI SZENT MIKLÓS-SZÉKESEGYHÁZBAN ÜNNEPI SZENT LITURGIÁN ADTAK HÁLÁT A MEGHÍVOTT PÜSPÖKÖK,
A PAPSÁG, SZILÁRD PÜSPÖK CSALÁDJA ÉS BARÁTAI, VALAMINT A HÍVEK – KÖZTÜK OLYANOK IS,
AKIK 50 ÉVVEL EZELŐTT IS JELEN VOLTAK A PÜSPÖKSZENTELÉSEN.

Keresztes Szilárd 1975-1988 között segédpüspökként, majd húsz éven át, 2008-ig hajdúdorogi megyéspüspökként és miskolci apostoli kormányzóként szolgálta a görögkatolikus egyházat. A rendszerváltás időszakától kezdve számos új intézmény létrehozása, templom, parókia építése és felújítása, és mindenre kiterjedő figyelmével végzett áldásos munkássága révén a magyar görögkatolikus egyház folyamatosan fejlődött. Számos hazai és nemzetközi jelentőségű eseményt szervezett, amelyek közül a legjelentősebb Szent II. János Pál pápa 1991-es magyarországi útja, melynek során a Szentatya Máriapócsra és Nyíregyházára is ellátogatott.

A székesegyház, amelyhez számos módon kapcsolódik Szilárd püspök élete, zsúfolásig megtelt a meghívott vendégekkel és a hívekkel. Dudás Miklós püspök 1955-ben itt szentelte pappá, 1960-tól segédlelkészként és kántorként, 1970-től pedig nyíregyházi parókusként és székesegyházi kanonokként szolgált itt. Végül napra pontosan ötven évvel ezelőtt, 1975. február 8-án itt szentelte püspökké Timkó Imre hajdúdorogi megyéspüspök Szegedi Joáchim kőrösi és Cserháti József pécsi megyéspüspökökkel együtt.

Az aranyjubleumon együtt ünnepelt Keresztes Szilárddal Michael W. Banach apostoli nuncius; a Görögkatolikus Metropólia mindhárom főpásztora, valamint Ternyák Csaba egri és Udvardy György veszprémi érsek, Veres András, a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke és a püspöki kar számos tagja. A környező országok püspökei közül jelen volt Virgil Bercea nagyváradi görögkatolikus püspök és Nil Luscsak munkácsi görögkatolikus segédpüspök.

A Szent Liturgiát Szilárd püspök vezette. Az asszisztenciát a nyíregyházi görögkatolikus szeminárium papnövendékei adták, akik a kántori szolgálatot is ellátták. A görögkatolikus papságból több mint százan vettek részt az ünnepen.

Az ünnepi szentbeszédet Fülöp metropolita mondta, Michael Wallace Banach apostoli nuncius Ferenc pápa és Claudio

Gugerotti, a Keleti Egyházak Dikasztériumának prefektusa köszöntő levelét olvasta föl, Ábel püspök pedig házigazdaként köszöntötte a jubiláns püspököket.

A Szent Liturgia végén Szilárd püspök megköszönte a résztvevőknek a közös imádságot és együttléte: „Ami velem vagy általam történt, az a Jóisten szeretetének a csodája. És ezt csak így lehet elfogadni, a Jóisten szeretetének a csodája, mint a Szent Eucharisztia, amit most bemutattunk, és minden azt szolgálja nekem és mindenkinek, hogy legyen ez bűneim bocsánatára és az örök élet elnyerésére.”

Az aranyjubleum ünneplése a liturgiát követően a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolán folytatódott. A főiskola szintén számos ponton meghatározó jelentőségű az ünnepelt életében. Az 1950-ben induló intézmény első évfolyamának hallgatója, később teológia tanára, püspökként nagykancellárja volt, és nem utolsósorban ő építette a 2003 óta álló impozáns épületet. A Szent Péter-teremben folytatódó ünnepségen a Hierarchák Tanácsa laudációját Atanáz miskolci püspök olvasta fel, ezt követően a főiskola szenátusa által odaítélhető legmagasabb elismerést, a Szent Atanáz-díjat adományozták az emeritus püspököknek.

Az ünnepi ebédet követően a vendégek ajándékokat adtak át a püspök atyának, amelyek közül emlékezetes volt a szeretett falujából, Komlóskából érkező csoport személyes ajándéka és ruszin nyelvű éltetése.

A jubileum alkalmából a Görögkatolikus Szemle különszáma is megjelent, amelyben többek között Keresztes Szilárd életútja, püspöktársai köszöntője, visszaemlékezések, a főiskolán elhangzott laudáció, valamint Szilárd püspöknek a rendszerváltáskor újrainduló újság első számában megjelent vezércikke is olvasható.

Ebből a különszámból a püspök atyák laudációját és köszöntő leveleit közöljük.

FÜLÖP METROPOLITA

Ízig-vérig görögkatolikus

Az anyatejjel szívta magába a görögkatolikusságot. Akkor kezdte papi tanulmányait, amikor hazájában bezárták a szerzetesházakat és az egyházi intézményeket. A görögkatolikus egyházat ráadásul meg is akarták szüntetni, de pócsi Édesanyánk megóvott ettől minket. Sőt, a leghevesebb üldöztetések közepette indulhatott útjára papnevelő intézetünk, amelynek első növendékei között volt a komlóscai pap fia, Keresztes Szilárd.

Évtizedeken át megmagyarázhatatlan csodának tartottuk, hogy Dudás Miklós püspök atya az elnyomás éveiben hogyan tudta sikerre vinni a szeminárium elindítását. Nem kért rá engedélyt – azt aligha kapott volna –, egyszerűen csak bejelentette aényt, hogy saját lakosztályának szobáiból kialakítja a papnevelő intézetet. Ma már tudjuk, hogy – bár továbbra is pócsi csodának tekinthetjük – megvolt ennek a maga logikája. A környező országok mintájára akarták beolvasztani a mi görögkatolikusságunkat is az ortodoxiába. E folyamat kedvező lépésének tűnt, hogy ezzel az új intézménnyel a papnevelésünk elkülönüljön a katolikus kispapokétól. Csakhogy a megfojtó próbálkozás kudarcot vallott. Későn fogták fel a kommunista vezetők, hogy az akkor már több mint kétszázézer görögkatolikusságot nem fogják tudni beolvasztani az alig néhány ezer hívőt számláló, több nemzeti egyházhoz tartozó ortodox egyházak bármelyikébe is.

Az ifjú Szilárd a politikai, de inkább a történelmi helyzetnek köszönhetően a későbbi papi, tanári szolgálatának helyén, majd püspöki székhelyén, Nyíregyházán kezdte meg teológiai tanulmányait, melyeket Budapesten, illetve Rómában folytatott, ahol teológiai ismeretei a keleti egyházak megismerésével is termékenyen gazdagodtak.

Így lett a magyar falusi legényből elkötelezett keresztény, hitvalló katolikus, elszánt görögkatolikus és a püspökséget is elérő, kiváló képességekkel rendelkező klerikus. Egyik sem olyan tény, amely abban a korban erénynek számított volna. De neki nem is ez számított. Sorsa szervesen összefonódott a sokat szenvedett magyar görögkatolikusság életével. Később pedig mint püspök annak erőteljes formálójává is vált.

Megyéspüspöki szolgálatának hajnalán érte őt a történelmi váltás, amely a görögkatolikusokra különösen hatalmas erővel hatott. A kommunista elnyomás idején Magyarországon ugyan nem, de a környező országokban mindenütt sikerült megszüntetni, rendeletileg eltüntetni a görögkatolikus egyházakat, melyek azonban 1990 után elemi erővel törtek elő évtizedes földalatti bujdoklásukból. Megújult erővel, elképesztő dinamizmussal támadt fel tetszhalott állapotából a görögkatolikusság. Ezt az újjáéledést, újrakezdet építkezést erősítette, támogatta, segítette az akkor már Rómában is remek kapcsolatokkal rendelkező magyar megyéspüspök. Szilárd atya szívén viselte a környező országok görögkatolikus egyházainak (akkor még roppant gyenge) állapotát, főként a papneveléssel, de minden egyéb támogatással is hozzájárult ahhoz, hogy néhány év alatt mindenütt újra életre keljen a görögkatolikus egyház.

Nekünk is hozott számtalan megerősítő újdonságot a régi világ összeomlása. Szilárd püspök atya első volt az egyházi általános iskolák újraindításában, amelyet gimnázium, kollégium és más iskolák létesítése követett. Örökre nevéhez fűződik Szent II. János Pál pápa magyarországi és kiemelten máriapócsi látogatása. Ekor nyíltak meg először tömegek számára a régi határok, s vehettek részt több százezren a pápai Szent Liturgián. Neki köszönhető, hogy az azóta is évenként megszervezett európai keleti püspökök találkozója is Magyarországhoz, Máriapócshoz fűződik.

A több emberöltőt átívelő püspökség igen ritka a katolikus egyházban. Abban pedig csaknem egyedülálló, hogy olyan papokat is szentelt, akiknek édesapját szintén ő szentelte pappá. De nem az évek sokasága, hanem azok tartalma adja meg az élet értékét. Hálás és büszke szívvel köszönjük meg a Mindenhatónak, hogy folyamatosan gondja volt ránk és kicsiny egyházunkra, félszáz éven át olyan vezetőt adott nekünk, akire évszázadok múltán is emlékezni fognak.

Köszönjük, Istenünk, hogy görögkatolikusok vagyunk!
Köszönjük Neked Szilárd püspök atyánkat!

DR. KERESZTES SZILÁRD LAUDÁCIÓJA

KERESZTES SZILÁRD PÜSPÖKRŐL LAUDÁCIÓT MEGFOGALMAZNI IGEN NEHÉZ FELADAT. EGYRÉSzt AZÉRT, MERT AZ ÉLETÉRŐL, A MUNKÁSSÁGÁRÓL MINDEN RELEVÁNS INFORMÁCIÓ FELLEMLHETŐ A VILÁGHÁLÓ WIKIPÉDIÁTÓL A KATOLIKUS LEXIKONIG TERJEDŐ SKÁLÁJÁN, ÍGY ÚJAT MONDANI RÓLA MEGLEHETŐSEN ESÉLYTELEN PRÓBÁLKOZÁS. DE MÉG INKÁBB AZÉRT HÁLÁTLAN FELADAT, MERT Ő MAGA MESTERIEN, SŐT MŰVÉSZIEN BÁNIK A SZAVAKKAL, A RÓLA ÁLTALUNK MONDOTTAK PEDIG FÉLVE, NEHÉZKESEN, FELSZÍNESEN KÖZELÍTENEK CSAK EHHEZ A MÉRCÉHEZ.

Keresztes Szilárd püspökről laudációt megfogalmazni ezzel együtt is felemelő, hálás feladat. Egyrészt azért, mert az objektív tény, a hetven, illetve ötven esztendő szolgálata alpból kalapemelő tiszteletet érdemel. Másrészt azért, mert valóban hálatelt szívvel állunk itt; mert a magától értetődő tiszteleten túl mind a kimondott, mind a szívben maradt szavaink mögött őszinte, hálás szeretet munkál.

Miután itt és most elsősorban a Szent Atanáz-díjhoz kapcsolódó laudáció szempontjait fogalmazzuk meg, prioritásként püspök úr életének a teológia tudományához, a főiskolához, a szemináriumhoz, a papneveléshez, a papi élethez kötődő mozzanatait szeretnénk föleleveníteni.

Dudás püspök úr 1950-ben történelmet írt, amikor szentlelkes bátorságával megalapította Nyíregyházán a Görögkatolikus Papnevelő Intézetet. Keresztes Szilárd ezen új intézmény első évfolyamának tagjaként kezdte teológiai tanulmányait, amelyeket aztán Budapesten, majd Rómában folytatott. Korunk izgalmas teológiai dialógusainak tükrében igencsak figyelemreméltó, hogy a Pápai Keleti Intézet Keleti Egyházi Tanulmányok Fakultásán született licenciadolgozatának témája az ortodox

Paul Evdokimov eucharisztikus egyház-tana volt. Teológiai tanárként Nyíregyházán filozófiát, dogmatikát, retorikát és egyházi éneket oktatott; a mi korosztályunk papnövendékei ugyanakkor később – immár Budapesten – *theologia orientalis* kurzusait is hallgathatták. Első lépéseinket a keleti teológia mezején ő egyengette.

Püspök úr tizenöt éven keresztül fiatal teológiai tanárként – egy ideig prefektusi és rektorhelyettesi megbízatással – bekapcsolódott a papnevelésbe is. A jövő papi nemzedékének képzése és nevelése később püspöki tevékenységének is meghatározó eleme volt: a tudományos teológiai képzést megalapozó affiliáció és aggregáció előkészítése és levezénylése, az ehhez és az infrastrukturális feltételekhez szükséges intézmény felépítése,

a fiatal tanári nemzedék magas szintű képzésének biztosítása, az áldozatokat is vállaló figyelem a határon túli papnövendékek képzése iránt mind-mind az eljövendő papi generáció lelki-szellemi potenciáljának fejlesztését szolgálta.

Nyíregyházi, majd budapesti parókus-ként, később pedig püspökként mondott, teológiai mélységű szentbeszédei mögött a felkészültség, a magabiztos tudás és a kiváló retorikai készség mellett mindig megtapasztalható volt az a lelkipásztori nyitottság és személyes érzékenység is, amely a korszerűség álcájába csomagolt felületességet elkerülve tudta megpendíteni a lélek mélységének húrjait. Teológiai és előadói igényessége okán számtalan meghívást kapott, sok-sok lelkigyakorlatot vezetett. Hálásak lehettünk papcsaládok és barátok esketési, keresztelési homíliáiért. Paptestvérei temetésén mondott prédikációiban szinte mindig az istenarc nyomait kutatta, s mutatta fel az elhunyt életében. Erős bibliai ihletettségének munkás példája lett a kiváló szótár, *A Biblia lelkipásztori konkordanciája* című hiánypótló kiadványa, amely számos paptestvére homiletikai szemléletét gazdagítja.

Szilárd püspök atya a lelkipásztorkodás számtalan területén tett előremutató lépéseket, mindig egyházunk javát keres-

ve, szolgálva. Felnézhattünk rá számos országos és nemzetközi egyházi pozíciója tekintetében is; ezeket soha nem rangnak, mindig szolgálatnak tekintette. Tisztelhattuk őt a Pápai Magyar Intézet rektoraként, a Keleti Kódexrevíziós Pápai Bizottság konzultoraként, a Keleti Egyházak Kongregációjának, a Vándorlók és Útonlevők Pápai Tanácsának tagjaként, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Migrációs Bizottságának és Gazdasági Bizottságának elnökeként. A pápalátogatás levezénylésén túl számos hazai és nemzetközi egyházi találkozó, konferencia dicséri hivatásos menedzsmeneket megszégyenítő, legendásan professzionális szervező munkáját.

Belénk ivódott fegyelmezettsége, rendkívüli munkabírása, szigora, de humora is. Főpásztori tulajdonságai közé tartozott a püspöki udvarban cseperedő gyerekek által rendszeresen tesztelt és folyamatosan megpróbált türelem is. Sőt, akik kicsit beléltünk a hétköznapijaiba a munkálkodáson túl is, elmondhatjuk: nevelt minket az életének, értékrendjének kevésbé ismert mozzanataival is. Amilyen szeretettel és szakértelemmel főzött baráti vendéglátásai során, amilyen művészi igényességgel válogatta össze komolyzenei repertoárját (amelyet pihenésként rendszeresen hallgatott), amilyen odaadással gondozta a virágait, amilyen puritán egyszerűséggel élte a mindennapjait, az tiszteletet ébreszthetett esetleges kritikusaiban is.

Szót kell ejtenünk Keresztes Szilárd püspök atya korántsem tétlen nyugdíjas esztendeiről is. Felnézhetünk az egykor

„VELÜNK AZ ISTEN!”

erőskező vezető, falakat építő, intézményeket létrehozó és irányító főpásztor nyugalmazott éveinek megküzdött, immár csendességében értékes szolgálatára is. Az alázat útjának keresésére, amelynek során Szilárd püspök mára egyházunk megöregedett, bölcs és irgalmas szívű, jóságos tanítója, sokak lelki vezetője és kísérelője lett. Laudáció helyett zárszóként *Az én Bibliámat* ajánlhatjuk a jelenlévők szíves figyelmébe. Azt a Szent István Társulat gondozásában megjelent, immár tizenkét kötetre rúgó könyvsorozatot, amely Keresztes Szilárd összegyűjtött prédikációit tartalmazza. Sokan vélekedünk úgy, hogy ezek a könyvek nemcsak mutatós sort

jelentenek a könyvespolcunkon, hanem még hosszú időn át termékenyítőleg hatnak a templomainkban elhangzó prédikációkra is.

Püspök Atya! Tisztelettel, hálással szeretettel köszönjük az evangéliumért, az egyházért, magyar görögkatolikus egyházunkért végzett hosszú és hűséges szolgálatát, s erejéhez mérten kérjük azt továbbra is. Szívünkbe zárjuk gyakran hangoztatott buzdítását: „Velünk az Isten!”

A Hierarchák Tanácsa

Szülei esküvői képe 1931-ben

Szilárd 1941-ben

ASZTALOSNÉ LÓVAY ADÉL ÁLL. ENG. MAGÁN ZENBISKOLÁJA
BÁTORALJÁRHELY.

1941-42. évi. Anyakönyvi szám 16

ILLETÉK
1 FORINT

BIZONYÍTVÁNY
Keresztés Szilárd

született az 1932. év július hó 19. napján *Székességi*
Kabola megyében, *g.k.* vallású, Asztalosné Lóvay
Adél szülésijegyzéki áll. eng. magán zeneiskola *Zongora* tanzáka *alosa*
tagozatának *keresztmunk* osztályát az 1941-42. tanévben a következő eredmény-
nyel végezte:

	Eredmények	Teljes	Értékelések
Főtanusok	<i>Kócsis</i>	<i>Papfalvi</i>	
Kötelező tantárgyak:			
Zongora			
Hangjegyzés	<i>Kócsis</i>	<i>Papfalvi</i>	
Zeneiktudás			
Solféga	<i>Kócsis</i>	<i>Papfalvi</i>	
Összehasonltan			
Formátum			
A magyar nyelv ismerete			
Kérfelc			

Szorgalom *enyvedetlen*
Magvetület *félle*
A mulasztott órák száma a főtanzakon: *7* igazolt, *—* igazolatlan.
Szülésijegyzék, 1938. évi *július* hó *19* ik napján.

Antal Balázs 1942. *Papfalvi*
székességi

Rosta Ferenc és Paskay László püspökké szentelésén 1978-ban

A Keresztés család Kenézlőn 1958 körül

A Szent Jobb Máriapócson 1988-ban

A máriapócsi bazilika új kapujának szentelése 1993. augusztus 18-án

II. János Pál pápát fogadja Máriapócson 1991. augusztus 18-án

Az európai kegyhelyek első találkozója Máriapócson, 1996-ban

A nyíregyházi parókia szentelése 1994-ben

Bartholomaiosz konstantinápolyi pátriárkával 2000-ben

Emlékeim Keresztes Szilárdról, a szentelésének 50. évfordulóját ünnepeelve

Nevével már kispapkoromban találkoztam a Központi Szemináriumban. Volt a szemináriumban néhány görögkatolikus kispap is, akik vasárnaponként kijártak Szent Liturgiára a kispesti görögkatolikus templomba. Ők hazajövet mindig lelkesen beszéltek az ott szolgáló fiatal papról – Keresztes Szilárd atyáról –, aki kiválóan prédikál, és nagyon népszerű a hívek körében. Ez az 1958-59-es tanévben volt.

Amikor Egerben, a szemináriumban szolgáltam, jó kapcsolatom volt a nyíregyházi görögkatolikus szemináriummal, elöljárókkal és kispapokkal. Többször tartottam ott lelkigyakorlatot. Akkor már Szilárd püspök volt a megyéspüspökük. Vele ritkábban találkoztam, de a kispapokkal és a tanárokkal beszélgetve láthattam, milyen lendületesen vezeti az egyházmegyét, milyen nagy figyelmet fordít a szemináriumra, azon belül is a fiatal papok képzésére. Ennek lett aztán látható eredménye a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Nyíregyházán.

1993-ban lettem az akkor alapított Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye püspöke, szinte egy területre szólt a püspöki „joghatóságunk”. Ő a nagytekintélyű vezető, én pedig a „kezdő”. Legtöbbször csak a közös ünnepeken, vagy a Püspöki Konferencia gyűlésein találkoztunk, de közelről láthattam munkálkodását, és tanulhattam belőle. Jóindulatát és segítőkészségét tapasztalhattam.

2010-ben, már nyugdíjazása után Keresztes püspök úr tartotta a püspökök éves lelkigyakorlatát. Pál apostol Efezusiakhoz írt levelét elmélkedte át velünk. Ezen a lelkigyakorlaton vált bennem teljessé a kép, amit hordok magamban a püspök úr szolgálatáról. Az elmélkedéseket írásban is megkaptuk.

Ebből idézem a vallomását:

Újra átolvasva a lelkigyakorlat szövegét úgy látom, hogy az sokszor igen lelkes, lelkendező. Ez nem azt jelenti, hogy az a sok szép, amit elmondok, az én életem vagy tapasztalatom, ez a Szentírás hibája, amely olyan szépnek mutatja a keresztény életet, hogy én csak irigykedni és sóvárogni tudok, amikor most az Efezusiakhoz írt levelet olvasom és magyarázom. A lelkesedés csak ezt jelenti. Más a helyzet azokkal a hibákkal vagy problémákkal, amelyekre a kérdésekben vagy másként utaltam. Állíthatom, hogy aligha említek olyan hibát, amire már magam is rá ne fizettem volna. Ebben is érvényes az alapelv, hogy a Bibliát mindig magamnak, magamról és magam ellen olvasom. Így lehet az Isten Szava számomra könyörtelen és vigasztaló, amikor olvasom, ugyanakkor személyes és talán vonzó, amikor azt másoknak továbbadom, de mindig tudom, hogy a Szó csak a Lélektől válik igazán élővé.

JAKUBINYI GYÖRGY NYUGALMAZOTT GYULAFEHÉRVÁRI ÉRSEK

„Bis hundertzwanzig!”

Dr. Keresztes Szilárd hajdúdorogi nyugalmazott görögkatolikus megyéspüspök püspökké szentelésének 50. évfordulójára

**Excellenciás és Főtisztelendő Püspök atya!
Krisztusban Kedves Testvérem!**

A jubiláló ötvenéves Püspök atyát köszöntve rögtön a bibliai jubileum jut eszembe. A jubileum szó a szemita nyelvekben kost jelent. A szentírás héberben לַבַּיִן jobel (ejtsd: jóvél) = kos. A zsinagógában használt kürtöt (sofár) kosszarvból készítették. Ezzel hirdették meg engesztelő napkor (Jóm Kippur) az 50. jubileumi

esztendő, amelynek ezért lett a neve a Jóbel-év. Mivel a latinban a *iubilare* szó = *ujjongani*, rokonhangzású, ezért a Jóbelt latinra a *iubilaeum* szóval fordították. A modern nyelvek is átvették a latinból az egyházi szóhasználat alapján, és ma már egyszerűen minden évfordulót jelenthet.

A jubileumi esztendő (Jóbel-év) intézménye a mózesi törvénykönyvben szerepel (Lev 25,8-55, vö. Szám 36,4; Ez 46,17): „Az Úr a Sion-hegyen ezt mondta Mózesnek:

»Számolj hét évhetet, hétszer hét esztendőt vagy hét évhet idejét, negyvenkilenc évet. A hetedik hónapban, a hónap tizedik napján szólaltasd meg a harsonát: az engesztelés napján fújd meg a harsonát az egész országban. Legyen ez jubileum számotokra: mindenki kapja vissza birtokát, mindenki térjen vissza családjához. **Ez az ötvenedik esztendő** legyen **jubileumi év** számotokra: ne vessetek, ne arassátok le a kalászt, ne kössétek kévét, és ne szüreteljétek le a fürtöket, amelyek maguktól nőnek. A jubileumot tartsátok szent dolgoknak: egyétek a földek termését.«

Kedves Püspök atya! Hát én is ezt kívánom Neked, hogy ebben az „arany” jubileumi évvedben tarts bibliai „jóbel”-t, „az elengedés esztendejét”: bocsáss meg

ismét mindenkinek, engedd el „adósságait”, újítsd meg a püspökszenteléseket tett ígéreteket, hogy elnyerd a jubileumra engedélyezett teljes búcsút, és így megújulva folytasd magasztos küldetésedet a püspöki hivatásban, mert – ahogy Szent VI. Pál pápa mondta – állásról le lehet mondani, de a családapaságról soha, az örökké tart!

És így van a nyugdíjas püspök is: a püspöki állásból, hivatalból nyugalomba vonul, de a lelki atyaság megmarad, és a mennyben is folytatódik!

Sokirányú, hosszútávú áldásos működésedet nem vagyok hivatott felbecsülni. De engedd meg, hogy azért mondjak három egészen személyes köszönetet, ami engem mélyen megérintett. Az első az, hogy Te jártad ki nekünk, hogy az Európai Máriás Háló (amely minden európai országból csak egy – a legjelentősebb – Mária-szentélyt veszi fel soraiba) a csíksomlyói Segítő Szűz Mária kegytemplomot fogadja be Romániából. A második az, hogy Te voltál, aki felkínáltad és megrendezted Nyíregyhá-

zán a CHOCE (Consilium Hierarcharum Orientalium Catholicorum Europae = Az Európai Keleti Katolikus Főpásztorok Tanácsa) alakuló és első ülését 1997. június 30. és július 4. között, amelyre meghívtatok azokat a latin püspököket is, akiknek keleti rítusú egyházmegyéje is van. Így jóvoltodból részt vehettem kezdettől fogva ezen mint örmény katolikus apostoli kormányzó. A harmadik köszönet pedig volt szentírástanári minőségemben is különösen érint: Megajándékoztad a magyar egyházat korunk legjobb „A Biblia lelkipásztori konkordanciája” magyarításával, amely azóta is ott kell, hogy legyen minden lelkipásztor, hitoktató, hittanár, lelkipásztori kisegítő stb. asztalán. Köszönöm mindhármat!

Bibliával kezdtem, azzal is végzem: A Ter 6,3-ban a Jóisten az emberek gonoszsága miatt 120 esztendőre csökkentette, illetve szabta meg az ember földi életének a korhatárát. Ezt a korhatárt még Mózes sem léphette át (MTörv 34,7). Ezért a vallásos zsidók boldog születésnapot nem úgy kívánják, mint pl. a lengyelek: sto lat = 100 élet! hanem „bis hundertzwanzig” = 120-ig! Hát én is ezt kívánom Neked:

A Jóisten éltesse és a Pócsi Boldogságos Szűz Mária oltalmazzon 120-ig erőben, egészségben, az Úr Jézus kegyelmében „mindannyiunk és az egész Anyaszentegyház javára!”

SCHÖNBERGER JENŐ SZATMÁRI PÜSPÖK

Egy főpásztor, aki a hit és a kapcsolatok hídjait építette

Dr. Keresztes Szilárd püspök jubileuma

Hálatalt szívvel és mély tisztelettel köszöntöm Excellenciás dr. Keresztes Szilárd nyugalmazott püspök atyát püspökké szentelésének aranyjubileuma, valamint pappá szentelésének 70. évfordulója alkalmából. E személyes jubileum tovább gazdagítja azokat a kegyelmi ajándékokat, amelyeket a világegyház jubileumi éve nyújt számunkra.

Szilárd püspök atyát a Szatmári Egyházmegye papjaként ismertem meg az 1990-es években. Már akkor mély benyomást tett rám szervezőkészsége, lelkipásztori elhivatottsága és közösségépítő munkássága.

Ő szervezte Szent II. János Pál pápa első magyarországi látogatását, amelyen mi,

partiumi és máramarosi katolikus papok és hívek, mély meghatottsággal vettünk részt. E történelmi látogatás alig másfél évvel követte a romániai rendszerváltást, és lehetőséget adott számunkra, hogy elzarándokoljunk Budapestre, a Szentatya papsággal való találkozására. Ugyanezen pápalátogatás alkalmával zarándokoltunk el Máriapócsra is, amely számunkra, szatmáriak számára lelkileg és történelmileg egyaránt értékes, földrajzi közelsége miatt pedig kedves zarándokhely. A Szatmári Egyházmegye hívei közül sokan a Nemzeti Kegyhelyet választották, hogy találkozhassanak Őszentségével. Egyházunk az üldöztetésekkel terhes, majd éppen csak megtúrt státussal rendelkező politikai korszak lezárását követően találkozott Szent Péter utódjával őseink földjén, aki a remény hírnökeként érkezett közénk.

Köszönjük, püspök atya!

E zarándoklat különleges jelentőségét tovább növelte, hogy a Szentatya látogatásának alkalmából nyílt meg először a második világháborút lezáró határ-visszarendeződést követően a Csanáros-Vállaj

határátkelő. Ez lehetővé tette, hogy híveink közel öt évtized után ismét megtapasztalhassák a határ túloldalán élők hit- és kulturális közelségét.

A Szentatya máriapócsi látogatásának tartós hatásai maradtak: híveink őseink példáját követve azóta is rendszeresen zarándokolnak a pócsi Máriához, újjáélesztve e szép hitéleti hagyományt.

Szilárd püspök atyának különös érzéke volt a közösségi kapcsolatok ápolásához. A Szatmári Egyházmegye területén élő, a máramarosi és a nagyváradai görögkatolikus egyházmegyékhöz tartozó magyar ajkú hívek vallási életét, közösségi fejlődését figyelemmel kísérte és támogatta. Felismerte, hogy azok a hitbeli és családi kötelek, amelyeket az első, majd a második világháborút követő határrendezés megszakított, máig erős összetartó erővel bírnak. Bár püspöki szolgálata Magyarország területére kiterjedt, mégis talált időt és energiát arra is, hogy a kommunizmus alatt elszünetelt üldöztetés után a határon túli magyar ajkú görögkatolikusság szervezeti újjáéledését elősegítse. A nyíregyházi papnevelő intézetben helyet biztosított határon túli papnövényedékeknek, hogy elsajátítsák és megszeressék a magyar nyelvű görögkatolikus liturgia és egyházzene szépségét és gazdagságát. Ezek az ifjú papok később szülőföldjükön újra-

élesztették a görögkatolikus egyházi hagyományokat, gazdagítva ezzel közösségeiket.

Szilárd püspök atya gondoskodása a határon túli magyarságért nem korlátozódott csupán a hivatalos egyházi keretekre. Szívügyének tartotta a papi barátságok és kapcsolatok ápolását. Az évente megrendezett anyaországi görögkatolikus papok és szatmári papok közötti focimérkőzések nemcsak a sport örömről, hanem az ismerkedésről és a kapcsolatok megerősítéséről is szóltak. E barátságok a mai napig élnek.

És ez csak néhány a számtalan meghatározó kezdeményezésből, amelyek Szilárd püspök atyát szorosan összekötik a Szatmári Egyházmegyével.

Püspök atya szolgálatával olyan hitéleti magvakat hintett el az Úr szántóföldjén, amelyeket a történelem Urának gondviselése révén mások gondoznak tovább, hogy egykor bőséges termést hozzon az Örök Aratás számára.

Köszönjük, püspök atya, és Isten bőséges áldását kérjük életére!

JÁN BABJAK SJ NYUGALMAZOTT EPERJESI METROPOLITA

Keresztes Szilárd püspök püspökké szentelésének 50. évfordulója

Keresztes Szilárd püspök a magyarországi görögkatolikus egyház kiemelkedő alakja, elvülhetetlen érdemeket szerzett a magyarországi görögkatolikus egyház növekedésében. Görögkatolikus papi családból származik, melyben a keresztény nevelés és oktatás szempontjából jó alapot kapott jövőbeni papi és püspöki munkájához. Két testvére is Krisztusnak szentelte életét: elhunyt öccse szintén pap volt, húga pedig bazilita szerzetesként él Máriapócson.

Sajátosan szigorú tekintetűnek, ugyanakkor barátságos és kedves püspöknek ismertem meg, akinek hálásak vagyunk, hogy a magyar görögkatolikusság fő zarándokhelye, Máriapócs immár mindannyiunk zarándokhelye is egyben. A zarándokház építésével még több zarándok elszállásolását, étkezését biztosította. Számtalanszor érezhettük vendégszeretetét e csodálatos kegyhelyen.

Építő tevékenysége hozzájárult a Magyarországi Sajátjogú Metropolitai Egyház megalapításához.

Személyiségét és tevékenységét nagyon jól összefoglalták kispapjai egy focimeccsen elhangzott szállóigével, amelyben ő volt az összes szereplő:

***„Keresztes megkapja a labdát,
Keresztes passzol,
Keresztes megszerzi a labdát,
Keresztes kapura löv, Keresztes gólt lö.”***

Emlékszem, hogy maga Keresztes püspök atya is jól szórakozott és nevetett ezen a szállóigén.

Keresztes püspök egy személyben megisméltette a magyar görögkatolikus egyház teljes irányadását, haladását. Ő építette fel a nyíregyházi görögkatolikus hittudományi főiskola új épületét, a nyír-

egyházi általános iskolát és a hajdúdorogi gimnáziumot kollégiummal együtt, ő gondoskodott a máriapócsi bazilika teljes felújításáról, a kegyhely kiépítéséről, képviselte a görögkatolikus egyházat a Magyar Katolikus Püspöki Konferencián, kiváló

helyzetfelismerő, szervező- és kommunikációs készségének köszönhetően eredményesen tárgyalt és szervezett pályázatokat, szerzett anyagi forrásokat otthon és külföldön egyaránt.

Noha személyesen ritkán találkoztunk, ez a kevés alkalom is elegendő volt ahhoz, hogy megismerjem jellemét, tevékenységét. Kizárólag olaszul beszélünk, bár az volt a benyomásom, hogy ő is ért szlovákul, mert életének meghatározó ré-

szét töltötte édesapja szolgálati helyén, Komlóskán, ahol ruszinjaink is élnek, akik nyelvileg hozzánk, szlovákokhoz közel álló nép.

Ha két szóval kellene jellemeznem Keresztes püspököt, túlzás nélkül mondanám: nagy hazafi és a görögkatolikus egyház szerelmese.

Szívből gratulálok Szilárd püspök atyának a püspökszentelésének jeles, 50. évfordu-

lójához, és jó egészséget, testi és lelki erőt kívánok neki!

**Na mnogoja i blahaja
lita vladyko!**

**Szilárd püspök atya!
Szívem mélyéből kérem Önre
Isten áldását!**

VIRGIL BERCEA NAGYVÁRADI GÖRÖGKATOLIKUS PÜSPÖK

Keresztes Szilárd – egy ember az emberek között

„Egy ember az emberek között” – ilyenek ismertem meg Keresztes Szilárd püspököt, aki Szent Pállal együtt vallhatja: „A gyöngék közt gyöngye lettem, hogy megnyerjem a gyöngéket. Mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek. Mindezt az evangéliumért teszem, hogy nekem is részem legyen benne” (1Kor 9,22-23).

1990. október 7-én találkoztam vele először Balázsfalván, a Szabadság mezején, Alexandru Todea metropolita-érsek beiktatásán. Mi, a romániai görögkatolikus egyház tagjai ismét szabadon gyakorolhattuk vallásunkat. Szabadon és Isten tenyerén, hiszen semmink sem volt. A kommunizmus ugyan megbukott, a vasfüggöny és a berlini fal leomlott, azonban minden vagyonunk a román állam és az ortodox egyház kezében volt. Keresztes Szilárd püspök szeretettel és odaadással, szelídséggel és állhatatossággal közeledett felénk. Mint világlátott ember és lelkipásztor megértette és átértette nehézségeinket. Segítségünkre sietett az első imakönyv és a Bălan-fordítású Újszövetség kinyomtatásával, majd tőle kaptuk a papi ruhákhoz szükséges szöveteket, kelyheket és más liturgikus tárgyakat is. „Mindenkinek mindene” lett, és mindig jelen volt a katakombákból előbúvó egyház fontosabb eseményein. Nyíregyházán és Nagyváradon papok és püspökök számára szervezett találkozót, amelyeken Achile Silvestrini bíboros is jelen volt; ő szervezte meg az európai keleti rítusú püspökök első találkozóját; gondja volt

arra is, hogy egymást megismerjük és együtt munkálkodjunk; kispapjainknak lehetőséget biztosított arra, hogy a nyíregyházi szemináriumban tanuljanak; nagylelkűen támogatta helyi egyházunk fejlődését és a máriapócsi kegyhelyre szervezett zarándoklatainkat.

„Egy ember az emberek között”, aki együtt tudott érezni minden szenvedővel. Az ember valódi nagyságát abból lehet lemérni, hogy hogyan viszonyul szenvedő felebarátaihoz. Egy Nagyváradon szolgáló papom, Mircea Nica atya kórházba került Budapesten. Keresztes Szilárd püspök megnyitotta otthonát a bajba jutott család, Mircea Nica felesége és három gyermeke számára. Nem csupán lelki támaszt, hanem táplálót, meleg ételt és puha ágyneműt is biztosított nekik, gondjukat viselte. A kétségbeesett család „mindene lett”. Tíz éven át rendszeresen látogatta az ágyhoz kötött, beteg lelkipásztort, az ágya mellett misézett. Nem kényszerűségből tette mindezt, hanem Krisztusért, az evangélium szellemében és az irgalmas szamaritanus lelkületével. Milyen nagyszerű ember!

Keresztes Szilárd püspök „egy ember az emberek között”, aki „az evangéliumért mindenkinek mindene lett”, Krisztus embere, igazi lelkipásztor, egy odaadó barát. Életével példát mutat minden ember számára, hogy hogyan kell gyakorolni a felebaráti szeretetet, és hogyan lehet Istenbe vetett hittel válaszolni a világ kihívásaira. Mindezekért – és még sok másért – szeretném kifejezni hálámat és tiszteletemet, csodálatomat és megbecsülésemet iránta.

Ez az ember mindig tudta és tudja ma is, hogy hogyan érintse a kereszten szenvedő Krisztust, és hogyan enyhítse mások szenvedését. Az emberek között élő ember mértéke – Keresztes Szilárd.

Keresztes Szilárd 50 éves püspöki jubileumára

Amikor beállok a köszöntők sorába, egy régi emlékemet szeretném feleleveníteni. Kispap voltam, amikor öt püspökké neveztek ki. Azokban a napokban szentelték fel a győri püspököt is, akinek néhány év múltán titkáráként dolgoztam. A két „friss” püspök nagyon jó testvéri kapcsolatot ápolt egymással. Visszagondolok egy találkozásra, mikor a Rózsák terén egy liturgikus ünnepen Szilárd püspök végezte a Szent Liturgiát, Kornél püspök pedig prédikált. Az ünnep után Szilárd püspök úr lakásán volt a vacsora, amelyet személyesen tálalt fel. Sőt, időközben kiderült, hogy az étel is ő maga készítette. Elárulta, hogy miközben tartott az ünnepi esemény, a konyhán sült a hús, amely az óramű pontossággal beállított sütőben pont akkor készült el, amikor befejeződött a liturgia. A gőzölgő vacsora láttán, Kornél püspök csodálkozó, értékelő szavai ma is a fülemben csengenek, és az a hangsúly, ahogyan a vendéglátó nevének első szótagját mély tónusával, olyan sajátos nyomatékkal ejtette ki: „Hát, te, Szilárd, ez fenséges volt!”

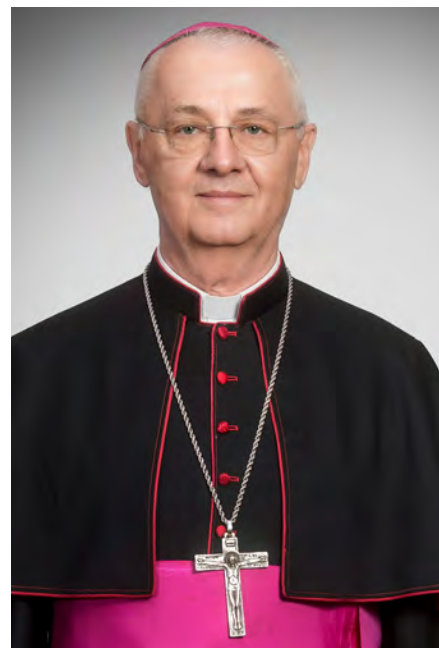
Azóta, ha régi dolgok szóba kerülnek, Szilárd püspökkel olykor felidéztük ezt a jelenetet. Mindig csodáltam a sokoldalúságát, hiszen nemcsak prédikálni és

főzni tud, hanem különleges szervezői, adminisztratív, építészeti, zenei, fotografikus és barkácstehetsége is van. És akkor a vicceiről meg a pálinkáiról nem is szóltunk!

Szívesen emlékszem közös nagy barkácsolásunkra a római Pápai Magyar Intézetben, ahol rektorom és elődöm is volt. Eszembe jut a rendszer, amit az ügymenetben, a különféle adminisztratív területeken kialakított, és amit eltanultam tőle. Emlékezetesek azok a beszélgetéseink, amelyekben mindig felcsillant egyháza iránti rendíthetetlen szeretete és alázata, amelyet olykor érdes stílusa sem tud elfedni.

Már a neve elgondolkodtató: Keresztes, vagyis kereszttel megjelölt, keresztet hordozó, aki mindezt szilárd hűséggel viseli. *Nomen est omen.* A Szilárd név is kötelez. Vele beszélgetve hamar megtapasztaljuk, hogy a szilárdság nem egyenlő a merevséggel, mert Szilárdnak humora van, Szilárd hűséges barát.

Legtöbbször úgy ismerik és tisztelik, mint kiváló szónokot, aki mindig igennel válaszol, ha prédikálni hívják, vagy ha különlegesen szép és vigasztaló gyászbeszédet

kell mondani. Amikor ötven éves püspöki jubileumán vele ünneplünk, fülünkben cseng szentori szép férfihangja, ahogyan a Szent Liturgián énekl: „Adjunk hálát az Úrnak!” Vele együtt mi is hálát adunk azért, hogy az Úr személyével megajándékozta nemcsak a magyarországi görögkatolikus egyházat, hanem egész egyházunkat.

Ha visszagondolok erre az ötven püspöki évre, Kornél püspök szavai jutnak eszembe:

**„Hát, te, Szilárd,
ez fenséges volt!”**

„Az élet elmúlásának az élménye, az örök élet közelsége, az a tudat, hogy rövidesen számot kell adnom – mindez együtt érleli a megnyugvást, amit a Szentlélek a remény által ad meg nekünk öregkorban. Én azt hiszem, hogy a remény az öreg emberek igazi erénye. Akkor virágozik ki, amikor az életben az egyéb eszközök és esélyek már kiesnek a kezünkből, amikor azt mondhatnánk: *mit várhatok még én ettől az élettől?* Mit várhatok? Most várhatok mindent. Most kell remélnem mindent, hogy Isten, aki elkezdte bennem a jót, be is fogja fejezni, hogy Isten az utolsó fordulóban sem fog engem magamra hagyni, hanem megengedi, hogy befejezzem azt a pályát, amelyen egyszer elindított.”

(Keresztes Szilárd,
Nyíregyháza, 2008. február 6.)

ODAÁLLNI A MÁSIK EMBER MELLÉ – ISMERETLENÜL

LELKI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS E-MAILBEN

„Megoldhatatlannak tűnő konfliktusaid vannak? Valaki hiányzik, aki már sosem tér vissza? Nehéz terheket hordozol? Nem vagy egyedül!” – olvasható a Magyar Lelki Elsősegély Telefonszolgálatok Szövetségének plakátján, amelyben arra hívják fel a figyelmet, hogy immár nemcsak telefonon, hanem írásban – elektronikus vagy hagyományos levél formájában – is várják a segítségre szorulóknak megkeresését. Az új tevékenységi forma különlegessége, hogy a Budai Görögkatolikus Parókia együttműködésével jött létre és működik. A részletekről Dudás Erikával, a Magyar Lelki Elsősegély Telefonszolgálatok Szövetségének (LESZ) elnökével és Debreczeni András budai görögkatolikus segédlelkésszel beszélgettünk.

Hogyan kapcsolódott be a görögkatolikus egyház ebbe a tevékenységbe?

Debreczeni András: Parókusommal, Maklár Ákos atyával beszélgettünk még 2022-ben, hogy milyen ötleteim vannak, és akkor merült fel az online lelki elsősegély-szolgáltatás az ötlete. Írtam egy e-mailt a LESZ-irodának, mert nem tudtam, hogy merre induljak el. Talán egy-két dokumentumot találtam, amelyek kicsit megijesztettek, utána viszont találkoztunk Erikával, hogy megbeszéljük, mégis hogyan tudnánk lendületet venni. Aztán elkezdődött a tervezés, a képzés megszervezése, miután pedig az többé-kevésbé kialakult, már csak önkénteseket kellett gyűjteni. Felvételi beszélgetést tartottunk, alapos elméleti és gyakorlati képzés következett, ami vizsgával zárult. 2023. december 4-én pedig elindultunk hivatalosan, és azóta működünk.

Mi volt az, ami – ahogyan említetted – az elején megijesztett?

D. A.: Első körben az, hogy a meglelt dokumentumokban csak a felelősségről olvastam, de arról, hogyan tudunk elindulni és azután működni, szinte semmit. Amikor megvolt az első találkozás az irodában, akkor már reálisabbnak tűnt az elképzelésünk, és sikerült elindulnunk ezen az úton.

Dudás Erika: Az előzményekről annyit, hogy a szervezetünk immár 55 éve működik Magyarországon. Talán közismert, hogy a 116-123-as a legfontosabb hívószámunk, ami folyamatosan elérhető a nap 24 órájában.

A COVID-járvány után azonban rájöttünk, a hívók igényei indokolják, hogy többféle szolgáltatást működtessünk. Ennek részévé lettek a gondozóvonalaink, illetve azok az elérhetőségek, amelyek határon túl is működnek – természetesen magyar nyelven. De az elektronikus kapcsolatfelvétel lehetőségét is fejleszteni kellett, hiszen addig legtöbbször az én e-mail címemre írtak.

Ráadásul elképesztő mennyiségben: két év alatt 8 ezer levél érkezett. Van, aki csak egy-egy sort írt, vagy csak egy köszönömöt, de nagyon sokan valódi problémákkal, illetve társas kapcsolatokban keletkezett konfliktusokkal kerestek meg. Ők eleve e-mailben szerették volna ezt megosztani, könnyebb volt számukra írásban megfogalmazni a problémáikat, illetve az érzéseiket, mint elmondani telefonban.

Ugyan működött a LESZ-irodán is egy levelezőrendszer, de az inkább felvilágosító jellegű volt, információátadásra szolgált. Aztán összehozták a mi igényünk Andrásék elképzelésével és így jött létre az online stáb, ami az e-mailben hozzánk eljuttatott problémák megoldásában segít.

Említették, hogy a kapcsolatfelvételre több különböző lehetőség és forma létezik, amelyek közül az elektronikus levél az egyik.

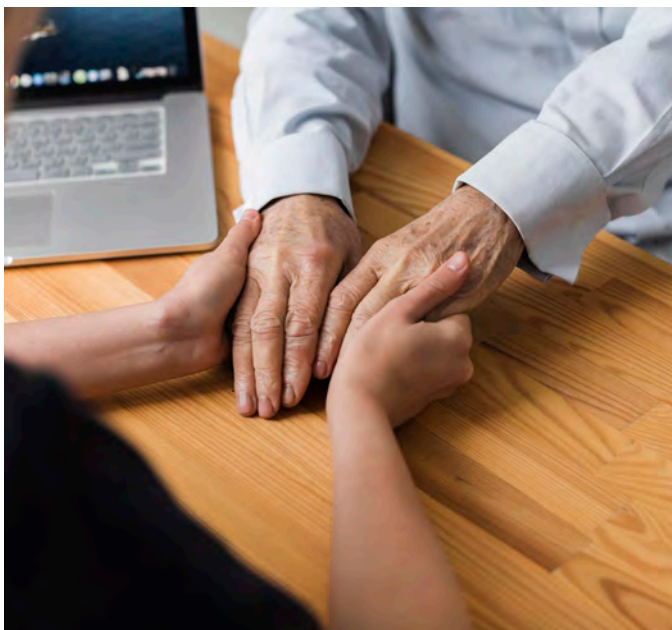
D. A.: Az e-mail címünk nemvagyegyedül116123@gmail.com. Amikor ide ír valaki, akkor 72 órán belül egy munkatársunk felveszi vele a kapcsolatot, szintén e-mailben, és próbálják egy kicsit körbejárni a jelzett problémákat, megkeresni a levélíró erősségeit, vagy éppen végig kísérni azon a folyamaton, amiben éppen benne van. Emellett abban is segítünk, hogy eljusson ahhoz a szervezethez, amely tényleges segítséget tud neki adni. Nagyon sokszor ilyen helyzetek is vannak, de előfordul, hogy éppen a gyász folyamatában tud kapaszkodó lenni az önkéntesünk, főképpen azzal, hogy a krízis során van kivel beszélgetni, és megtalálni azokat az erőforrásokat, illetve segítő helyeket, amelyek hatékonyak.

Esetekben a mediáció, tehát a közvetítés, vagy inkább a konkrét problémakezelés, megoldás az, ami dominál?

D. A.: Ahogy látom az elmúlt hónapokat, vegyes a kép, mind a kettő jelen van. Az e-mailés kompetenciáknak elég erős korlátai vannak, ameddig el tudunk menni a segítségnyújtásban. Próbálunk ezért minél több partnerszervezetet megismerni, és velük együttműködni bizonyos helyzetekben. Meg tudjuk mondani az ügyfelünknek, hogy hova érdemes fordulnia, mert van olyan helyzet, amiben mi magunk nem tudunk segíteni. De amikor azt érezzük, hogy ez belefér a kompetenciánkba, akkor akár több e-mailen keresztül együtt keressük a megoldást vagy a kapaszkodót ebben a helyzetben.

Milyen tulajdonságok és ismeretek szükségesek ahhoz, hogy egy ilyen vállalat jól lehessen csinálni?

D. E.: Van egy kiválasztási rendszerünk, amiben különböző kompetenciákat, képességeket, készségeket tudunk mérni, illetve a képzés is magában foglal önismereti, gyakorlati és elméleti mo-

dulokat egyaránt. A legfontosabb az – legalábbis én úgy érzem –, hogy pszichésen stabil legyen az illető, és erre törekszünk a kiválasztás és a képzés során is.

Szükség van persze toleranciára, felelősségtudatra, elköteleződésre, jó értelemben vett alázatra. Ne kész forgatókönyvet adjunk, ne direktbe mondjuk meg, hogy mi történjen, mert ez a segélyhívó vonalakon és e-mailben sem célravezető megoldás, hanem – ahogy András is említette – tudjon együtt gondolkodni az önkéntesünk a hívóval, és közösen keressék a megoldást. Ez talán a legfontosabb, az értő figyelem, illetve azok a speciális kommunikációs technikák és terápiás alapelemek, amelyeket mind megtanítunk a képzésen.

Ez azt jelenti például, hogy hagyjuk ventilálni a hívót. Nagyon sokszor a feszültségoldás, az átkeretezés lehet az első lépés arra, hogy lássa a problémát más oldalról, és tudjon közelíteni a valós megoldás felé. Nagyon lényeges az empátiás követés például, vagy az, hogy tudjunk biztonságos alapot adni ahhoz, hogy beszéljen az érzelmeiről, tudja azokat tudatosítani, mert nagyon sokszor olyan érzelmek szemüvegén keresztül látja a nehézséget, amelyek akadályozzák abban, hogy megoldást találjon, illetve előfordulhat, hogy amin gondolkodik, mint megoldás, az abszolút nem illeszkedik az adott problémához.

Szervezetileg hogyan kell elképzelnünk a szolgálat működését? Hány ember, milyen formában, hogyan dolgozik veletek együtt?

D. E.: Jelenleg 29 szolgálatunk van Magyarországon és a határon túl. Ez azt jelenti, hogy Erdélyben öt, Kárpátalján egy, ami a háború alatt is folyamatosan működik, és a Felvidéken ugyancsak egy. Online tevékenységünk Andrásékon kívül csak Erdélyben van. Úgyhogy két olyan szervezet van, ami kifejezetten levélben, elektronikus formában tud válaszolni a rászorulóknak, vagy segíteni a problémák megoldásában. Összesen körülbelül ötszáz önkéntesünk van a legutóbbi adatok szerint.

András, ebből mennyi a ti részetek?

D. A.: Eddig egy nagyon kis szeletke, de éppen most indítunk új képzést, amelynek révén szeretnénk, hogy az önkénteseink köre bővüljön, nagyobb számban legyünk, mert úgy érezzük, a levelek mennyiségéből adódóan van arra igény, hogy nagyobb stábbal dolgozzunk.

Lehet ezt egy picit konkretizálni, hogy most hányan vagytok, illetve mi a terv?

D. A.: Az önkéntesek számát körülbelül 10 és 20 fő között szeretnénk megcélózni, és ennek érdekében folyamatosan várjuk a jelentkezéseket. Most még 10 fő alatt vagyunk.

A felkészülési folyamat mennyi időt vesz igénybe, milyen elfoglaltságot jelent, és milyen konkrét ismereteket foglal magába?

D. E.: Három modul van, körülbelül 30 óra az elméleti képzés, amihez van egy oktatási segédlet. Ezt online formában is el tudják sajátítani a leendő önkéntesek. Aztán van egy gyakorlati rész, ami 30-40 óra között szokott lenni. Ez főleg attól függ, hogy hányan vesznek részt a képzésen. A telefonos segítők esetében ez szituációs gyakorlatokat jelent, Andrásék stábjában esetében teljesen más formája van.

Az önismereti modul mindenhol általában egy hétvége vagy három nap. Különböző technikák vannak erre, attól függően, hogy az adott szakmai vezetőnek mi a módszere. Ez lehet

pszichodráma, tranzakcióanalízis vagy más egyéb módszer, ami segíti a leendő önkéntesek önismeretének fejlesztését.

Általában 80-120 óra között szokott lenni maga a képzés, ami után tanúsítványt kapnak, és hospitálnak további 20-25 órát – van, ahol többet is – egy gyakorlott munkatárs mellett, amikor együtt hallgatják a hívásokat.

D. A.: Nálunk a gyakorlati része annyiban különbözik, hogy ugyan mi is szituációs gyakorlatokat csinálunk, de nem szóban. Mert ha felolvasunk egy levelet, az egyben értelmezés is, és olyan másodlagos jelentés kapcsolódna hozzá, amit maga az írás nem tartalmaz. Egy szöveget mondhatok kétségbeesetten, ironikusan, de ez a levél olvasása közben nem feltétlenül jön át nekem. Számtalan példaszöveggel foglalkozunk, és gyakoroljuk, hogy mit válaszolnánk rá, de az igazi szituációs gyakorlat az, amikor valós levelet kapunk, és arra írásban reagálunk.

Ilyen módon történik nálunk a képzés gyakorlati része. Van ugyanakkor hospitálás is, illetve gyakorlott kollégával közösen néznek át bizonyos eseteket, vagy éppen egy-egy levelet. Ugyanakkor a mi esetünkben nyilván nagyon hangsúlyos, hogy egy keresztény, azon belül is görögkatolikus szellemiségű szolgáltatóról van szó.

Ez mit jelent elméletben, és mit a gyakorlatban? Hogyan jelenik meg, fejeződik ki egyikben és másikkban?

D. A.: A görögkatolikus szellemiség leginkább a stábüléseken, a közös találkozásokban jelenik meg. Levelet ugyanakkor bárkitől fogadunk, bárki felé nyitottak vagyunk, aki valamilyen nehézséggel találkozik. Tehát a rogersi alapelvek szerint elfogadással közelítünk mindenkihez.

Számomra egyébként leginkább abban ragadható meg keresztény mivoltunk, hogy még akkor is, ha egy nem hívővel találkozunk egy ilyen beszélgetés keretében, a megoldás reményében ott lehet akár Isten is, noha kettőnk közül talán csak én érzem így. Lehet ő csak egy pillanatra érzi azt, hogy van mellette valaki, – akit bár nem ismer, és csak a levelét olvassa, de elfogadja – és próbálja vele együtt körbejárni a nehézségeket, vagy ott volt valaki, aki meghallgatta. Számomra abban jelenik meg, hogy ott volt köztünk Isten, még hogyha azt maga a segítséget kérő nem is veszi észre.

Erika, hogy látod te ezt a kérdést, aki nyilván alapvetően szakmai irányból közelítesz hozzá, illetve látod a többi szervezetet. Van-e valamiféle megragadható különbség ebben az összefüggésben?

D. E.: Szerintem nincs nagy különbség. Több szolgáltatónk működik egyházi támogatással. Csíksomlyón is van például egy, illetve a reformátusok közreműködésével egy másik. Azt gondolom, hogy nagyon sokszor maga a hit az, ami segít, vagy Isten az, aki erőt nyújthat a segítséget kérőnek. Tehát nagyon sokszor kerül a beszélgetés során középpontba a hívó hite, de ahogy András mondta, mindenki hívhat bennünket, nem kell, hogy hívó legyen, viszont aki az, nagyon sokszor arra a problémára, ami

az életében megjelenik, akár a veszteségre vagy gyászra, Isten segítségével talál megoldást. Ők maguk is elmondják egyébként, milyen sokat segít ez nekik, és nyilván bizonyos szempontból tényleg könnyebb elviselni a veszteséget annak, aki hívó.

Mondtátok, hogy mindenki mindenhova fordulhat. De mégis kik azok, akik egyházi kapcsolódású szolgálatot keresnek, és mi a motivációjuk?

D. E.: Szerintem ez egyáltalán nem befolyásolja azokat, akik minket megkeresnek. A 116-123-as telefonszám egyébként is véletlenszerűen kerül adott pillanatban egyik vagy másik szolgálathoz. Tehát a hívó nem tudja, hogy éppen kivel fog beszélni. A reformátusoknak van ugyan külön száma, de például Erdélyben szintén egységes szám van. Civil szervezetek, önkormányzatok, egészségügyi, szociális, illetve egyházi kezdeményezések egyaránt részt vesznek a munkában, a hívásokat kiosztó rendszer pedig arányosan működik, a hívó nem tudja, kihez fogják kapcsolni. Tehát alapvetően nincs benne elvárás azzal kapcsolatban, hogy felekezetiileg hova tartozik az, aki fogadja a hívását.

Viszont ahogy András említette, mi elfogadóak vagyunk mindenkiel kapcsolatban. Hozzáteszem, hogy amennyiben valaki zaklatónak minősül, vagy olyan stílusban kérdez-válaszol, beszél velünk, akkor nyilván megkérjük, hogy ezt másképp folytassa, illetve, ha más megoldás nincs, be tudjuk fejezni a beszélgetést.

A levelező szolgálat szempontjából hogyan néz ez ki?

D. A.: Ezen gondolkodtam közben én is, de szerintem nincs érdemi különbség. Mindig azt érzem, hogy a másik oldalon egy ember van, ráadásul olyan tapasztalatunk nem volt, hogy valaki vállalhatatlan vagy trágár stílusban írt volna. A levél másképp működik, mint a telefonálás, arra sokszor hosszan készül az illető, szépen megfogalmazza a helyzetét. Ott van valaki, akinek segítségre van szüksége, hogy meghallgassák. Minden oldalról jelennek meg nálunk is emberek, akik csak szeretnének valakivel egy kicsit beszélgetni a helyzetükről, persze írásban.

Ilyenkor valahogy eltűnik a felekezethez tartozás, csak a nehézséget hordozó embert látjuk. Nyilván ezek a problémák egyetemesek, abban az értelemben, hogy nem változnak az idő múlásával, de mégis azért azt gondolom, vannak bizonyos trendek, hogy aktuálisan épp mi az, ami a leginkább keseríti vagy nehezíti az emberek életét.

Miben érzik leginkább a tanácsstalanságot, a kilátástalanságot napjainkban?

D. E.: Ami engem illet, 27. éve végzem ezt a munkát, és az a véleményem, a Covid nagyon sok szempontból megváltoztatta a hívók problémáit. A legfontosabb, hogy a járvány alatt és után jóval több lett az érdemi jelentkezések száma és aránya. Megnövekedett a fiatalok száma és aránya is a hívók között, ami pedig a hívástartalmakat illeti, még mindig vezetnek a különböző párkapcsolati problémák, a magány és az izoláció érzése. Az utolsó két évben jelentősen bővült a pszichiátriai problémák száma, ami különböző mentális betegségekre vezethető vissza, és növekedett a testi betegséggel küzdők száma és aránya is, emiatt hoztuk létre a gondozóvonalat.

Amit még tapasztalunk, hogy sokkal több időt igényelnének. Sokkal több időre lenne szükségünk, hogy az elvárásoknak meg tudjunk felelni. Összességében azt látjuk, hogy a koronavírus-járvány következtében fellépett izoláció tovább növelte azoknak a számát, akiknél felértékelődött a személyes beszélgetés szerepe és szükséglete.

D. A.: Nem tudok pontos számot mondani, de nagyon sokan külföldről írnak azért, mert az anyanyelvükön szeretnének a gondjaikról beszélni valakivel, mert ott, ahol vannak, nehéz magyarul megszólalni, vagyis megszólalni könnyű, csak épp nem nagyon értik meg mások.

Amikor elkezdtem szélesebb körben hirdetni a tervünket és önkénteseket keresni, akkor elmondtam, hogy pontosan mi az elképzelésünk, és hogy a nevünk az lesz: „Nem vagy egyedül” – amit persze alapvetően a levélírókra vonatkoztattam. De aztán az egyik társunkban megfogalmazódott, hogy a mottónk nemcsak arra utal: a segítséget kérő nincs egyedül, hanem azt is kifejezi, mi sem vagyunk egyedül, hiszen a szolgálatot együtt végzzük, közösen. A legnagyobb teher egyébként éppen az, hogy az egyik pillanatban ott van még veled valaki, aki hozzád fordult segítségért, a másik pillanatban viszont már nincs, soha többé nem kerül elő, és nem tudod, mi lett a sorsa.

Ezeket a helyzeteket hogyan lehet túlélni?

D. E.: Egyrészt nagyon sokszor írnak, akár a LESZ-iroda, akár az elnök címére köszönőlevelet, vagy esetleg küldenek valamilyen képet, virágcsokrot, egyebet, ami a hálájukat fejezi ki. Másrészt a gondozóvonalon mindig csak egy ügyelő van, tehát nyomon tudjuk követni magát a hívót problémája megoldásának alakulásában, tudnak neki üzeni, és természetesen ezt sokan meg is teszik, ha megoldódott a nehézség. Illetve, ami nagyon fontos, és sokat segít, hogy tulajdonképpen ők nekik ajánldozzák azt az időt az életükből, amikor tényleg titkokat, sebeket vagy nagy fájdalmakat hoznak felszínre, amit soha másnak nem mondtak el.

És amikor azt érezzük, hogy teljesen megváltozik az ügyfelünk hangulata, már nem azt a szomorú, mindennek véget vetni akaró hangot halljuk, hanem egy örömteli, de legalábbis nyugodtat, akkor mi is megkönnyebbülünk, hasonló érzések kerekednek bennünk, és arra gondolunk, ma is érdemes volt bejönnünk. Hasznosnak tudjuk érezni magunkat még akkor is, ha valamilyen nagy veszteségről számolnak be a telefonban, mert megosztották velünk, és már nem egyedül kell azt a terhet cipelnie az illetőnek.

Neked mi a személyes tapasztalatod ebben, András?

D. A.: Megdöbbentő volt számomra, hogy milyen sokszor jelenik meg egy-egy nagyon nehéz levelezésben a köszönet gesztusa. Sokan már a bejelentkezés után rögtön odairják: köszönöm, hogy elolvasták. Aztán újra elhangzik a köszönet a válaszal összefüggésben, a meghallgatással és az odafigyeléssel kapcsolatban. Bármennyire nehéz és megterhelő, és még napokig ott kísért az ember fejében egy-egy történet, de ahogy ebben a kon-
textusban ott van a hála gesztusa, az azt jelzi, hogy ha csak egy

pillanatra is, de magamra tudtam venni a másik ember terhét. Ezek azok a momentumok, amelyek a legnehezebb levelet is – furcsán hangzik talán, de – széppé tudják tenni.

Nektek személy szerint mit ad ez a szolgálat? Hogyan lehet megfogalmazni a szépségét, a gazdagságát, a személyiséget építő mivoltát?

D. E.: Én a mai napig ügyelek, ami nagyon-nagyon segíti az önismeretet, tapasztalatot ad, saját életemre is komoly befolyással bír, mert sokkal közelebb kerülnek hozzám olyan sorsok vagy olyan élethelyzetek, amelyeket lehet, hogy nem tapasztaltam meg a saját életemben, és ezekből erőt tudok meríteni. Egyébként nem vagyok ezzel egyedül, sok kollégám fogalmazott meg hasonló véleményt. Szakmai vezetőként, illetve a szövetség vezetőjeként pedig – személyesen ismerve szinte mind az ötszáz kollégát – azt is elmondhatom, hogy ez egy nagy család, amiben egymásnak adunk erőt, ahol a különböző ellentmondásokat békésen fel tudjuk oldani, a vitákat is hatékonyan le lehet zárni. Úgyhogy azt gondolom, mindannyiunknak nagyon sokat ad ez a munka.

D. A.: Ezt nekem egyelőre kicsit nehéz megfogalmaznom. Az biztos, hogy nagyon nagy élmény. Egyrészt azt megélni, hogy nem vagyunk egyedül, együtt tudunk gondolkodni, keresni a megoldásokat bizonyos helyzetekre. Másrészt ott vannak azok a pillanatok, amikor azt érezhetjük, sikerült átmennünk a sötét alagúton, túlélni a sötét éjszakát, megszületett a megoldás, és megérkezik a visszajelzés, hogy köszönöm, már jobban vagyok, minden rendben van. Az élmény, hogy itt valaki most majdhogynem mindenét rám bízta, ami benne van, és mi ezt ketten együtt el tudjuk hordozni, még ha nem is találkozunk, nem is halljuk egymást, csak olvasom a szavait – valahol ez egy hihetetlenül erős és szép élmény, hogy oda tudok állni a másik mellé, ismeretlenül is.

A húsvéti vita

Ma már teljesen egyértelmű minden évben a húsvét idejének, vagyis Jézus feltámadása ünnepének meghatározása: mindig tavasszal van, március 23. és április 25. között valamely vasárnapon. Ám nem volt ez mindig így, és az ökeresztény korban néha komoly ellentétet szült.

Szent Iréneuszt (115-202), Lugdunum (a mai Lyon) püspökét még az apostoli atyák közé szoktuk sorolni, noha maga nem

volt az apostolok tanítványa (a fogalom maga ezt jelentené), hanem Szent Polikárp (68-155) apostoli atyától, Szmirna püspökétől, Szent János apostol tanítványától tanult meg mindent, ami az apostoli tanítást képezte. Maga Iréneusz az irataiban olyan ideális képet festett az Egyházzól, mintha abban nem lett volna semmilyen belső feszültség. A célja ezzel az volt, hogy a kor veszélyes eretnkségével, a gnoszticizmus szétszabdáló tendenciájával szemben mutassa meg az Egyház szentségét és egységét. Ám Szent Iréneusz jól tudta, hogy feszültségek vannak Róma és Kis-Ázsia keresztény közösségei között, nemcsak a kor eretnkségeinek veszélyei, hanem a húsvét ünneplésének kérdésében is. A viták elsimításában ő maga is tevékenyen részt vett; tehette mindezt azért, mert szentéletű, tudós, karizmatikus és tehetséges püspök volt, de tehette azért is, mert maga is kis-ázsiai származásúként, ugyanakkor a keresztény Nyugaton, Lugdunumban (Lyonban) élő, tehetséges vezetőként komoly súlya volt szavainak.

Abban soha nem volt vita a pogányságból formálódott kereszténységen belül, hogy a hét legszentebb napja a vasárnap legyen, vagyis a hét első napja, amikor Üdvözítőnk feltámadt. (A zsidókereszténység mind a zsidóságból megörökölt szombatot, mind a keresztény vasárnapot heti ünnepnapként tartotta, ám ők a jeruzsálemi zsidó templom pusztulása után rövidesen kihaltak.) Az Eucharisztia titkát is először csak vasárnap ünnepezték. Szent Ciprián (190 k. – 258) karthágói (nyugati) püspök

kezdte el bevezetni a mindennapos szentmisét (keleti szóhasználattal Szent Liturgiát), amely onnan mind nyugaton, mind keleten elterjedt.

Korántsem volt ennyire egységes a helyzet a feltámadás ünnepeinek évi egyszeri, legnagyobb ünneplésével. A kis-ázsiai keresztény közösségek megőrizték a zsidó húsvét (pészach) dátumát, vagyis a Niszán hónap 14. napját – igaz, ez a nap Üdvözítőnknek nem a feltámadásának, hanem a sírban nyugvásának a napja volt (a keresztthalála Niszán hónap 13. napja). A zsidók pedig (mind a mai napig) a pészach ünnepükön az Egyiptomból való csodás megszabadulásukra emlékeznek. Kis-Ázsia keresztényei fontosnak tartották megőrizni ezen az egyik legnagyobb zsidó ünnepen – tartalmi átalakítással – Jézus szenvedésének és feltámadásának ünnepét, ha már egykor így kezdődött. Ebből nem következett komolyabb vita egészen addig, amíg 160 körül Rómában és Alexandriában át nem tértek egy új szokásra, melynek értelmében a keresztény húsvétot a Niszán hónap 14. napja utáni vasárnapon kezdték ünnepelni. Ebből az figyelhető meg, hogy a zsidó örökséggel nem szakítottak ezeken a területeken, ám a vasárnap ugyanolyan fontossággal bírt, mint az eredeti dátum (Niszán 14.) – hiszen egyértelmű, hogy a zsidó húsvét a hét bármely napjára eshet, épp a fix dátumának okán.

Az első pápa, aki egységesíteni akarta a gyakorlatot, I. (Szent) Viktor volt (189-199), ő az egész Egyházban a római gyakorlatot kívánta egyeduralkodóvá tenni. Szigorú jelleme alapján mindazoknak a kizárását tervezte az Egyházból, akik nem voltak hajlandók átvenni a római szokást. Úgy gondolta, a római gyakorlat Szent Péter és Szent Pál apostolok hagyományának felel meg, melytől, ha valaki eltér, nem tekintheti magát a fő-

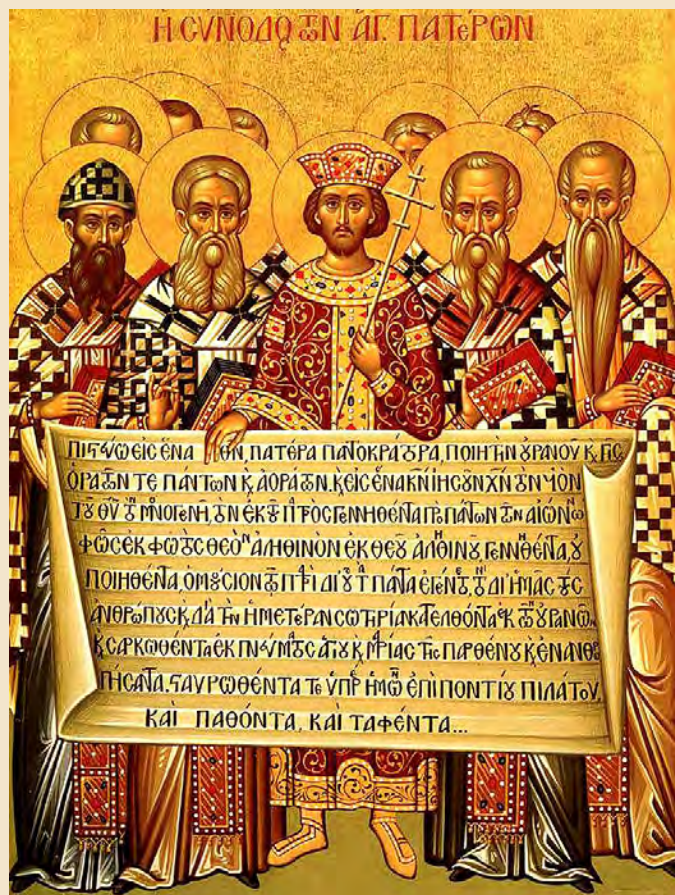
apostolokkal és a pápával egységben lévő kereszténynek. A kis-ázsiai keresztények természetesen merően sértőnek találták ezt az egységesítő törekvést, hiszen a saját hagyományukat ők is apostoli eredetűnek tekintették Szent János apostolra hivatkozva. (Polükratész –, hogy a kis-ázsiai gyakorlatnak még nagyobb súlyt adjon – Szent János mellett még Szent Fülöp apostolra is hivatkozott.) Szent Iréneusz még emlékezett rá, hogy öelötte 35 évvel tanítója, Szent Polikárp járt már Szent Anikétosz pápánál (154-167) ugyanebben az ügyben, anélkül, hogy megegyeztek volna. Egyikük sem tartotta ugyanis ezt a szokásbeli eltérést olyan dolognak, amely veszélyeztetné a keresztény egységet. Így megegyezés nélkül, de barátságosan váltak el egymástól.

A húsvét ünneplésének időpontja körüli vita nemcsak kronológiai kérdést érintett, hanem teológiai gyökerei is voltak, mivel a római és kis-ázsiai keresztény közösségek más-más oldalról közelítették meg az ünnep lényegét. A kis-ázsiai keresztények számára Üdvözítőnk értünk vállalt szenvedése volt a hangsúlyos téma, míg a rómaiaknál a dicsőséges feltámadás. Hierapoliszi Apollinarisz püspök így ír a témáról: „Vannak, akik tudatlanságból eredően vitatkoznak ezekről a dolgokról, megbocsátható dolgot követve el. A tudatlanság nem büntetést, hanem oktatást kíván. Azt állítják, hogy 14-én fogyasztotta el az Úr a bárányt a tanítványokkal. A kovásztalanok napján azonban már ő maga szenvedett, s Mátét idézik, aki így mondja, mert azt gondolják, emiatt nem egyezik elgondolásuk a törvénnyel, és úgy látják, hogy az evangéliumok egymás ellen támadnak”. Egy másik írásában pedig ezt olvashatjuk: „Az Úr igazi pászkája 14-e, a nagy áldozat, amelyben a bárányt Isten szolgája helyettesíti, amikor a megkötözött megkötözte az erőst, amikor az élők és holtak bírója elítéltetett, aki a bűnösök kezére adatott, hogy megfeszítsék, aki látható volt az egyszerű szarvain, aki megnyitotta szent oldalát, kiárasztotta a kettős tisztulást: a vizet és a vért, a tanítást és a Lelket, akit eltemettek a szenvedés napján, követ hengerítve a sír elé”.

Apollinarisz püspök Jézus feltámadásáról itt nem beszél, csak a szenvedéséről és a szenvedés általi megváltásról. Az idézetből egyértelmű, hogy a kis-ázsiai keresztények Jézus szenvedéseit és keresztthalálát ünnepelték Niszán hónap 14. napján. Krisztus halála a teljességet jelenti, ezért a győzelem ünnepe, a teljes megváltás emléknapja.

Az első idézetből viszont az látható, hogy a kis-ázsiai keresztény közösségekben is voltak súrlódások, egyet nem értések,

már Róma egységesítő törekvései előtt is. Viktor pápa már csak le akarta zárni a vitákat az egységesítő elgondolásával. Szent Iréneusznak ekkoriban abban volt nagy szerepe, hogy levelein keresztül lebeszélte Viktor pápát a kis-ázsiaiak kiközösítéséről, emlékeztetve elődjének, Anikétosznak sokkal türelmesebb és békésebb hozzáállására. Így végül a pápa nem ért el eredményt, de szakadást sem kezdett Róma és Kis-Ázsia között.

Évek és évtizedek elteltével sem oldódott meg a nézetkülönbség, és az álláspontok sem közeledtek a felek között, de nem is keresték a megoldást –, bár nem is volt ez már sürgető, miután Viktor pápa nem lépte meg a kiközösítést. 314-ben a galliai Arle vezető tanácsa a következőket írta: „Az Úr ezen ünnepét az egész világban ugyanakkor kellene megünnepelni. A konkrét időpontot a római püspök levélben küldené szét”.

A probléma 325-ben, a Nikaiában tartott első egyetemes zsinaton oldódott meg. A zsinaton a következőképpen határozták meg Urunk feltámadásának ünnepét: a tavaszi napéjegyenlőség utáni első holdtölte utáni első vasárnap. Ezzel a pogányságból közel három évszázaddal korábban megalakult Egyház véglegesen levált a zsidóságról, mivel sem a római, sem az alexandriai, sem pedig a kis-ázsiai keresztény közösségeknek nem volt többé mérvadó a zsidó naptár és a zsidó húsvét. Sőt, a végleges leválást azzal is kézzelfoghatóvá tették, hogy a határozat záradékában az is szerepel: amennyiben bármikor egy napra esne a zsidó pészach (Niszán 14.) az új dátumú keresztény húsvéttal, a keresztény húsvétot további egy héttel kell eltolni.

GEMELLI, a pápák kórháza

Ferenc pápát több héten át kezelték súlyos, kétoldali tüdőgyulladással a római Gemelli-klinikán (ejtsd: „dzsemelli”), mely a pápák választott kórháza. II. János Pál oly sokszor volt a klinika „vendége”, hogy egyenesen a harmadik Vatikánnak nevezte a Vatikán és nyári rezidenciája, Castel Gandolfo után. Tartsanak velünk, ha többet szeretnének megtudni e nem mindennapi intézményről!

A Szent Szív Katolikus Egyetem oktatókórházaként szolgáló egészségügyi intézmény Róma legnagyobb, Olaszország második legnagyobb kórháza, egyben Európa legnagyobb magánklinikái közé tartozik. A pápai rezidenciától alig több mint 7 kilométerre található hatalmas komplexumot a Monte Mario természetvédelmi terület oldalában találhatjuk, éppen a történelmi városhatáron kívül.

GYÖKEREK

Agostino Gemelli kapucinus szerzetes, orvos és fizikus 1919-ben alapította meg a Giuseppe Toniolo Felsőfokú Oktatási Intézményt, melyet a következő évben az állam hivatalosan is elismert, XV. Benedek pápa pedig egyházi státuszúvá nyilvánította.

A Szent Szív Katolikus Egyetemre (Università Cattolica del Sacro Cuore) keresztelt intézmény 1921. december 7-én ünnepélyes szentmisével nyílt meg Milánóban, amelyen részt vett Achille Ratti bíboros, milánói érsek is, aki Benedek pápa után XI. Piusz néven lett az egyház 259. pápája.

Az egyetemnek ma 5 városban (Milano, Róma, Piacenza, Brescia, Cremona) 12 kara, 7 posztgraduális képzése és 30 000-nél is több hallgatója van.

Gemelli atyának régi vágya volt az orvosi kar megnyitása, amihez XI. Piusz úgy kívánt hozzájárulni, hogy a gyönyörű fekvésű Monte Mario oldalában 37 hektáros területet adományozott az egyetemnek az orvosi kar létrehozására.

Az út hosszú és rögös volt, mire Gemelli rektornak 1958-ban sikerült megalapítania az egyetem Orvosi és Sebészeti Karát. 1961. november 5-én XXIII. János pápa nyitotta meg az orvosi kart. A megnyitón azt mondta:

„Nagyon örülünk, hogy elsőként léphetjük át a Szent Szív Katolikus Egyetem római székhelyének küszöbét. Meghatódva, a múlt idők emlékeit felidézve, lélekben bensőséges egységben elődeinkkel, XI. és XII. Piuszsal, akik oly nagy előszeretettel viseltettek az olasz katolikusok nagy egyeteme iránt, szimbolikus tettet hajtunk végre: megnyitjuk a bejáratot, átlépjük az előcsarnokot. Nagyon hálásak vagyunk Istennek, aki megadta nekünk, hogy ma felavathassuk az orvosi kar székhelyét, melyről Agostino Gemelli oly régóta álmódott.”

A következő év nyarán kezdődött meg az oktatókórház építése, melyet két év múlva, 1964. július 22-én adott át VI. Pál pápa. Gemelli atya már nem élhette meg a kórház építését, 1959. július 15-én elhunyt.

VÁROSSZÉLI KÓRHÁZBÓL VEZETŐ KLINIKA

A kórház első részlege, a sebészeti patológiai osztály 70 ágygal nyílt meg.

1976-ban VI. Pál pápa szentmisét mutatott be a kórház templomában, melyet „az egészségügyi tanulmányok, az orvostudomány és az emberi szenvedések megfelelő kezelésének fellegváraként” említett.

1977-ben Lazio régió regionális kórházzá nyilvánította, ekkor 1786 ágy és 55 bölcső fogadta a betegeket. A kórház folyamatosan bővült, 2002-ben új sürgősségi baleseti osztály nyílt a kórházban számos műtővel és laboratóriummal.

Mérföldkő volt a kórház életében, hogy 2015-ben létrejött a Fondazione Policlinico Universitario Agostino Gemelli elnevezésű alapítvány, mely átvette a kórház működtetését. A Szent Szív Katolikus Egyetemnek továbbra is oktatókórháza. A részleges önállóságra azért volt szükség, mert így gyorsabban és szabadabban tud dönteni a kórház vezetése sürgős szakmai és anyagi kérdésekben.

A 2016-ban megnyílt, 3100 m²-es gyermek-sürgősségi osztály Lazio tartomány és egész Olaszország legkiválóbbja. 2017-ben korunk legmodernebb eszközeivel ellátott sugárterápiás- és szívsebészeti egységek nyíltak, és fölépült az emésztőrendszeri betegségek központja is.

A kórháznak 8 részlege és 21 osztálya van, melyek lefedik a gyógyítás, oktatás, gyakorlás és kutatás minden területét. Évente körülbelül 100 000 fekvőbetegot gyógyítanak, 50 000 műtétet, 10 000 dialízist, és több mint 6 millió sugárkezelést végeznek, a sürgősségi osztályon pedig 80 000 ember részesül kezelésben. Évente 9 millió pácienszt látnak el az intézményben.

1000 orvos, 2000 ápoló és további 2000 fős személyzet dolgozik a kórházban, ahol templom, fodrászat, bank, könyvtárak,

éttermek, kávézók, könyvesbolt, valamint egy ágygal és kerekesszékekkel is használható mozi szolgálja a betegek és hozzátartozók hangulatának javítását. A betegekkel, látogatókkal, orvos-tanhallgatókkal és dolgozókkal együtt naponta 30 000 ember fordul meg a kórház területén.

Tudományos kutatásban is élen járnak: évente 1000-1500 tudományos publikációt, 300 kutatást, 10-15 szabadalmat jegyez a kórház, hála az olasz kormány, európai és nemzetközi szervezetek kutatásokhoz nyújtott anyagi segítségének. Az orvosi karon évente átlagosan 300 külföldi tanul. A kar megnyitása óta eddig közel harmincezen szereztek orvosi diplomát.

CSÚCSTECHNOLÓGIA MINDEN TÉREN

A kórház fő hitvallása szerint nemcsak a betegségeket, hanem az embereket is kezelik. Ennek a felfogásnak állítják szolgálatába a legmodernebb technikai eszközöket, a katolikus etikát és az emberi empátiát.

A komplexum évente 50 millió kWh áramot és 16 millió m³ természetes gázt fogyaszt. Olaszországban szinte egyedülállóként az energiafogyasztásának 60%-át saját maga termeli kapcsolt energiatermeléssel.

2015 óta a kórház Európa egyik legnagyobb és legmodernebb hibrid műtőjének ad otthont, Onkológiai Sugárterápiás Központja egyedülálló Olaszországban. Neuromuszkuláris Klinikai Központja kiemelkedő szakértelemmel rendelkezik az olyan neuromuszkuláris betegségek kezelésében, mint az amyotrófiás laterálszklerózis (ALS), a gerincvelői izomsorvadás (SMA) és az izomdisztrofiák. A közelmúltban egy 1 200 m² központot is megnyitottak, amely az orvosi, sebészeti és diagnosztikai szimulációra specializálódott.

A Gemelli-kórház Olaszország egyik vezető központja a vastagbélrák, valamint a gyomor-, máj-, epeúti és hasnyálmirigy-daganatok kezelésében, és a transzplantációk területén. Külön endokrinológiai és anyagcsere-betegségek kezelésére specializálódó egysége is van. A kórház az egyik legjelentősebb esetszámmal büszkélkedhet Olaszországban a pajzsmirigy, a mellékvese és az agyalapi mirigy betegségeinek orvosi és sebészeti terápiája terén. A szívsebészeti beavatkozások halálozási aránya pedig az egyik legalacsonyabb Olaszországban.

2015-ben a kórház megnyitotta a 130 férőhelyes MediCinema mozitermét, amely kerekesszékes és ágyhoz kötött betegek fogadására is alkalmas. Ez az első kórház Olaszországban, amely külön helyiséget biztosít a „mozi-terápiára” a betegek, valamint családtagjaik számára nyújtott felüdülés céljából.

A PÁPÁK KÓRHÁZA

II. János Pál volt az első egyházfő, akit a klinikán kezeltek, miután Mehmet Ali Ağca 1981. május 13-án két lövéssel súlyosan megsebesítette. Sikeres műtétjét követően vérátömlesztést kapott, mely során citomegalovírusral fertőződött meg, ezért újabb két hetet töltött a kórházban. A Vatikán ezt követően alakított ki egy kis pápai lakosztályt a kórház 10. emeletén, mely kizárólag az egyházfőknek van fenntartva, de a szinten más betegeket is ápolnak. A bejáratot és a lakosztályt a kórház őrsége, a vatikáni csendőrség és az állami rendőrség közösen őrzi. A pápa lakrészében van egy kisebb és egy nagyobb nappali, orvosi konzultációs szoba, kápolna, konyha, pihenőszoba a biztonsággiaknak, és egy titkársági helyiség.

A szent pápát 1992-ben bélumorról műtötték, a következő évben kificamodott vállát tették helyre, 1994-ben csípőtöréssel operálták, 1996-ban pedig vakbélműtétje volt.

2000-ben ő nyitotta meg az orvosi kar tanévet.

„Az egyetemnek össze kell kapcsolnia az intelligencia elkötelezettségét a hiteles keresztény tapasztalattal. Az egyetemnek nemcsak a tudás gyarapítására, hanem az emberek formálására is rendeltetése van. Ezt a nevelési feladatot soha nem szabad alábecsülni.” – mondta a szent pápa.

2005 februárjának végén egyhetes influenza után két hétig ápolták a klinikán, mely során gégemetszést hajtottak végre rajta. Állapota kritikus volt, amit ő is érzett. A doktorok javaslata ellenére visszatért a Vatikánba, ahol április 2-án, fényes szombaton tért haza Teremtőjéhez.

XVI. Benedek pápát sosem kezelték a Gemelliben, (az Alpokban eltört csuklóját Aostában műtötték), de 2012-ben részt vett az orvosi kar megnyitásának 50 éves jubileumán a kórházban szervezett ünnepségen, ahol azt mondta:

„A betegek, szenvedők arcán Krisztus tükröződik, az ő gyógyításuk így a Krisztus Arcával való mindennapi találkozás. Az elme és a szív odaadása Isten irgalmasságának és halál feletti győzelmének jelvévé válik. Ez az intézmény az a hely, ahol a transzcendens humanizmus nem retorikai szlogen, hanem mindennapi gyakorlatba ültetett szabály; és az

a hely, ahol az emberi személyt az élet korlátozottságának és misztériumának tudatában állítja a középpontba.”

A bajor pápa bátyja, Georg Ratzinger atya öccse pápává választását követően meglátogatta őt a Vatikánban, ahol szívproblémákkal került a Gemelli-klinikára, ahol Benedek pápa augusztus 5-én meglátogatta. (Bátyja halála előtt két héttel Regensburgban is meglátogatta őt.)

A 2013-ban, 76 éves korában megválasztott Ferenc pápát 2021-ben vastagbélszűkület miatt operálták, akkor 10 napot töltött a klinikán. 2023 májusában hörghurut miatt három napig kapott infúziós antibiotikumot, júniusban pedig hasi sérvvel műtötték, ekkor ismét 10 napot töltött a klinikán.

Ferenc pápa többször tett már váratlan látogatást a kórházban, hogy gyermekeket és időseket bátorítson.

Idén február 14-én került a klinikára súlyos megfázásos tünetekkel. A vizsgálatok kétoldali tüdőgyulladást állapítottak meg nála. Állapota súlyosbodott, az intenzív antibiotikumos kezelés mellett egy héten keresztül sűrített oxigénterápiát is kapott. Orvosi stabilizálták az állapotát, de sokáig így is életveszélyben volt. A gondos terápia mellett a Szentatya erejéhez mérten továbbra is dolgozott és ügyeket intézett. Azóta elhagyhatta a kórházat, állapota javul, amihez hozzájárulhatott a kórház megálmodóiért, dolgozóiért és betegeiért mondott sok millió hívó imája is!

Lélekkel lépdelő zarándokok

„Amikor kintről a szent kapun át belépsz egy szent helyre, miközben megteszed azt a pár lépést, rájössz, hogy nem is a lábad vitt be, hanem a lelked. Alapvetően teljesen mindegy milyen kapun mész be, de attól, hogy ezeket 25 évente nyitják ki, mégis nagy jelentősége lesz a ténynek” – mondja MAKKAI LÁSZLÓ pasztorálpszichológus atya, aki már átment idén két római szent kapun, és tervezi, hogy májusi látogatása során majd a másik kettőn is átmegegy... – „Arra gondoltam azokban a szép pillanatokban, hogy életünkben mily kevészer lépünk be olyan helyzetekbe, ami épít, ami többet ad, ami kicsit a szentet adja.”

Tavaly év végén a Szentatya megnyitotta a szentévet és a szent kapukat. Felhívása, az év mottója, hogy legyünk a *remény zarándokai*. Mindkét szó nagyon fontos a keresztény ember életében: a zarándoklat is, a reménység is. Ha elvinnénk a szótárunkból a remény, reménység szavakat, azt, hogy reménykedünk valamiben, nézzük meg, mennyire szegényes lenne: depressziós, deprimált élet lenne, mert nem lenne bennünk az a pozitív érzés, hogy valami az életünkben jobbra, jóra fordulhat. A remény nélkülözhetetlen keresztény életünkben is, nem véletlen, hogy a Szentatya is ezt tűzte a szentév zászlójára, hogy ez a remény soha ne haljon meg, soha ne legyen bennünk kisebb, soha ne gondoljunk arra, már nincs több, elfogyott... Amikor az ember azt mondja, hogy már meghalt a remény is (a mondás

szerint a remény hal meg utoljára), akkor azt érzi, hogy nincs kiút az életéből, egyetlen lehetőség van: el kell hagynom ezt az életet. Pedig igenis a legbűnösebb embernek is ott kell legyen kapaszkodóként a fogalom, mert az Isten újra tudja osztani a lapjainkat, és újból el tudjuk kezdeni azt az életet, amiben már az Isten szándékára is figyelünk.

Most volt Rómában, mesélte, hogy két szent kapun is átment.

A nagyfiammal mentünk pár napra Rómába. A kötelező programokon túl volt egy kis szabadidőnk, amikor tényleg megtapasztalhattuk a zarándokok életét is, amikor nem lakkcipőt, hanem túracipőt húztunk, nem öltönyben sétáltunk. Sikerült eljutni két gyönyörű templom-

ba. Számomra a legkedvesebb a Falakon kívüli Szent Pál-bazilika. Számos okom van rá, hogy azt mondjam: szerintem Róma legszebb temploma. Az a gyönyörű mozaik Krisztus-ikon, ami szinte átölel bennünket, ránk tekint – nagyon szép. Átmentünk a szent kapun, a Santa portán. Nagyon sok zarándok volt, de azért folyamatosan tudtunk haladni. Felemelő érzés volt! Olyan gondolatokra inspirált, hogy a mi életünkben is vannak ajtók, melyek bezárulnak, és zárva is maradnak: emberi kapcsolataink lezárnak, megszűnnek, vagy valahogy már hosszú idő után nem veszünk egymásról tudomást. És amikor belépek egy templomba, történetesen egy szent kapun a szentévben, az azt üzeni számomra, hogy az Isten nyitott felém. Ő nem zár be előttem ajtókat, hanem kinyitja azt a kaput, amin ha belépek, megtapasztalhatom azt az erőt, azt a kegyelmet, azt a lehetőséget, hogy az életem egy új szakaszba, egy új örömbé léphet be.

„A zarándoklat lélektana arról is szól, hogy ki kell zökkennünk kicsit, el kell mennünk otthonról, hogy egy-egy imádsággal átitatott kegyhelyen letegyük a terheinket a Szűzanya, a Jóisten elé –, mert mindannyian sok mindent cipelünk. És lehet, hogy a zarándoklat ideje alatt hallok egy, mélyen a lelkembe ülő mondatot; lesz olyan imádságom, vagy éppen szentgyónásom, ami által lélekben gazdagabban térek vissza...”

Ugyanilyen felemelő volt bemenni a Szent Péter-bazilikába is, bár ott jóval nyüzsgőbb a tömeg: a zarándokok hosszú sorban állva türelmesen várták, hogy bejussanak. Ahol aztán a nagy zaj és az örök általi terelgetés ellenére – menjünk már, lépünk tovább, sokan fotóznak, megörökítik, ahogy átmennek a szent kapu alatt, hogy majd megmutathassák ismerőseiknek – átölel az az érzés, hogy belépünk a külvilágból, a káoszból egy olyan helyre, ahol lenyugodhat, megnyugodhat a lelkünk... Ha Rómában járok, biztos, hogy bejövök ebbe a bazilikába, s imádkozom Szent II. János Pál pápa sírjánál családomért, hivatásomért, küldetésemért –, és beviszem magammal, ott imádkozom át az otthonról sokak által „küldött” szándékokat is. Mindent le tudok itt tenni Isten elé.

Ez a szent kapun való belépés tulajdonképpen – rossz szóval – gondolom inkább „pszichésen” ad többet, mint ha egy „sima” kapu alatt jutnánk be.

A szent kapun való átlépésnek lelki töltete van –, de végül is a lényeg ugyanaz: kilépek a nyüzsgésből és belépek egy szent helyre. Az Isten kinyitja nekem a kaput, nem pedig bezárja előttem, mint ahogy sokszor emberi kapcsolatokkal bánunk: lezárjuk, lehatároljuk. Az Isten viszont azt mondja: ember, kinyitom neked ezt az ajtót, lépj be hozzám, gyere be az én közegembe, térj meg, tarts bűnbánatot, érintsen meg itt valami, és más emberként menj el, mint ahogy bejöttél.

Szentév van. Minden katolikusnak igyekeznie illenék Rómába?

Dehogy, ez természetesen nem kötelező! Ám ha valaki el tud menni, s ott tölteni, ne hagyja ki! Persze nem mindenki tud ezekre az utakra időt és pénzt szánni. Van, aki úgy gondolja, hogy nem kell azért külföldre utaznom, hogy egy-egy „szent kapun” átmenjek – persze ahogy már említettük, ennek „csak” szimbolikus jelentősége van, ám mégis erős lelki élmény –, hanem azt mondja, elmegyek Máriapócsra, belépek ott a bronz kapun, és ugyanúgy át tudom élni a szentévet. Ha valaki el tud menni Medugorjéba, Fatimába, akkor ott fogja ezt az élményt megélni, megtapasztalni. De valaki mondhatja, hogy maradok a saját templomomnál,

ott „látogatom meg” Istent, és ott tudom megélni a szentév összes kegyelmét és élményét. Isten nem kéri, hogy anyagilag hatalmas áldozatot hozz, a családtól vedd el a falatot! Csakis benned van, hogyan éled meg a remény zarándoklatát: a te zarándoklatod hova, meddig tart. Lehet, hogy előbb önmagadhoz vezet, s úgy az Istenhez. Lehet, hogy arra van szükséged, hogy családdal együtt komolyabban gondold a vasárnapi szentmiséket. Vagy elhatározod, hogy a szentévben hétköznapi szentmiséken is részt veszel. Vagy visszavezeted életedbe a havi rendszeres gyónásodat. Vagy komolyabban veszed a böjti időszakokat. Vagy teszel valamit a közösségédért. Rengeteg formája van annak, hogy hogyan legyen kegyelmekben, Isten ajándékában gazdag a szentév – az ötlettár határtalan.

A megyéspüspökök jelöltek ki templomokat, melyeket meglátogatva – a szokásos feltételekkel – elnyerhető a teljes búcsú.

Ez azért jó, mert a lényeg pont az lenne, hogy mást is láss, más templomokat is fedezz föl, más szent helyekre is hívjon meg az Isten. A saját templomod a legkedvesebb, és az is marad mindig. De mikor elmegy egy másik templomba, más közegben, más környezetben látod meg ugyanazokat a szép dolgokat. S talán imádkozni is különlegesebb kicsit, mert kikököntél a megszokottból. Az Isten minden templomban ott van, a sajátodban is, Rómában is és az egyházmegyéik kijelölt templomaiban is! De mégis mást

ad. Fontos, amikor az ember az utat zarándoklatként fogja föl: valamilyen járműre ülök, töröm magam, közben imádkozom, ráhangolódom, készülök a szentgyónásra, már az utazás során gondolatokat kapok egy lelkivezetőtől, hogyan érkezzem meg. A zarándoklat lélektana, hogy valaki itthon tudja megélni ezt a fordulatot az életében, vagy azt mondja, hogy én nem tudom itthon megélni, muszáj elmennem valahová, ahol közösségi élményben lehet részem. Ha valaki úgy érzi, fontos számára annyira, hogy elmenjen és „kicserélődjön”, olyan barátokat szerezzen, olyan emberekkel találkozzon egy út során, akik szintén küzdenek az élet rögös útján, szintén odavisznek valamit az Isten elé, bűneiket leteszik elé, és más emberként térnek vissza, az összegyűjti a szükséges anyagiakat. Én magam is úgy érzem, hasznos a távolabbi zarándoklat, lelki töltetet ad, megvan a lelki-kegyelmi haszna, az ember meg tud újulni. Akár gyalogos, kerékpáros, buszos, bármilyen zarándoklat, de mégis annak a lelkületével és szándékával kell elindulni, hogy mit akarok elvinni, mit akarok odatenni az Isten lába elé, és milyen emberként akarok visszatérni. Hogy majd lássák rajtam a családtagjaim, barátaim, a környezetem, valami megváltozott az életemben. Lehet, hogy nem nagy dolog, apróság, de mégis. Lehet, hogy tör a cipő, hosszú az út, mégis el tudom vinni, oda tudom adni a fájdalmamat, fáradságomat, nehézségemet. És hogy 25 év múltával – a következő – szentévben, amit jó esetben megérvünk, arra tudunk gondolni, hogy én akkor odatettem magam, próbáltam odafigyelni mi történik a világegyházban, a saját közösségemben, önmagamban, és nem hasztalanul eltöltött idő volt, hanem szép emlék arról, hogy ezt a szentévet hogyan éltem meg.

A gyakorlatban hogyan kell elképzelni ezeket a szent kapukat? A bejáratnál vannak vagy valahol bent a templomban?

Róma négy bazilikájának rögtön a templomba vezető, jobb oldali legszélső oldalkapui, melyeket csak a szentévre nyitnak ki. Én most kettőn mentem át, májusban remélem átmehetnek a másik kettőn is.

ZARÁNDOKLÉLEKEL RÓMÁBAN

Rómából soha nem hiányoznak sem a zarándokok, sem a turisták. A szentévben különösen sokan kelnek útra, hogy a jubileumhoz kapcsolt különleges kegyelmekben részesüljenek. Az Egyház döntése szerint a teljes búcsú elnyerésének számos módja van ebben az időszakban (zarándoklat, a szent helyek jámbor felkeresése, illetve az irgalmasság és a vezeklés cselekedetei), amelyek feltételeit az Apostoli Penitenciária rendelkezése részletesen ismerteti. Amennyiben lehetőségünk nyílik az Örök Városba látogatni, a négy nagyobb pápai bazilika közül legalább egyet fel kell keresnünk – ezeket szeretnénk bemutatni írásunkban.

Történelmi gyorstalpaló

Róma a pápa székhelye, üdvtörténetileg Jeruzsálem jogutódja, a Katolikus Egyház központja. A kereszténység az Augustus császár (ur. Kr. e. 31. – Kr. u. 14.) által átformált városban honosodott meg. Augustus még Kr. e. 7-ben 14 kerületre osztotta, melynek a Kr. e. 5-ben tartott népszámlálás szerint kb. 800.000 lakója volt.

Már Szent Péter és Pál apostol jövetele előtt jelentős keresztény közösség élt itt, amint azt a Rómaiakhoz írt levél tanúsítja, köztük Aquila és Prisca, Epenetus, Andronicus, Ampliatus, Urbanus, Apellus, Pudens és a császári udvarból is néhányan. Szent Péter a római püspökség megalapításával az Egyház központjává tette. Már az 1. sz. végén közismert volt a helyi egyház jótekonysága nemcsak saját körében, hanem távolabb is.

A 2. sz. végén Szent Iréneusz szerint Rómához igazodott minden egyház, ez a központ. A 3. század közepén legkevesebb 30 ezer hívőt 151 pap gondozott, 40 bazilikájuk volt. Ugyanekkor alakult ki az egyházi titulusok rendszere. Nagy Konstantin császár (ur. 306–337) 312-ben keresztény várossá tette. A Tiberistől nyugatra, a 14. kerületben szírek, perzsák, zsidók voltak többségben, saját szentélyekkel. 330-ban a császári székhely áthelyezése

Konstantinápolyba, majd 395-ben a birodalom keleti és nyugati részre osztása, Ravennának a Nyugat-Római Birodalom fővárosává emelése, Honorius császár (ur. 395–423) alatt a város politikai jelentőségét és gazdasági jólétét is erősen kisebbitették. Az 5. és 6. sz. katasztrófái (410-ben Alarich betörése és 455-ben Geiserich 14 napos fosztogatása) alatt az antik város épületei tönkrementek. A görög császári udvar tehetetlen volt ezekkel szemben, s a hivatalnokok önkénye és intrikái veszélyeztették Róma kulturális önállóságát.

A város népének egyetlen támasza a pápaság, elsősorban I. Nagy Szent Gergely (ur. 590–604) volt. Az általános nyomort az Egyház jövedelméből enyhítette, a közrendet biztosította, így bizalmat keltve önkéntelenül is a város polgári vezére lett. Az antik Róma viláगरudalmi felfogása (Roma aeterna) egyházi értelmezést kapott általa, és a világot egybefogó, az örökkévalóságba vezető jövő politikai realitássá lett. Róma új dicsősége Péter utóda, aki a res publica Romanum feje. Utódait a longobárdok ellen a frank király segítette.

A 7. század közepén kezdődtek a római zarándoklatok, melyeknek célja a 7 főtemplom (Szent Péter-, Szent Pál-, Szent Lőrinc-, Szent Sebestyén, Lateráni, Szent Kereszt-, Maria Maggiore-bazilikák) és a vértanúsírok. A zarándokok lelki-testi ellátására 29 latin és 4 keleti monostor alakult. Kis Pipin (ur. 741–768) 753-ban a pápának adományozta a longobárd hercegséget, majd Nagy Károly (ur. 800–814) a római ducatumot, s ezzel megvetették az Egyházi Állam alapjait. Ettől kezdve Rómában 3 hatalom érvényesült: a pápaság evilági hatalma, a Szent Római Birodalom névleges hatalma és a városi szenátus polgári hatalma. A város középkori történetét e három küzdelme határozta meg egészen Barbarossa Frigyes haláláig (1190).

IV. Leó pápa 849-ben visszaverte a szaracénok támadását Ostiánál, és megerősítette a Tiberis jobb partját. A pápaságot lezüllesztették, a lakosságra nyomort zúditottak a római családok 10–12. századi hatalmi harcai, a pápa és a császár közti

invesztitúra-harc, a pápát segítő Guiscard zsoldosainak rablásai, Bresciani Arnold lázítása az egyházi vagyon és állam ellen, illetve 1145-ben a köztársaság kikiáltása, amit aztán Barbarossa Frigyes szüntetett meg 1155-ben. III. Sándor (ur. 1159–81), III. Ince (ur. 1198–1216) és IX. Gergely (ur. 1227–41) pápák megvédték jogaikat a Hohenstaufenok ellen, megfékeztek az erkölcsstelen nemességet. VIII. Bonifác (ur. 1294–1303) letörte a Colonnák hatalmát.

A pápai székhely áthelyezése Avignonba 1309-ben a város elnéptelenedését hozta magával. Az állandó polgári villongásokban Róma „rablóbarlang” lett. Cola di Rienzo antik példára köztársaságot kiáltott ki, melynek néptribunja lett. Ennek 1357-ben Albornoz bíboros legátus vetett véget. XI. Gergely pápa (ur. 1370–78) visszatérése a városba 1377-ben egyházszakadást váltott ki ugyan, s ez tovább növelte a bajokat, de az egység helyreállítása után a 15. század pápai megalapozták Róma virágkorát.

Föllendültek a tudományok és a művészetek, a reneszánsz műemlékek sorát hozta létre. Az évszázados küzdelmek alatt sok antik emlék elpusztult, a város területe egyre nőtt, a rendezetlen utcákat, tereket eltüntették, s pompás palotákat, templomokat építettek, széles utcákat nyitottak, helyreállították a vízvezetéket, hidat építettek a Tiberisen. IV. Sixtus pápa (ur. 1471–84) elhordatta a közlekedési akadályokat. V. Márton (ur. 1417–31) jelentős rangra emelte a római kúriát. II. Gyula (ur. 1503–13) és X. Leó (ur. 1513–21) a reneszánsz virágkorában Bramante, Michelangelo és Raffaello foglalkoztatásával, a Szent Péter-bazilika építésével maradandót alkottak.

A sacco di Roma, amelynek során 1527-ben Bourbon Károly hadai feldúlták a várost, egy darabig fékezte az építési kedvet, de III. Pál (ur. 1534–49) visszahívta Michelangelot és nagy építkezésekbe kezdett, illetve folytatta a félbe maradtakat. Szent V. Piusz (ur. 1566–72) és XIII. Gergely (ur. 1572–85) alatt jelentősen növekedett Róma területe, ekkor épültek az első barokk emlékek.

A 17-18. században a szebbnél szebb középületek és paloták fölépítése, köztéri díszkutat révén megváltozott a városkép. 1798-ban a városnak 180 ezer lakosa volt. Ugyanezen év február 10-én a franciák elfoglalták, VI. Piusz pápát (ur. 1775–99) fogságba vitték, és kikiáltották az 1. Római Köztársaságot. 1809-ben és a rá következő esztendőben Napóleon sok jeles műkincset vitt el Párizsba, melyek nagy része 1814-ben visszakért.

A 19. század forradalmi megmozdulásai elérték, hogy az olasz nemzeti egység pártja 1870. szeptember 20-án megszüntette az Egyházi Államot, Rómát elvette a pápától, és az új köztársaság fővárosává tette. A Quirinale – mint új hatalmi központ – és a Vatikán közti rendezetlen viszonyt 1929. február 11-én szabályozta a lateráni egyezmény, melynek értelmében a pápa az Egyházi Állam feje, a Katolikus Egyház pedig Itáliában teljes szabadságot kapott.

Róma városképe nagyjából változatlan maradt a 20. század elejéig, de attól kezdve, s különösen az I. világháború után a város hihetetlen gyorsasággal lüktető metropolisszá lett, kialakították az antik városrészt, s egészen új negyedeket létesítettek a városfalon kívül.

A Szent Péter-bazilika és a Vatikán

A Szent Péter tér jelenlegi formájában VII. Sándor (ur. 1655–67) és IX. Kelemen (ur. 1667–69) pápák uralkodása alatt jött létre Gianlorenzo Bernini munkájaként. Két részből áll: a nagyobbik 240 m széles, 150 m hosszú ellipszis alakú rész félkörben végződő két oldalát négysoros, 284, egyenként 16 m magas dór travertin oszlopból és 88 travertin pillérből álló fedett, majdnem 18 m széles oszlopcsarnok veszi körül, melyet 1 m vastag tető fed, rajta hitvallók és vértanúk 96, egyenként 3,20 m magas travertin márványszobra. A tér kisebbik része a bazilika homlokzatának két végéből kiinduló épületszárnyak között trapéz alakú. A két épületszárnyon 22 pillér között 11 hatalmas ablak, a tetőn pápák, püspökök, egyháztanítók, vértanúk 22 pár travertin szobra. Az épületszárnyak kétoldalt a félkör alakú hatalmas oszlopcsarnokokba torkollva 350.000 embert befogadni képes teret alkotnak. A közepén álló vöröses gránitobeliszket (25 m magas, 381 tonna súlyú) az egyiptomi Heliopoliszból Kr. e. 37-ben Caligula császár hozatta Rómába, cirkusza díszítésére. V. Sixtus pápa 1586-ban Domenico Fontana építész emelőszerkezetével vitette át mai helyére. Csúcsára közel hatméteres aranyozott bronzkeresztet tettetett, melybe XII. Kelemen 1740-ben elhelyezte Krisztus keresztjének egy szilánkját.

A téren álló Szent Péter-bazilika a világ legnagyobb katolikus temploma. Az elsőt 326–350 között Nagy Konstantin császár és fia, II. Constantius (ur. 337–361) emelte Szent Péter sírja fölé a kereszténység győzelmének jegyében. A mai templom 1506–1626 között épült. Már V. Miklós tervbe vette 1450-ben egy új bazilika építését, mert a Konstantin-féle építményen erősen meglátszott a több mint ezer esztendő. II. Gyula (ur. 1503–13), aki az Egyház nagyságát, szépségét és szentségét kívánta kifejezésre juttatni az új templomban, itt akarta fölállíttatni saját síremlékét is. A tervrajz elkészítésével Donato Bramantét (1444–1514) bízta meg, aki a Kr. e. 27-ben épült kerek Pantheon és a Forum Romanumon lévő Maxentius-féle csarnok-bazilika mintájára centrális, egyenlő szárú kereszt alakú épületet tervezett, hatalmas kupolával. Az alapkövet 1506. június 18-án tették le. Bramante csak a főhajó egy részét és az Apostolsírt hagyta meg, s egy védőfállal lezárta a főhajó apszisát.

1513-ban meghalt II. Gyula, rá egy évre pedig Bramante. Ekkor az új templomból még csak az a 4 óriási pillér állt, amelynek a kupolát kellett volna tartania. X. Leó (ur. 1513–21) Raffaello Santit (1483–1520) nevezte ki Bramante utódjává, aki segítőül kapta Giuliano da San Gallo (1445–1516) és Fra Giocondo da Verona (1433–1515) építészeket. Az alaprajzot latin kereszt alakúra változtatták, de tervük nem valósult meg, mert rövidesen mindhárman meghaltak.

Mivel a bazilika építése rengeteg pénzt emésztett föl, X. Leó vándorszónokokat küldött Európa országaiba, búcsút enge-

délyezve azoknak, akik e célra pénzt adományoztak. A pápa halála és a sacco di Roma után a munkálatok 14 évig szüneteltek. III. Pál (ur. 1534–49) megbízásából Antonio da San Gallo (1485–1546) firenzei építész 3,20 m-rel fölemelte a régi épület padlózatát, megteremtve a mai grottákat, a barlangszerű altemplomot. Megtartotta a központi kupolát, de a görög kereszt karjait 3 hajóra osztotta. Két harangtorony közé helyezte az előcsarnokot és a homlokzatot. Halála miatt azonban ezt a tervet sem hajtották végre.

Ekkor a 72 éves Michelangelo Buonarroti (1475–1564) azzal a feltétellel vette át a feladatot, hogy semmiféle pénzt nem kap érte, mert egyedül Isten iránti szeretetből és Szent Péter iránti tiszteletből végzi a munkát. Egy 1547-es pápai brevével Michelangelo teljhatalmat kapott, és visszatért Bramante tervéhez, amit a költségek miatt később leegyszerűsített, de méltóságosabbá is tett. Halálakor, 1564-ben már állt az új bazilika 3 hajója a kupola alapzatával és vázával együtt. IV. Pius (ur. 1559–65) parancsára utódainak, Vignolának (1507–73) és Pirro Ligorióknak (1500–83) szigorúan követniük kellett Michelangelo elképzeléseit. Vignola megépíttette a keresztthajók végén a kisebb kupolát. Négy hónappal V. Sixtus halála előtt, 1590-ben elkészült a hatalmas központi kupola. 800 munkás segítségével, akik éjjel-nappal dolgoztak. Domenico Fontana (1543–1607) 22 hónap alatt befejezte az építést. Csak az állványozásra és az óriási építőszerkezet összeállítására 100.000 gerendát, 1500 tonna kenderkötelet és 1000 tonna vasat használtak föl, a teljes költség 200.000 aranydukát lett. A 130 m magas kupolára 1593-ban helyezték föl a keresztet.

A Laterán

Az Üdvözítő temploma, a pápa székesegyháza, Róma főtemploma, az ókori Róma és a kereszténység első nyilvános temploma, ezért a Város és a világ minden templomának anyja és feje. Nagy Konstantin császár építtette, I. Szilveszter pápa szentelte föl 324-ben az Üdvözítő tiszteletére. II. Sergius (ur. 844–47) Keresztelő Szent Jánost, II. Lucius (ur. 1144–45) Szent János apostolt is védőszentjévé nyilvánította, így lett a nép nyelvén Szent János-bazilika. A Lateráni név egy ősi római család emlékét őrzi, mert a helyén állt annak palotája.

313-ban e palotában ült össze az első római zsinat a donatisták ellen, tehát valószínűleg már keresztelőkápolna is volt benne. Mielőtt Konstantin az új székváros, Konstantinápoly építésébe kezdett, megépíttette a Lateránban az első keresztény bazilikát, melynek alapját a palota hosszú előcsarnoka, félkörben végződő törvényterme és a testőrség kaszárnyája képezte. Az 5 hajós, 56 márványoszlopos, félkörű apszisában mozaikképpel ékesített templomot a nép „aranybazilikának” hívta.

A népvándorláskor a gótok, majd a vandálok, 1413-ban László nápolyi király, 1527-ben V. Károly császár (ur. 1519–56) zsoldosai rabolták ki. 896-ban és 1349-ben földrengés, 1308-ban és 1361-ben tűzvész pusztította. A Konstantin-féle bazilikából csak az alapforma, néhány faltöredék és márványoszlop, egy márványtrón és mozaikdíszek darabjai maradtak ránk.

Az 1735-ben készült barokk főhomlokzaton az Üdvözítő, Keresztelő Szent János, Szent János apostol, Szent Ambrus, Szent Ágoston, Szent Jeromos, Nagy Szent Gergely, Aquinói Szent Tamás, Szent Bonaventura, Clairvaux-i Szent Bernát, Nagy Szent Vazul, Szent Atanáz, Aranyhajó Szent János, Nazianzi Szent Gergely és Szent Özséb 7 m-es márványszobrai láthatók.

A bronz főkapu egykor a Forum Romanumon a szenátus, a Curia Hostilia épületét díszítette; VII. Sándor (ur. 1655–67) hozatta a templomba és megnagyobbította. A főhajóban a 12 apostol márványszobra, fölöttük a 12 próféta olajfestménye kapott helyet. A falon domborműves Biblia pauperum (17–18. század), balra az ószövetségi előképek, velük szemben az újszövetségi beteljesülés képei láthatók. A főhajó mozaikpadlózatát 12. századi

Az I. Szilveszter pápa (ur. 999–1003) sírja fölé állított emlékmű 1909-ben készült Dankó József munkájaként a Magyar Szent Korona elküldésének 900 éves jubileumára. A sienai sárga márványkeretbe épített, hárommezős dombormű carrarai fehér márvány. A legfelső mezőben a Patrona Hungariae díszes trónon, fején a magyar korona, jobb kezében jogar, ölében a kis Jézus, kezében az országalma. Kétoldalt Szent István és Szent László, István fölött az Árpádok címere, László fölött a magyar címer. A középső mezőben II. Szilveszter átadja István fejedelem követének, Asztrik pécsváradi apátnak a koronát. Asztrik mögött Scitovszky János érsek, mellette kacagányos, ősmagyar vezértípus, arca I. Ferenc József királyra emlékeztet. Mögötte Fraknoi Vilmos választott püspök és a szobrász, Dankó József arca. Az alsó mezőben latin nyelvű föliirat olvasható: „II. Szilveszter római pápának, aki a magyarok népének vezérért, Szent Istvánt királyi méltósággal és apostoli követi tisztséggel tüntette ki, amikor koronát és keresztet küldött neki, és ugyanezzel a ténnyel Magyarországon az Egyház és az állam szilárd alapjait is megerősítette.”

márványfaragók készítették, 1425-ben teljesen megújították. A faragott, aranyozott famennyezet 1562-ben készült. A főhajó végében álló márvány főoltárt, melynél a II. Vatikáni Zsinatig csak a pápa misézhetett, IX. Pius (ur. 1846–78) építtette. A 4 gránit-oszlopon álló, négyzetleges, csúcsíves tornyokkal ékesített 14. századi márvány baldachin egyben Szent Péter és Pál koponyakeréklyetartója is.

A félkör alakú apszis 13. század végi mozaikképe az ősi, 4. századi mozaikot utánozva, sőt annak egyes darbjait és 9. századi részleteket is felhasználva készült. A kép középpontjában a drágaköves kereszt (crux gemmata) áll. Fölötte, felhők és angyalok között az Atyaisten keze, a Fiúisten mellképe és lebegő galamb alakjában a Szentlélek. A kereszt tövében a négy paradicsomi folyó, melyből a hitigazságokra szomjazó embereket jelképező szarvasok, juhok és bárányok isznak. A kép alatt a Jordán folyóban vízi szörnyetegek, delfinek, hattyúk, játszó gyermekek, halászbárkák és halászok. A városkaput őrző Szent Mihály főangyal az Egyház védője, a falakon lévő apostolfejek a római egyház oszlopai, a fán ülő főnix az Egyház halhatatlanságának jelképe. A kereszttség gyümölcsei: a kegyelmek és erények a Jordán partján pompázó virágok.

A Santa Maria Maggiore

A Szűzanya római főtemploma, Róma legnagyobb, Nyugat-Európa első Mária-temploma az Esquilinus dombon. Az ezeusi zsinat után építtette III. Sixtus, 432 és 440 között. E zsinat mondta ki, hogy Jézus anyja Theotokosz, azaz Istenanya, a templom tehát a Mária-tisztelet köbe vésett dogmája. Fölszentelésének dátuma augusztus 5-e.

A hagyomány szerint építtetése helyét maga a Szűzanya határozta meg: egy jámbor, de gyermektelen és dúsgazdag házaspár templomot akart építtetni. Mária megjelent álmukban, és kérte, hogy oda építsék, ahova a forró augusztusi éjszaka után másnap reggel hó esik. Ugyanezt az álmot látta Liberius pápa is. A hó az Esquilinus hegyére hullott, s a templom fölépült.

IV. Miklós (ur. 1288–92) a templomot újjáépíttette, apszisát mozaikkal, freskóval díszítette. 1461-ben d'Estonteville bíboros új, baldachinos pápai oltárt építtetett. 1747-ben Ferdinando Fuga (1699–1781) építész szellős előcsarnokot és balkonos homlokzatot készített a bazilika számára. A 87x16 m-es főhajó oszlopsorai (36 pároszi, ión stílusú márvány, 4 gránit oszlop) a hajdani pogány Juno Lucina-templom maradványai. A mennyezetet tartó falakon 36 négyszögletes, ősi mozaikkép látható az isteni ígértről és annak beteljesedéséről.

A főoltár fölött, az 5. századi diadalív mozaikképein közepén a Krisztust váró üres trónus látható, mellette Péter, Pál és a 4 evangélista szimbólumai. A diadalív képsorozata Szűz Mária életének eseményeit ábrázolja. Az apszis fő mozaikképe az Istenanya megkoronázása, kétoldalt az angyalok kilenc kara és szentek, továbbá a pápa, IV. Miklós (ur. 1288–92) és Colonna bíboros kicsiny, térdelő alakja. Szűz Mária halálának mozaikján Jézus a virágos ágyon elszenderült Istenanya mögött áll, a karjaiban tartott kicsi fehér alak Mária (lelkének) mennybevételére utal; körülötte a pátriárkák és Dávid király, Szent Ágnes, Cecília és Katalin hódolattal köszöntik a Mennysországi Királynőjét. Az ábrázolás ősi bizonyítéka annak, hogy Mária mennybevételének 1950-ben kihirdetett dogmája kezdettől fogva elevenen élt az Egyház hitében.

A bazilika kegyképét az ősi hagyomány szerint Szent Lukács festette angyalok segítségével, egy Szent József által készített asztallapra. Szent Ilona császárné a Szent Kereszttel együtt találta meg. A Lukács szerzőségét el nem fogadók közül a képet egyesek 12. századi bizánci festő munkájának tartják, mások egy ősi keleti kép másolatának, ismét mások szerint a Forum Romanum legrégebbi Mária-templomából, a Santa Maria Antiquából származik, ahol már a 6. században nagyon tisztelték. Történelmi tény, hogy Nagy Szent Gergely pápa idején (ur. 590–604) egy pestis alkalmával a képet körmenetben hordozták körül a városban, és a járvány megszűnt. A csoda emlékére lett a kép neve Salus populi Romani, vagyis „a római nép szabadulása”. A képet a görög kereszt alakú, kupolás Borghese-kápolna őrzi.

A bizánci bíbor köpenybe burkolt ezeusi Istenanya (ezt fölül a görög kezdőbetűk jelzik) fejét kendő födi, komoly tekintete felénk irányul és szinte mindenhová elkísér; karjaiban ülő Gyer-

mekét magához szorítja. A gyermek Jézus az Anyja jobb vállán ragyogó csillagot szemléli, jobb kezével áldást ad, bal kezében az Újszövetség. A kegyképről másolat készítését különleges pápai tilalmak akadályozták meg hosszú ideig. Először Borgia Szent Ferenc kapott felmentést ez alól (1570), leghíresebb másolata ma a csestochowai kegykép (Fekete Mária).

A bazilika pápai oltára, vagyis a márvány baldachinnal fedett főoltár előtt félkör alakú mélyedésben kis kápolna van, ahová kétoldalt lépcsők vezetnek le. Mai formájában Virgilio Vespignani építész és Francesco Podesti festő alkotása a 19. századból. Falait 74 fajta, különböző színű márványlap és 2 alabástrom oszlop ékesíti. IX. Piusz pápa (ur. 1846–78) térdeplő fehér márvány alakja Ignazio Giacometti műve 1883-ból. E kápolna oltarán őrzik a jászolereklyét márvány talapzaton álló, színezüst és aranyozott tartóba helyezett kristály urnában, amit angyalfigurák, angyalfejek és virágfüzerek vesznek körül. Az urna fölött a gyermek Jézus balkezére támaszkodó, jobbával áldó, természetes nagyságú alakja látható szintén színezüsből. Maga az ereklye 5 különböző hosszúságú és szélességű darab deszka keleti jávorfából. A legnagyobb 80 cm hosszú; görög felirata szerint az Üdvözítő képe volt egykor fölötté néhány keleti szent társaságában. A lécdarabok Betlehemből kerültek Rómába a 7. század első felében.

A Falakon kívüli Szent Pál–bazilika

Szent Pál sírját már a második században az Ostiába vezető út mellett tisztelték. A legkorábbi márvány síremlék cellája fölött Nagy Konstantin császár kisebb bazilikát emelt, melyet I. Szilveszter pápa 324-ben szentelt föl. Később a zarándokok tömegei miatt ezt császári rendeletre kibővítették. Ciriades építész hatalmas, öthajós, 80 oszlopos, előcsarnokos bazilikáját 390-ben szentelte föl Siricius pápa. E templomot sokszor megrongálták, kirabolták, végül 1823-ban leégett.

A mai bazilikát a keresztény világ adományából Luigi Polletti építtette, IX. Pius pápa pedig 1854-ben szentelte föl. A gránitoszlopos előcsarnok homlokzati aranyoztaikján (Nicola Consoni és Luigi Agricola művén) Jézus két apostolával, Szent Péterrel és Pállal látható; alatta „Isten Báránya” ábrázolása. Kétoldalt a

háttérben Jeruzsálem és Betlehem falai, az előtérben juhok csoportja éppen inni készül a négy paradicsomi folyóból. A főbejáratnál lévő 6 alabástromoszlop az egyiptomi alkirály, Mehmed Ali ajándéka.

A főhajó ablakai közötti freskókon Pál apostol élete, az egész templomban körülfutó 265 mozaikképen pedig a pápák láthatók Szent Pétertől Ferencig. A főhajót a kereszthajóval összekötő diadalíven nagy, 6. századi bizánci aranyoztaik, Galla Placidia császárnő ajándéka: Krisztus körül két angyal, a huszonnégy vén és az evangélista szimbólumok, alul Szent Péter és Pál. A félkör alakú apszis nagy Utolsó ítélet mozaikképét a 13. században, Velencében készítették, alatta a pápa fehér márványtrónja. A főoltár 4 porfir oszlopon nyugvó, figurákkal gazdagon díszített gótikus baldachinja Arnolfo di Cambio munkája 1285-ből, alatta Szent Pál apostol 4. századból való márványkoporsója, melyet Nagy Konstantin helyezett ide. A Jézus szenvedéstörténetét, föltámadását és mennybemenetelét ábrázoló márvány húsvéti gyertyatartót Nicola d’Angelo és Pietro Vassalotto faragta 1170-ben. A kereszthajó két végében lévő kék malachit-lapislazuli oltár I. Miklós orosz cár ajándéka. A szentségi kápolna feszülete mellett Stefano Maderno (1576–1636) Szent Brigitta-szobra, és egy Szent Pált ábrázoló, 14. századi fából készült szobor található. Az etruszk oszlopokkal ékesített Szent Benedek-kápolna oltarán Pietro Tenerani szobra látható a nyugati szerzetesség atyjáról.

Forrás: Magyar Katolikus Lexikon

A Szentföld érdekességei XXVI.

Krisztus Urunk halotti leple 3.

IVANCSÓ BAZIL

A STURP

A 20. századi tudományos vizsgálatok 1969-ben kezdődtek, majd 1973-ban komolyabb mértékre tettek szert. 1977-ben pedig folytatódott a kutatási programok minden addiginál alaposabban, ennek az új projektnek a neve lett a *Shroud of Turin Research Project* („A torinói lepel kutatási programja”). Leginkább a leghíresebb észak-amerikai kutató laboratóriumok tudósai és munkatársai vettek benne részt. Eredményeik áttörő és perdöntő jelentőségűek lettek annak határozott megállapításában, hogy a lepel valóban Krisztus Üdvözítőnk halotti leple.

Háromdimenziós kép

Annak felfedezése, hogy a leplen lévő test-lenyomat háromdimenziós, nem kevésbé jelentős, mint Secondo Pia ügyvéd és fényképész, a lepel első lefényképezőjének megállapítása, miszerint a kép negatív kép. A háromdimenziós megállapítást John Jackson és Eric Jumper amerikai kutatók tették. A háromdimenziós kép ez esetben azt jelenti, hogy a lenyomat árnyalatainak világossága és sötétsége matematikailag kifejezhető összefüggésben van a holttest és a kendő távolságával. Ott a legvilágosabb, ahol a holttest közvetlenül érintkezett a lepelrel (orr, homlok, szemöldök, mellkas, has, kézfejek, lábak);

Krisztus Urunk – ma Torino városában őrzött – halotti leple világhírű. Csak ritkán állítják ki a nyilvánosság számára, ilyenkor milliók keresik fel. Az első fényképezéskor, 1898-ban kiderült, hogy a lepel test-lenyomata negatív kép, ez elindította a tudományos vizsgálatok igényét. A vizsgálati eszközök és a technológia fejlődésével egyre többet tudunk meg a szent lepelről. Az előző részben bemutattuk a 20. századi első vizsgálatokat. Lássuk most a továbbiakat!

kevésbé világos, ahol nem érintkeztek, de a távolság kicsi (arc, szemüreg), és a távolság növekedésével egyre sötétebb.

A két kutató ennek alapján megalkotta a képmás háromdimenziós, domborműszerű változatát.

A lepel alapos vizsgálata során azt is megállapították, hogy az arc bal oldalán elhelyezkedő hajfürtök és a szakáll alatt egy nem látható tárgyat kell feltételezni – valószínűleg azt a kendőt, amellyel a holttest állkapcsát szokás volt felkötni, hogy a száj ne nyíljon ki.

A szövéshez használt lenfonal átmérője 0,5 milliméter, és 10-15 összefonott elemi szálát tartalmaz. A kép annyira felszínes, hogy csak két-három elemi szál elszíneződése állapítható meg, a többi nem színeződött el. Éppen ezért a holttest kontúrjait az emberi szem messziről, 5-6 méteres távolságból képes tökéletesen megragadni; közlőrl, vagyis néhány centiméter távolságról nem lehet megkülönböztetni a képmást a lepel anyagától.

A leplen lévő holttest lenyomata teljesen szabályos, és nem torzít. Ha Jézus feltámadásának máig ismeretlen hője és energiája hozta létre a képmást (és mi más hozta volna létre), az – úgy tűnik – teljesen felfelé és lefelé sugárzott, nem pedig minden irányba. Az utóbbi egy torz képet hozott volna létre, körülbelül olyat, mint amikor egy csokimikulás csomagolását laposra kiterítjük.

A szemekre helyezett pénzérmék

A régészek előtt régóta ismert tény, hogy a zsidók pénzérméket helyeztek halottaik szemére a temetéskor, hogy a szemek lezárva maradjanak. Számos zsidó temetőben találtak koponyába hullott pénzérméket. A háromdimenziós kép részletes feltárása során az is bizonyosságot nyert, hogy Jézus szeméire is – a kor szokása szerint – pénzérméket helyeztek. A STURP során még csak ennyit tudtak megállapítani. A pénzérmék feltárása Francis Filas chicagói jezsuita professzornak köszönhető, a STURP-nál némileg később, 1980-ban.

Filas professzor Giuseppe Enrie 1931-ben készített fényképeinek alapos tanulmányozása során észrevett a jobb szemhéj fölött négy tisztán kiolvasható betűt: UCAI. A felfedezést követően alapos kutatómunkába kezdett, éremkatalógusokat tanulmányozott, ennek alapján meg tudta határozni a leplen lenyomatot hagyó pénzt. Eszerint a Pontius Pilatus júdeai helytartó által Kr. u. 29-ben bevezetett leptonról van szó. Közepén a márdárjósok kampós végű, pásztorbotszerű palcája látható, amely szintén halvány, de észrevehető lenyomatot hagyott a leplen. Felirata pedig IOU CAICAROC volt. Mivel Tiberius császár teljes neve nem

fért volna el a vert pénzérmén, a nevét TIBERIOU-ról IOU-ra kurtították. A leplen mindössze az UCAI betűk láthatóak és a pásztorbot, a többi betű nem. Vélhetően a mindennapi használat során elkoptak. Ennyi azonban, valamint a ma meglévő,

azonos korú pénzérmével való összevetés bőven elég a pontos azonosításhoz. A Frederic W. Madden numizmatikus által 1864-ben publikált zsidó éremkatalógusból megállapítható, a Jézus jobb szemén található pénzérme alapján a Kr. u. 29. pénzverési év, valamint az is, hogy 30-ban és 31-ben már Tiberius császár teljes nevével (TIBERIOU CAICAROC) verték az érméket.

Az is igazolható a lepton lenyomatáról, hogy ebben a korban már próbálkoztak a görög betűk latin betűs átírásával. Ezért szerepel a görög szigma helyett a latin C betű.

A zsidó temetkezési szokások és a teljesen korrekt logikai következtetés alapján biztosak lehetünk benne, hogy Jézus bal szemére is helyeztek valamilyen pénzérmét, ám ez nem hagyott a leplen pontosan kivehető nyomot. A fényképfelvételek nagyításain mindössze néhány ívben hajló vonalat lehet látni, amiből a numizmatikusok három összekötött gabonakalászt ábrázoló fémpénzre következtetnek. Ilyen pénz valóban létezett, mégpedig Tiberius császár édesanyjának, Juliának a tiszteletére hozták forgalomba Júdeában, ugyancsak 29-ben. Ám a pénz nagyon halvány, szinte azonosíthatatlan lenyomata csak feltételezés, és nem lehet konkrét megállapításokat tenni.

A jobb szemén látható lepton Kr. u. 32-ig volt forgalomban. Jézus halálát és feltámadását tehát talán épp 29 és 32 közé kell datálnunk, persze előfordulhat, hogy akár 33-ban még tettek a jobb szemére egy, már forgalomból kivont pénzérmét. És épp itt jön a lényeg. A zsidó ünnepeknek (így a húsvétnek, vagyis pészachnak, pászkának) is fix dátuma van; a húsvét Niszán hónap 14. napja. Az időben visszaszámolva a zsidó húsvét (Niszán 14.) csak 30-ban és 33-ban esett szombatra, illetve 31-ben, amennyiben betettek egy póthónapot. (A zsidó naptár 12, egyenként 30 napos hónapból áll, ezzel tehát észrevehetően elmarad a csillagászatilag pontos, 365 vagy 366 napos évtől. Hogy egy téli ünnep ne kerüljön át akár 30 év alatt nyárra, vagy 60 év alatt vissza télre,

kb. 6 évenként beiktatnak egy póthónapot, ilyenkor 13 hónapos az év.)

Francis Filas professzor páratlan értékű felfedezése még a radiokarbon kormeghatározásnál is pontosabb. Ezen kívül szintén megcáfolja a lepel festett, hamisítvány voltát: annyira apró betűket, amelyek csak különlegesen kinagyított fényképeken látszódnak, festeni nem lehet. Emellett honnan gondolta volna egy középkori hamisító, hogy néhány évszázaddal később feltalálják majd a fotográfiát, és különleges nagyítású fényképeken fogják vizsgálni a leplet?

Az irányítottság hiánya

A képmás nem mutat semmilyen irányítottságot – állapították meg szintén a STURP kutatói. Vagyis alaposan vizsgálva (különösen 3 dimenziós, számítógépes analízisnek alávetve) nem fedezhetőek fel a festésre jellemző ecsetvonások, amelyek minden festményen irányt mutatnak: hol nyomta rá a festő az ecsetet a vászonra minden egyes ecsetvonásnál, és milyen irányba húzta azt. Ez megállapítható minden egyes festményen, hiszen a rányomás elején még több festéket tud átadni az ecset a vászonnak, mint az ecsetvonás végén. S nemcsak festékanyagból adhat át többet az elején, de a végére valamennyit fakul is a szín. Mindehhez persze egy festmény tanulmányozásakor is jó szem kell, és számítógépes technológia. A fes-

ték mellett – természetéből adódóan – a rostok közé is beivódik, ilyen azonban a szent lepleen nincs. A lepleen a holttest képmását nem festék, hanem pörköltetés hozta létre, valamilyen rövid ideig tartó, de nagy energiájú hőhatás által. A lenrostok cellulóz anyaga változott meg tehát: a képmást alkotó felületi szálak rostjai dehidratálódtak, vagyis elveszítették természetes víztartalmukat, a többi szál pedig megőrizte azt. A dehidratálódott szálak másként verik vissza a fényt, ez teszi láthatóvá a képmást.

A hőhatás által okozott pörköltedést a chambéry tűzvész is igazolta: a kápolnában megtörtént tüzeset a leplet is néhol megégette, néhol megpörkölte. A megpörköltött részek elszíneződtek, mivel megváltozott a cellulóztartalmuk és dehidratálódtak. Természetes fényvel és ultravioleta sugarakkal vizsgálták a Krisztus-képmás és a chambéry tűzben megpörköltött egyéb részeket, és kiderült, hogy mindkettő ugyanolyan fényvisszaverő tulajdonságokkal rendelkezik.

Az irányítottság hiánya tehát ismét a festett hamisítás vádját cáfolja.

Vér jelenléte

Az előző részben említettük, hogy a korai vizsgálatok még nem tudták kimutatni a vér tényleges jelenlétét. Kétezer évvel sokkal kevesebb idő is elég ahhoz, hogy

a vér fehérjei elbomoljanak. John Heller és Alan Adler kutatók a STURP keretében mikrospektró-fotometriai vizsgálatoknak vetették alá a szent leplet. Ragasztószalaggal kiemelték néhány véres szálát, és az azokról visszaverődő fény színképét figyelték meg. A színkép hemoglobin jelenlétéről tanúskodott. De nem elégedtek meg ennyivel: eltávolították a vasat a vérben ázott fonaldarabokból, és izolálták a porfir-lemezek anyagát. A vérnek ez a része jól kimutatható, mert ultravioleta fény hatására fluoreszkáló vörös színben jelenik meg – s így is történt. Tehát a lepleen lévő vérfoltok valódi vérből erednek.

Ezeket az eredményeket erősítették meg Vernon Miller és Samuel Pellicori fényképezészek. Néhány fluoreszkáló csíkot vetettek észre az oldalseb, a csuklók és a jobb talpon lévő sebek vérfoltjainak szélein. Ennek oka, hogy a vérrel átitatott kendő (akár a mi esetünkben gézkötés) szélein halványsárga karima keletkezik: ez a vérszérum, ami – a vérrel ellentétesen – kis mértékben fluoreszkál.

Egyéb kísérleti eredmények is bizonyították a vér valódi jelenlétét: sikerült kimutatni a vérfoltokból vett anyagmintákban a proteinmaradványokat, röntgensugarakkal pedig a vasat.

Folytatjuk

MÁRIAPÓCS – BÚCSÚK ÉS ZARÁNDOKLATOK RENDJE, 2025

Február 2.	Találkozás ünnepe – a megszentelt élet világnapja
Február 22–23.	Egyházközségi képviselőtestületek zarándoklata
Április 13.	Pócsi passió
Április 26.	Futózárandoklat
Május 4.	Anyák és nők zarándoklata
Május 10.	Gyermekbúcsú
Május 10–11.	A Budapesti Görögkatolikus Helynökség zarándoklata
Május 18.	Özvegyek és egyedül élők zarándoklata
Május 25.	Betegek és gyógyítók országos zarándoklata
Május 31.	A Nyíregyházi Egyházmegye zarándoklata
Június 8.	Nagyszülők és unokák zarándoklata
Június 14.	Ukrán görögkatolikusok zarándoklata
Június 15.	A Miskolci Egyházmegye zarándoklata
Június 22.	Pedagógusok hálaadó zarándoklata
Július 5.	Motorosok zarándoklata
Július 19–20.	Szent Illés búcsúja – A Kárpátaljai Magyar Görögkatolikus Helynökség zarándoklata – 22+ zarándoklat
Július 26–27.	A Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye zarándoklata
Augusztus 11–16.	Ifjúsági gyalogos zarándoklat
Augusztus 16–17.	Nagyboldogasszony búcsúja
Szeptember 5.	A kegykép hazahozatalának emléknapja
Szeptember 6–7.	Kisboldogasszony búcsúja
Szept. 13–14.	A Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepe – Katolikus cigány közösségek zarándoklata
Szeptember 15.	Szlovák ajkú görögkatolikusok zarándoklata
Szeptember 20.	A szlovákiai magyar esperesi kerület zarándoklata
Szept. 26-27.	Kárpátaljai római katolikusok zarándoklata
Szeptember 27.	Görögkatolikus orvosok és gyógyszerészek találkozója – Apák zarándoklata
Október 4.	Bazilita harmadrendiek zarándoklata – a Máramarosi Görögkatolikus Püspökség román ajkú közösségeinek zarándoklata
Október 5.	Az Istenszülő oltalmának ünnepe – Házaspárok zarándoklata
Október 11.	Romániai magyar ajkú görögkatolikusok zarándoklata
Október 18.	Szeretetszolgálatok zarándoklata
November 4.	A kegykép első könnyezésének emléknapja
November 9.	A kegytemplom búcsúja
December 7.	Gyermekáldást várók, kérők zarándoklata
December 24.	Pócsi betlehemes

 GÖRÖGKATOLIKUSOK

SAJÓPÁLFALAI BÚCSÚK RENDJE, 2025

Június 8.	Pünkösdi búcsú
Június 23.	Év végi hittanos hálaadás
Augusztus 31.	Ruszin búcsú
Október 19.	A kegykép búcsúja

Aranyszájú Szent János egyházatya újkori ábrázolásainak egy csoportjáról

A bizánci kalendárium január hónapra meglepően sok egyházatya ünnepét írja elő. Rögtön 1-jén Nagy Szent Bazilról emlékezünk meg, 10-én a testvére, Nüsszai Szent Gergely következik, alig egy hét múlva 18-án két alexandriai teológus, Nagy Szent Atanáz és Szent Cirill emléknapját üljük, majd 25-én a két elsőhöz hasonlóan egy újabb kappadókiai, Teológus (Nazianzi) Szent Gergely van soron, míg a hónap vége felé, január 27-én Aranyászú Szent János ereklyéinek átvitelére emlékezünk. Mindezek fényében nem csoda, hogy a 11. századtól kezdve a hónap utolsó előtti napjára, 30-ára a három legjelentősebb teológus és egyházatya (Bazil, Teológus Gergely és az Aranyászú) együttes ünnepét írta elő egyházunk.

Most a sok egyházdoktor közül csupán eggyel, Aranyászú Szent Jánossal foglalkozom. Roppant gazdag ikonográfiájából egy 17. századi metszetet, és ennek a későbbi századokra gyakorolt hatását szeretném bemutatni. Ennek oka, hogy – amint látni fogjuk – későbbi korok különböző, eltérő műfajokban alkotói művészei gyakran ebből a kompozícióból indultak ki. Úgy tűnik, hogy a korszakban már archaikusnak tűnő részletei, és az alatta olvasható latin nyelvű magyarázat alapján ez a képmás egyfajta hitelesség igényével lépett fel.

A szóban forgó rézmetszetet (1. kép) először a nagy egyházatya műveinek kritikai kiadásában közölték, ami nagyban hozzájárult széles körű ismertségéhez. Fronton du Duc (latinosan: Fronto Ducaeus,

1558–1624) francia jezsuita végezte a kiadás előkészítésének nagy munkáját, amelyből az életében hat kötet jelent meg Párizsban (1609-ben az 1. és 2., 1614-ben a 3. és 4., illetve módosított alakban kiadták az első két kötetet is, majd ezeket követte 1616-ban az 5., 1624-ben pedig a 6.). 1636-ban, ugyancsak Párizsban újra kiadták a köteteket, illetve még további hatot, amelyekkel teljessé vált a sorozat. Ez utóbbi összkiadás első kötetében már ott találjuk az itt bemutatott metszetet címlapelőzékképként. Az egyházatya egész alakban, frontális beállításban, liturgikus öltözékben egy perspektivikusan ábrázolt reneszánsz stílusú íves fülkében áll, mögötte gazdagon modellált tájhátter látszik, vár vagy város látképevel. Jobb kezével áld, baljában nyitott tekercset tart maga mellett.

Ruházata sztichárból, epitachelionból, felonból és omoforból áll, jobbra alatt pedig a rombusz formájú hypogonation sem hiányzik, amelyet a metsző – nyilván nem lévén jártos a keleti egyházi viseletekben – nem tudott egyértelműen értelmezni és ábrázolni. A felon kereszt mintázata is arra utal, hogy valóban valamilyen bizánci ikont használhattak előképül. Az egyházatya válla fölött neve görögül szerepel, a kezében tartott tekercsen szintén görög szöveg olvasható:

ΕΧΟΥ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ,
ΥΠΕΡΟΡΑ ΤΩΝ ΒΙΟΤΙΚΩΝ,

vagyis „A szellemiekre legyen gondod, a földieket vedd meg”.

4. kép

Az ábrázolás alatt egy négy soros latin szöveg olvasható, amelyben a mintául szolgáló kompozícióról azt állítják, hogy egy nagyon régi, Konstantinápolyban festett ikon volt. A szöveg írója azt is megjegyzi, hogy ez az ábrázolás, tudniillik a mintául vett ikoné, nagyon közel áll az egyházatyának a görög menológionokban olvasható leírásához. Ezek szerint Aranyszájú kis termetű, nagy fejű, széles és ráncos homlokú volt, befelé húzódó, mégis bájos és szép szemekkel, a soványságtól beesett arccal, ritka, rövid és őszülő szakállal.

A kép padlózatán az egyik kör alakú mezőben, Szent János jobb lába előtt a rézmetsző szignója is olvasható: „L. Gaultier incidit M. DC. XIII.”. Ebből kiderül, hogy a Párizsban élő Léonard Gaultier (1561–1641), – aki a korszak egyik legfoglalkoztatottabb mesterének számított – készítette ezt a metszetet 1613-ban. Egyelőre nem állt módomban ellenőrizni, hogy a Párizsban 1614-ben megjelenő Aranyszájú kötetekben megtalálható-e már ez a metszet, annyi azonban biztos, hogy az 1636-os kiadásban szerepel.

Művészettörténeti párhuzamok arra utalnak, hogy már az 1610-es évek második felében is ismerhették ezt a metszetet. A Róma melletti görög monostor, Grottaferrata főtemplomának déli oldalkápolnáját az alapítóknak, Rossanói Szent Nílusnak és Szent Bertalannak

szentelték. Az új épületrész freskóin Domenichino (Zampieri Domenico, 1581–1641) festő 1608-tól dolgozott, az első két évben csupán a szentély falain. A következő években kezdtek a festők a hajó falain dolgozni, ahol az egyházatyá freskója fölül, az ablakok zónájában kapott helyet (2. kép). Ezt, az Aranyszájút egész alakban ábrázoló freskót elnézve elég egyértelműnek tűnik, hogy festője a párizsi kiadású metszet hatása alatt készíthette el művét, bár Domenichino több részleten módosított: a kor elvárásaihoz igazodva plasztikusabbá, mozgalmasabbá tette a figurát. Megőrizte azonban a baljában tartott tekercset, és még a görög idézetet is megtartotta.

Egyelőre nem sikerült még azonosítani, hogy Gaultier pontosan milyen ikont használt mintaképül a metszete elkészítése során. Feltehetően rendelkezésére állt valamiféle bizánci eredetű kép, hiszen a szent arctípusa valóban az ikonokon megszokott formát követi, és ugyanez mondható el a főpapi ruházatról is. A főpap nem hord még szakkoszt, amely csupán a 13. századtól kezd megjelenni a szent püspököket ábrázoló ikonokon.

5. kép

A 17. és a 18. század folyamán szaporodó Aranyszájú-összkiadásokba gyakran átvették, jobban mondva lemásolták Gaultier metszetét. Arra is van példa, hogy szinte változatlanul, csupán a mester szignóját hagyva el, de az sem volt ritka, hogy a kompozíció is módosították, bár ez nem a figurát, hanem a keretét, vagy inkább a háttérét érintette. Határozottabb módosításokat hajtottak végre a Bernard de Montfaucon (1655–

6. kép

1741), francia maurinus bencés szerzetes által gondozott 1718-as párizsi Aranyszájú-összkiadás címlapelőzékképe esetében is (3. kép). A metszet alatti jobb alsó sarokban olvasható szignó szerint (P. F. Giffart fecit) Pierre François Giffart (1677–1758), párizsi rézmetsző készítette. A szent alakját, a kezében tartott tekercset a rajta olvasható görög idézettel együtt meglehetősen hűen másolta át, azonban a környezetet és a háttérét a kor ízléséhez igazította: a szent balján egy asztal áll, rajta és előtte könyvek halmaza tintával és tollal együtt, fölötté tetszetős térkitöltő drapéria, míg a bal válla mögött egy zárt kertre lehet kilátni. A latin magyarázó szövegből csupán az első sort hagyták meg, amely azt állítja, hogy ez a kép egy régi, Konstantinápolyban festett ikon alapján készült.

Ezek a metszetek, vagy valamelyik variánsuk szolgálhatott előképül egy firenzei Aranyszájú-ereklyetartó szobrocska számára is, amely pietra dura technikával, vagyis különböző anyagú és színű kövek összeillesztésével készült (4. kép). A firenzei Medici nagyhercegek udvari műhelyében készült darab a Palazzo Pitti földszinti kápolnájának ereklyegyűjteményéhez tartozott. Van egy egyező technikával készült párdarabja, amely Nagy Szent Atanáz ábrázolja. A kápolna ereklyéit 1784-től kezdve különböző templomok között szétosztották, ezt a két szobrocskát azonban fölhasználták az új főoltár díszítésére: a szentségház két oldalsó kis szoborfülkéiben helyezték el őket (5. kép). Az Aranyszájú szobra egyértelműen a metszet által közvetített ábrázolási hagyományt követi.

7. kép

A különböző Aranyszájú-kiadásokban még a 19. században is megtaláljuk a Gaultier-metszet variánsait. A század első felében Franciaországban megjelent szentkép alakban is, ráadásul színezve. A budapesti Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karán őrznek egy olajfestményt, szintén a 19. század első feléből, amelyen ugyan csak féllalakosan látható a nagy egyházatya, de az is egyértelmű, hogy a festő ezt a metszettípust használta kiindulási alapként (6–7. kép). A napjainkra elég megviselt állapotba jutott olajfestmény annyi ikonográfiai éltérést mutat a metszetekhez képest, hogy Aranyszájú bal válla felett egy szakállas figura büsztje is kibontakozik a sötétbarna háttérből. Ő nem más, mint Szent Pál apostol, aki különösen kedves volt a nagy egyházatya számára, és életrajzírói még azt is feljegyezték, hogy gyakran sugalmazóként jelent meg, miközben Szent János az apostol leveleihez írta kommentárjait.

Természetesen a nyugati Aranyszájú-kiadások az ortodox világba is eljutottak. Erről tanúskodik, hogy amikor 1709-ben Moszkvában kiadták Aranyszájú Szent Jánosnak a Szent Pál apostol leveleiről szóló beszédei gyűjteményét, a kötet számára Ivan Fjodorovics Zubov (1677–1743), moszkvai metsző készítette el a címlapelőzékképet. Zubov egy az egyben lemásolta Gaultier munkáját, csupán a saját szignóját helyezte máshová, illetve a görög feliratokat egyházi szlávra cserélte. A figurális rész alatt közölte a latin nyelvű képmagyarázat szláv fordítását is (vö. <https://www.pravenc.ru/text/200105.html>).

Érdekes adalék, hogy a francia metszet későbbi variánsai alapján a 18. században készülhetett az a kis méretű görög ikon (11 x 8,5 cm), amelyet ma a velencei San Pietro in Castello-székesegyház egyházművészeti gyűjteményében őriznek (8. kép). Ez azt mutatja, hogy a festő is érezte a metszet mögött felsejlő valódi ikont, és a szó szoros értelmében „viszsaikonosította”, bár több ponton módosította is: a felon keresztmintái helyett virágokat festett, a feliratot tartó bal kézben megjelenik a kígyós végű püspöki pástorbot is.

A 18. század második felében a görögkatolikusok között sem volt ismeretlen ez a metszettípus. Lengyel földön Adam Goczemski készítette el az Arany-

8. kép

szájú-metszet egy változatát 1778-ban (9. kép). Egyszerűsített a mintán: elhagyta az épített keretet és a magyarázó feliratot. A metszet lengyel kutatója szerint Goczemski a moszkvai Zubov-féle metszetről indult ki, de ennek ellenére mond, hogy a lengyelországi mester megtartotta az eredeti görög szövegeket, ami inkább arra utal, hogy ő is valamilyen nyugati kiadású könyv címlapelőzékét használhatta kiindulási alapként. Goczemski metszetének ismertségét nagyban elősegítette, hogy a pocsajevi bazilita szerzetesek nyomdájában 1791-ben kiadott görögkatolikus Liturgikon egyházatya-ábrázolásai között ez is helyet kapott, Nagy Szent Bazil és Nagy

Szent Gergely pápa, mint liturgiaszerzők metszeteivel együtt. Érdekes, hogy Goczemski ez utóbbi kettő esetében is görög feliratokat használt. Elképzelhető, hogy azokat is valamely szövegkiadás címlapelőzékéről kölcsönözte, de eme hipotézis megerősítése még további kutatásokat igényel.

Az 1791-es pocsajevi kiadású Liturgikon a munkácsi egyházmegyében sem volt ismeretlen. A nyíregyházi Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola könyvtárában három példánya is megtalálható: egy a máriapócsi bazilitaké volt, egy másik példány ismeretlen helyről származik, a harmadik pedig a tolcsvai parókus tulajdona volt a 19. század közepén a benne található bejegyzés szerint. Biztosan több más parókián is használták ezt a liturgikont. Ezt erősíti meg a zemplénagárdi templom szentélyében látható, mára erősen megkopott két egyházatya, Aranyszájú és Szent Bazil ábrázolása, ugyanis a festő a pocsajevi kiadású liturgikon metszeteit használhatta mintaképként (10–12. kép). Levéltári források alapján úgy tűnik, hogy a zemplénagárdi falképeket egy Krichbaum József, sátoraljaújhelyi festő alkotta a 19. század közepén. Minden bizonnyal a helybéli, megrendelő parókus mutatott mintát a bizánci hagyományokban járatlan festőnek, amikor ezt a két kompozíciót kérték tőle. Az Aranyszájú esetében a festő ugyan elhagyta a bal

9. kép

10. kép

11. kép

12. kép

kézben lévő tekercset, de a kéztartást meghagyta, ami így elég sután mutat.

A 19. századi recepció érdekes emléke maradt fenn Husztról. Az ottani templomunk szószékének hátfalát díszítette eredetileg az egyházatya vászonra festett képe. Sajnos az utóbbi időben a szószéket kibontották eredeti helyéről, a hátfal a szerednyeji új fatemplom külső falára került (13. kép, a felvételt Makarij Medvigy atyának köszönöm). Az elé helyezett üveg vagy plexilap sem fogja megvédeni a lassú, de biztos pusztulástól. A festmény alján magyar nyelvű donációs felirat olvasható: „Hinczák János gondnok és neje adományából / 1895”. A festmény egyértelműen a 17. századi francia metszet valamely variánsát követi, csupán a tájhátteret egyszerűsítették, és elhagyták az építészeti keretet. Az egyházi szláv nyelvű feliratokból úgy is vélhetnénk, hogy a Zubov-féle moszkvai metszet, vagy annak valamely másolata volt a kiindulási alap. Ezt a feltételezést erősíthetné az a motívum, hogy az egyházatya haja és szakála őszre van festve, úgy, ahogy a latin és a Zubov-metszeten szlávra fordított magyarázó felirat is állítja, pedig a bizánci ikonográfiai hagyományban Szent János sötét, rendszerint barna hajjal és szakállal szokott megjelenni. Ez az olajfestmény feltehetően az Osztrák-Magyar Monarchia lengyel-ukrán területein készült (valószínűleg Lembergben), ahol a 19.

század végén az olcsón előállítható vászonképekre szakosodott vállalatok kínálatában olyan képek is megjelentek, amelyek a 18. századi liturgikus könyvek metszeteit másolták felnagyított és kiszínezett formában. Megfigyelhető ez több más, a mai Kárpátalja területén található ikonosztáz esetében is.

Noha Gaultier metszetének ikon-ösképét egyelőre még nem sikerült azonosítani, láthatjuk, hogy maga a metszet is termékenyítőleg hatott nem csupán a nyugati, hanem a posztbizánci világ ikonográfiájára is, ami csak tovább növelte és gazdagította a nagy keleti egyházatya tiszteletét a keresztény világban.

13. kép

Görögkatolikusok évszázados öröksége

– KIÁLLÍTÓTÉRBEN ÉS TEMPLOMOKBAN

Mintegy fél éven keresztül volt látogatható a Görögkatolikusok évszázados öröksége című kiállítás Miskolcon, a Herman Ottó Múzeumban. A tárlat március 20-án zárta kapuit, a tárgyak lassan visszakerülnek származási helyükre, zömében a Miskolci Egyházmegye területén található templomokba. S bár a múzeum tereiben templombelsőt imitálva helyezték el azokat, a templomokban eredeti funkciójukat is ellátják majd: a körmeneti kereszttel körmenetre indulnak a hívek, az ikonok előtt az ábrázolt szent tiszteletére gyertyát gyújtanak, a miseruhák, liturgikus könyvek Szent Liturgiák alkalmával kerülnek használatba. Így előfordulhat, hogy aki látta a kiállítást Miskolcon, és veszi a fáradságot, megtalálhatja ezeket a szakrális tárgyakat az egyházmegye különböző településein. De mi a görögkatolikusok évszázados öröksége? Hogyan láttatta mindezt a centenáriumi kiállítás, mik voltak a legérdekesebb és legrégebb tárgyai ennek a kiállításnak? Minderről Terdik Szilveszter kurátorral, az Iparművészeti Múzeum főmuzeológusával beszélgettünk.

Milyen apropóból jött létre a kiállítás?

A Miskolci Egyházmegye tavaly ünnepelte centenáriumát. Hogy pontosabbak legyünk: a Miskolci Egyházmegye csupán tízéves idén, de az elődöntésmény, amelyből végül kinőtt, a Miskolci Apostoli Exarchátus vagy másképpen Adminisztrátúra valóban 1924-ben alakult meg. Ez adta az ötletet a főpásztornak, a papságnak és az egyházmegye szellemi-lelki elitjének, hogy egy centenáriumi évet hirdessenek meg azzal a szándékkal, hogy visszatekintsenek az elmúlt évszázadra – a jelenről és a jövőről sem elfeledkezve. Ennek része volt a kiállítás, melyben nemcsak a száz év, hanem a korábbi évszázadok egyházmegyéhez és egyházunkhoz kapcsolódó kulturális öröksége is helyet kapott. Alapvetően ikonokból, berendezési tárgyakkól, liturgikus könyvekből és ruhákból állt.

A kiállítás a jelenből indult a múlt felé: az első teremben föltárult, hogy kik a görögkatolikusok; a kisfilmek a görögkatolikusok jelenét, szokásait, hagyományait, liturgiáját mutatták be; interaktív felületen megismerhettük a Miskolci Egyházmegye egyes parókiáinak múltját, jelenlegi életét; egy szintén interaktív felületen a nem olyan rég felújított és figurálishan megfestett székesegyház falképeinek a segítségével a tizenkét egyházi nagy ünnepnek a jelentését, liturgikus jelentőségét tártuk fel. Megidéztük a székesegyházat, mint az egyházmegye szívét, spirituális-lelki központját.

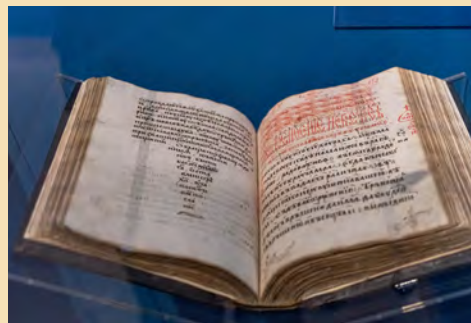
Az egyházi év mellett áttekintettük a magyarországi görögkatolikusok történetének kronológiáját az 1646-os ungvári uniótól, valamint az Eperjesi Egyházmegye és a Miskolci Exarchátus főbb eseményeit is címszavakban. A kiállításon olyan személyiségek portréi kaptak helyet, akik a magyar görögkatolikus egyház és a Miskolci Egyházmegye történetének szempontjából meghatározóak voltak: Papp Antal egykori munkácsi püspök, Szántay-Szémán István görögkatolikus pap, egyháztörténész, Jakusics György egri püspök, akinek az idejében az ungvári uniót 1646-ban megkötötték. Ez utóbbi személyről készült portrét két évvel ezelőtt dr. Véghseő Tamás egyháztörténész professzor adományozta a nyíregyházi Görögkatolikus Múzeumnak, ahol Seres Tamás ikonfestő-restaurátor helyrehozta.

Tudomásunk szerint Jakusicsról életében nem készültek festett portrék, csupán metszetábrázolások. A későbbi, hitelesnek mondható portrék ugyanarra a XVII. századi metszetre nyúlnak vissza. A festmény adományozása után huzamosabb ideig most láthatta a nagyközönség ezt az uniót kezdeményező, egri püspöknek emléket állító portrét.

Melyek voltak a legrégebb kiállított tárgyak?

Az Alsóregméről származó Tetraevangélium 1690-ből, és további liturgikus könyvek Abaujszolnokról. Ezek a kötetek a Hermann Ottó Múzeum tulajdonai, ahová a 20. század végén kerültek, s a múzeum példaértékű módon restauráltatta. E liturgikus könyvek unikálisak: egyházi szláv nyelven kézzel írták őket, kézi rajzzal, színezett ornamentális elemekkel díszítették. Az egyiknek 18. századi fametszet található a címlapelőzéken. Noha nem nyomtatott könyvek, de nyomdatörténeti ritkaságoknak számítanak.

A Néprajzi Múzeum nagy, utolsó ítélet ikonja Hajasdról került a kiállításra, mely az Ung völgyében keletkezett az 1640-es években. Nem a Miskolci Egyházmegye területéről származik, mégis úgy gondoltuk, hogy létjogosultsága van ennek a hatalmas, frissen restaurált ikonnak a kiállításon, mert írott forrásokból tudjuk, hogy az egykori fatemplomok, amelyek a mai Miskolci Egyházmegye területén

álltak, hasonló ikonokkal bírtak. Több faluból is van adatunk arról, hogy a fatemplom északi falán egy hasonló, nagy utolsó ítélet ikon volt elhelyezve, de ezek sajnos nem maradtak fenn. Földrajzilag tehát nem erről a vidékről való a hajasdi ikon, de ikonográfiaiban, témáját tekintve kapcsolódik ehhez a kulturális hagyományhoz.

A kiállítási darabokat közel harminc intézménytől és parókiától kölcsönözték. Nyilván előnyt élveztek azok a tárgyak, amelyek a Miskolci Egyházmegye területéről származtak, de a Görögkatolikus Múzeum, a Néprajzi Múzeum és a Hermann Ottó Múzeum tulajdonában lévő műkincsek is kiállításra kerültek. Hogyan zajlott ennek a tárgyi anyagnak az összegyűjtése, összeállítása?

Fő szempont volt, hogy a Miskolci Egyházmegye területéről válogassunk olyan ikonokat és egyéb liturgikus tárgyakat, amelyek ennek a régióknak a múltját szignifikánsan be tudják mutatni.

Az egyházmegye és a görögkatolikus egyház jelenét a hét szentség tematikája köré szervezve kívántuk ábrázolni. A falfszövegek így egy-egy szentségnek vagy (összevont módon) két szentségnek a magyarázatát is adták. Az említett hajasdi ikon például a bűnbánat szentségének egyik legjobb illusztrációja lett.

A kiállítás harmadik egyharmada egy templom enteriőrre emlékeztetett. Úgy próbáltuk elrendezni a tárgyakat, hogy egy ikonosztáz-imitáción keresztül láttatni tudjuk a bizánci, görögkatolikus templomok legjellegzetesebb berendezési tárgyait.

Az volt a cél, hogy a nyíregyházi múzeumban lévő északi, főleg zempléni ikonokat ne vigyük el, hanem az ottani, még mindig a templomokban őrzött kincsekből válogassunk. Annál is inkább, mert azokat az utóbbi 25 évben nem mozgatták kiállításokra, s a kiállításra kerülésükkel az állapotukat is át tudtuk tekinteni, volt, amit restaurálni kellett.

Két tárgy még soha nem volt kiállítva, hiszen ezek az utóbbi két évben kerültek elő.

Az egyik egy körmeneti kereszt volt Vajdácskáról. A keresztet a parókus a karzaton találta meg egy olyan templomban, melyről azt gondolnánk, hogy nem lehet benne régi tárgy, mert 1906-ban épült. Pedig ez a körmeneti kereszt az 1750-es évekből származik. Egy úgynevezett népi darab, Galíciából származik, a képzőművészeti egyetemen diplomamunkaként kiemelkedő szakmai hozzáértéssel restaurálták.

A másik ilyen tárgy a tokaji görögkatolikus templomból érkezett: egy Szent Miklós-ikon az 1780-as évekből, ezt szintén

restaurálták bekerülése előtt. A tokaji templomban a szószerk hátlapján volt elhelyezve, bár a szószerk maga későbbi korból való.

Kiemelt tárgy volt a Görögkatolikus Múzeumból kölcsönzött abaújszolnoki oltár, melyet az Eucharisztikus Kongresszus kapcsán megrendezett Orcád világossága című kiállításra restauráltak. Az oltár mind ikonográfiaiban, mind a restaurálás minőségét tekintve különleges szakrális tárgy.

Abaújszántó hívő közösségének összefogásából az utóbbi évtizedekben liturgikus tárgyak újultak meg. Most ezeket is egyben tekinthette meg a nagyrdemű.

Különleges tárgy az abaújszolnoki antependium, az oltár törzsét takaró lepel, az oltárelő. A vászonra általában valamilyen figurális jelenet vagy ornamentális dísz került. A kiállított antependiumon Keresztelő Szent János életének jeleneteit láthattuk Polyák Zsófia ikonfestő-restaurátor művésznak köszönhetően.

Az egyház és a Magyar Képzőművészeti Egyetem másfél évtizedes együttműkö-

désének gyümölcseit láthattuk egy csoportban.

Miben áll ezeknek az egyházművészeti tárgyaknak, régiségükön kívül, a művészeti értéke?

Mi, akik a nyugati festészet elismert alkotóin vagyunk iskolázva, a reneszánsz és a barokk festészet nagy mestereiből kiindulva tekintünk a kismesterekre. Ily módon csalódás tölthet el minket, mert az egyes tárgyak művészeti minősége ezzel a szemmel nézve nem feltétlenül magas. De a 20. században a modern művészeti irányzatok tudatosan szakítottak az akadémizmusnak azzal az igényével, hogy a naturalista ábrázolásmód tekinthető egyedül elfogadottnak. Az emberek ma már nyitottabbak olyan ábrázolási módokra, hagyományokra, amelyek valójában nagyon ősieik, de esztétikai értéküket csak a 20. században fedezték fel. Ilyen az ikonfestészet is.

Vegyük például a vajdácskai körmeneti keresztet. Népinek mondjuk, mert valóban egy dél-galíciai városkában nagy számban élő népi ikonfestők valamely műhelyének a terméke. Művészeti minőségét tekintve egy egyszerű darab, az egésznek van egy naiv bája. Ám ami a népi művészetben mégiscsak túlmutat, az az, hogy hordozza a bizánci hagyománynak a leegyszerűsített formáját, s ezt az egyszerűséget, a minimalizmust a mai kor embere mégis esztétikailag harmonikusnak találja.

A sokak által – főként egyházi körökben – utált modernizmusnak ilyen módon van egy nagyon pozitív esztétikai hozadéka: mi, átlagemberek nyitottabbá váltunk olyan esztétikai fejlemények iránt, amelyeket a korábbi korokban nem fogadtak volna el, vagy épp műveletlenségnek, képzetlenségnek tekintettek volna. A vajdácskai kereszt minimalizmusa mögött nyilván a szegénységből fakadó, egyszerűsége kényszerített alkotói folyamat áll, de az is, hogy hogyan lehet az adott körülményekből kihozni a maximumot. Kevés és természetes anyaghasználata, megoldásai (pl. az ezüst lakkozása oly módon, hogy aranynak hasson) a restaurátorok számára technikatörténeti szempontól is igen izgalmasak.

Megvalósult-e a kiállításról megálmodott vízió? A kiállítás melyik egysége állt igazán közel hozzád? Volt-e személyes kedvenced a kiállított tárgyak között?

A kiállítás megvalósításában sokaknak volt szerepük, melyért hálával tartozunk. Itt szeretném kiemelni a megálmodót és megrendelőt dr. Orosz Atanáz miskolci megyéspüspök atyát, Laczkó Anita grafikust, Kollárné Tóth Annamária muzeológust, és a Hermann Ottó Múzeum vezetőit és munkatársait, a restaurátorok elengedhetetlen és kiváló munkáját.

Szerintem jól sikerült az abaújszolnoki oltár környezete, az utolsó terem, ahol maga az oltár és a körmeneti kereszték voltak installálva, más műfajú (pl. ötvös-) tárgyakkal.

Annak örülök a leginkább, hogy ezeknek a tárgyaknak a megújulásához nekem is személyes közöm volt. Nem feltétlenül maguk a műtárgyak voltak a kedvenceim, de a két körmeneti keresztet nagyon szerettem, a korábban említett vajdácskait és egy másikat Abaújszántóról az 1790-es évekből.

Értékes volt számomra a modern kori ikonokat összegyűjtő fal, ahol három ikonfestő barátomnak a munkái szerepeltek: Kárpáti Lászlónak, aki a miskolci múzeum munkatársa volt nyugdíjazásáig. Neki köszönhetjük azt, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye görögkatolikus templomainak kallódó ikonjai és liturgikus tárgyai múzeumi környezetbe kerültek, vagy restaurálták azokat. Kárpáti László 1981-ben festett Szűz a jellel ikonja a tornabarakonyi templom szentélyéből érkezett a kiállításra. Hasonló ikonográfiajú ikont hoztunk Maklár Zsolt ikonfestőtől a bódvaszilasi kápolnából, valamint Seres Tamás ikonfestő-restaurátortól az abaújszántói templom szentélyéből. Ezt az egységet nagyon szerettem.

A kiállított tárgyaknak a jelentős többsége még mindig templomi használatban van. Így összegyűjtve utoljára talán dr. Jankáné prof. dr. Puskás Bernadett művészettörténész által rendezett görögkatolikus Ikon és liturgia című kiállításon 1996-ban lehetett látni őket Nyíregyházán, a Jósa András Múzeumban. Nagy részük azóta nem szerepelt semmilyen kiállításon.

Szerintem az is érdekességük ezeknek a szakrális tárgyaknak, hogy élő közösségekből összegyűjtött, régi, liturgikus tárgyak, amelyek nincsenek még muzealizálva. Ez mutatja az egyre fogyó közösségeknek a még mindig erős öntudatát. Múzeumi közegben, restaurált állapotban ugyanakkor fény derült a tárgyaknak olyan részleteire is, melyek a templomban nem feltétlenül tűnnek föl, kapnak jelentőséget.

A Görögkatolikusok évszázados öröksége című kiállítás tárgyanagából nem készült katalógus. A virtuálisan is megtekinthető tárlat éppen ezért még inkább ösztönözheti a művészet iránt érdeklődőket az itt bemutatott élő egyház, a templomok felkeresésére: a görögkatolikus templomokban nemcsak közösségi és hitéletet, de igazi egyházművészeti ritkaságokat is találhatunk.

<https://my.virtualtour.space3.hu/hu/tour/qn4qpnycm>

A Szent vonzásában

Puskás László-émlékiállítás

Nyíregyházán

Egyedülálló időszakos kiállítás nyílt a Görögkatolikus Múzeumban, amely Puskás László kárpátaljai származású görögkatolikus áldozópap, festő és mozaikalkotó életművét tárja az érdeklődők elé. Műfajok, alkotói korszakok, békés és üldözéssel teli idők festészeti megjelenítése jellemzik azt a kiállítást, ami az alig másfél éve, 2023 novemberében elhunyt Puskás László munkásságának egy-egy szeletét mutatja be. A kiállítást március 18-án Jankáné Puskás Bernadett művészettörténész nyitotta meg. Az érdeklődők olyan munkákat is láthatnak, amelyeket korábban még nem mutattak be a nyilvánosság előtt. A tárlat apropójáról Szabó Irén, a Görögkatolikus Múzeum vezetője beszélt a Szemlélet magazinnak.

2024 novemberében adták át az Arany-szájú Szent János Görögkatolikus Kulturális Központot Budapesten. A megnyitóra egy kortárs ikonművészeti kiállítással készültünk. Ekkor vált nyilvánvalóvá számomra, hogy az elmúlt nem egészen fél évszázadban nagy váltás történt a görögkatolikus egyházművészetben. A korábbi generációknak a hagyományos, nyugati festészeti formanyelvet használó tagjai, mint Boksay József vagy Petrasovszky Manó az 1970-es években

elhunytak vagy már korábban sem voltak aktívak. Ebben az időszakban ugyanakkor megjelentek olyan alkotók, akik a keleti egyház ikonfestészetét képviselték. A görögkatolikus egyház helyzetében változások történtek, és ez az egyházművészetben is tükröződött.

A II. Vatikáni Zsinat a keleti rítusú egyházakat a saját hagyományaikhoz való visszatérésre ösztönözte. Dudás Miklós püspök 1965-ben Rómában magyar nyelven mutatta be Arany-szájú Szent János Liturgiáját a zsinatra összegyűlt atyák előtt. Ezek hatására kezdődött meg a keleti egyház hagyományaihoz való visszanyúlás a teológia, a lelkiség és az egyházművészet terén is.

Ezt a korszakváltást a budapesti kiállításon Nagymenyéri Pál 1974-ben készült ikonjával jelenítettük meg. Az 1970-es

években indult művészekről a napjainkban is alkotó művészekig igyekeztünk minden, a görögkatolikus egyháznak dolgozó ikonfestő műveit szerepeltetni a kiállításon. Ott egy-egy művész legfeljebb 2-3 munkájával szerepelhetett csupán, viszont láthatóan gazdag életművek bontakoztak ki az elmúlt évtizedekben. Így született meg az a gondolat, hogy a Görögkatolikus Múzeumban önálló kiállításokon mutassuk be az elmúlt évtizedekben alkotó ikonfestők munkásságát.

A budapesti kiállításon Puskás László két munkáját mutattuk be. 2024-ben a család jóvoltából a múzeumba kerültek a temp-

lomi mozaikjaihoz készült festőkartonok. Ezért döntöttünk úgy, hogy a sorozatot az ő munkáival kezdjük. Jankáné Puskás Bernadett művészettörténész 2020-ban írt monográfiát édesapja munkásságáról *A Szent vonzásában* címmel, ami egyben a kiállítás címe is.

Puskás László életműve azért is különleges, mert ő képzett festőművész volt, aki az 1980-as évekig világi témájú képeket festett. A kiállításban nemcsak a szakrális témájú munkáit mutatjuk be, de tisztelgünk festészetének korai korszaka előtt is.

A múzeum földszintjén a krakkói Isteni Irgalmasság-bazilika „Szentek közössége” magyar kápolnáját díszítő mozaik frízek színes vázlatai kaptak helyet. A nagyméretű kartonok kiállítás-rendezési szempontból is kihívás elé állították a múzeum szakembereit. Az első teendő jelenlegi állapotok javítása és megőrzése volt.

A kartonok állagmegóvását Privári-Mürschberger Zsuzsanna gyűjteménykezelő, a múzeum műtárgyvédelmi munka-

társa végezte, akinek egy hét megfeszített munkával sikerült a kartonokat (magasságuk több mint két méter) kiállíthatóvá tenni.

A kartonok 1:1 méretarányú munkaanyagok, amelyek a helyszínt, a krakkói magyar kápolnát is megjárták. Mivel hosszú ideje feltekerve álltak, így elég rossz állapotban érkeztek Nyíregyházára. A szélek

több helyen elszakadtak. Ezeket és a kartonok hátoldalát először meg kellett erősíteni. Több darabon erre már korábban is szükség volt, amit a rajtuk lévő, más-más időben felkerült, különböző rögzítő szalagok is mutatnak. A korábbi tárolási mód az ábrázolásokat is megviselte, a festék minden mozgatsátnál fogyni kezdett. Hogy a művek állapota ne romoljon tovább, a kartonokat fixatívval kezelték.

A kartonok már február utolsó napjaiban a helyükre kerültek megidézve a krakkói kápolna belső világát.

A második emeleti időszak kiállítótérben a művész korai alkotásait, egy másik helyiségben pedig szakrális témájú munkáit mutatják be. Szabó Iréntől megtudtuk: a két tematika bemutatása azért is fontos, mert „Puskás Lászlót főleg úgy ismerik, mint görögkatolikus pap és ikonfestő, de a pályáját nem szakrális témák festőjeként kezdte. Látni kell a korai alkotói korszakában készült munkáit, mert ezek formanyelvét markánsan magukon viselik az ikonképei is.”

KELETI KERESZTÉNY IKONOGRÁFIA KORTÁRS FORMÁBAN

A KIÁLLÍTÁSON BEMUTATOTT MŰVEKRŐL ÉS A GAZDAG ÉLETMŰRŐL
JANKÁNÉ PUSKÁS BERNADETT MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZT,
PUSKÁS LÁSZLÓ LÁNYÁT IS MEGKÉRDEZTÜK.

A kiállítás gerincét azok a művek teszik ki, amelyek a múlt év folyamán kerültek a Görögkatolikus Múzeum gyűjteményébe a családuktól. Ezek ún. kartonok, azaz olyan festmények, amelyek a mozaikművek előképei, valós arányban és részletesen kidolgozva készültek, temperával, nagyméretű papírkartonokra. Némelyikük sosem volt még kiállításon látható. Összesen tizenhat mozaik-kompozíciót készített édesapám, édesanyám, Puskás Nadia textilművész közreműködésével, aki a ruhák, a háttér, a feliratok készítésében segédkezett. A kartonok a mozaikalkotó munka alapját képezték: ezek alapján számolta ki, hogy egy-egy színből mekkora mennyiségű szmaltit, azaz mozaikszemet szükséges rendelni, majd közvetlenül a falra, a még friss vakolatba rakta ki az alakokat a kartont követve. A legkorábbiak a bükönyi görögkatolikus templom homlokzati mozaikjainak kartonjai (1993), amelyek a kiállításon is láthatók. De figyelemre méltó az osli Irgalmas Jézus mozaik kartonja is, amely a közismert szentkép helyett Faustyna Kowalska nővér naplójában leírt jelenést vette alapul a Krisztus melléből kiáramló vörös és fehér világító sugárral (2009).

Édesapám művészeti pályája 1965-ben indult még a Szovjetunióban, az első időszak világi festményeiből, azaz táblaképeiből is készült válogatás az 1960–70-es évekből. A korabeli festmények többsége közgyűjteményekbe került, a moszkvai Tretyjakov Képtárba, az Ukrajnában kiemelkedő rangú Lembergi Művészeti Múzeumba, hiszen Puskás Lászlót a legendás lembergi 60-as festőnemzedék négy

legkiemelkedőbb tagja közé számították. A múzeumban kiállított, magántulajdonban lévő képekről is leolvasható korabeli felfogása: a kép erős színeivel, átgondolt szerkezetével megszólítja a nézőt, üzenetet hordoz, kritikát is rejt a szovjet rendszerrel szemben.

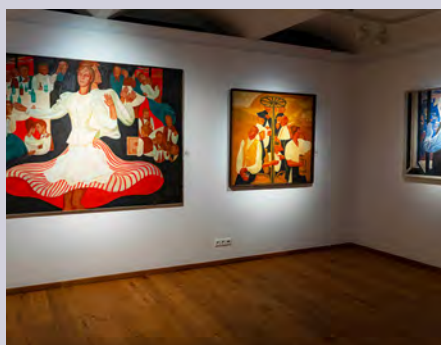
Hogyan mutatkozik meg az egyházi és világi művei közti átmenet?

A kiállításon csak közvetve, a hajdúdorogi székesegyház falképeinek színes vázlatai utalnak édesapám templomfestő munkásságára, a tizenegy görögkatolikus templomi falképciklusra, melyek kazeines szekko technikával készültek. A pályán az átmenet az 1980-as években történt meg, már Magyarországon, ahol folytatta világi festészetét, számos kiállításon szerepelt, elnyerte a fiatal tehetségeket segítő Derkovits-ösztöndíjat, de már egyházi megbízásokat is kapott: ikonokat, ikonosztázionokat és templomi falképeket tervezett és festett meg. A galvácsi közös használatú templom Szent István életét bemutató falképei (1981) jól mutatják ezt a váltást. Majd egyre tudatosabban alakította ki a templomi falkép stílusát, amely a keleti keresztény ikonográfiát tiszteletben tartja, de nem szolgaián másolja, hanem kortárs formákba önti.

A kiállításon külön helyiségben helyezték el a *Communio Sanctorum – Szentek közössége magyar kápolnában látható mozaikok előképeit. Mikor készültek a kartonok, és miben segítették a mozaikok kivitelezését?*

A krakkói Isteni Irgalmasság-bazilikát 2002-ben Szent II. János Pál pápa szentelte fel. Már ezt megelőzően, az alapkövetéssel egy időben született meg idehaza a szándék, hogy az Isteni Irgalmasság kegyhelyén kialakítandó nemzeti kápolnák egyike a Magyar Katolikus Püspöki Kar támogatásával fog megvalósulni. Erre kapott felkérést édesapám, aki 2001-ben az épülő bazilika megtekintése után látott neki a tervezési munkának, kialakította a koncepciót. Majd következett az ikonográfia, azaz a képi program kidolgozásának közel kétéves időszaka, amikor hazai és lengyel egyházi konzulensekkel, mindkét fél kéréseit figyelembe véve, 2002–2003 folyamán elkészült az 1:10 arányú kis színvázlat, majd a jóváhagyás után megkezdődhetett a kiállításon is látható munkakartonok festése. A kivitelezést 2003-ban a kápolna elkészülte után lehetett megkezdeni. A 2004. október 9-i felszentelésig ez Krakkóban szinte folyamatos, nagyon kemény helyszíni munkát jelentett. Hiszen – ahogyan más templomfestési, mozaikrakási munkáknál is – édesapámnak sosem volt segéd-

je, mindent – az anyagfelhordástól, a fal elővakolásától kezdve, szükség esetén a mozaikszemek kisebb darabokba töréséig – maga készítette, sokszor sebes kezekkel, csupán édesanyám segítségével, aki a munkában is aktívan részt vett, majd az elkészült mozaikrészleteket sósavval tisztította.

A kiállítás egy teljes életműből ad ízelítőt. Művészettörténészként és az alkotó gyermekeként melyik darabot tartja a legkülönlegesebbnek?

Talán érdemes két művet is kiemelni. Az egyik a meghívón is szereplő festmény, amely látszólag hétköznapi pillanatot örökít meg, mégis egyszerre emlékkép és igazodási pont. Középpontjában nagyapám, édesapám apja látható. Félig megnyitja az ablakot, ahol lent az ungvári Árok utca látszik, melyen egy rabkabátot viselő alak közeleg. Az alak szintén maga az apa, aki görögkatolikus papként nem hódolt be a sztálini rendszernek, ezért 1949-ben letartóztatták és a Gulágon eltöltendő 25 évi kényszermunkára ítélték. Súlyos betegen

tért vissza családjához 1956-ban, de titokban folytatta lelképásztori tevékenységét. A megfestett ungvári utcácskák a festő különféle gyerekkori emlékeinek helyszíneit és idősíkjait jelképezik: a vár alatt a Margitsziget utcában a nagyszülők háza, fent a vár, a görögkatolikusoktól elkobzott papi szeminárium és a székesegyház. Ahogy az édesapa nyugodt, békés arccal visszatekint a nézőre, miközben a múlt eseményeit idézi fel, a mindenkori jelen idővel is kapcsolatba kerül. Puskás László ablak-motívumú képei között ennek a je-

lentéstartalma a legösszetettebb: egy hitvalló képmása és a szülőváros emlékképe, amely a különféle életszakaszokba enged betekintést.

A másik egy szakrális mű, Boldog Romzsa Tódor vértanú püspök ikonja. Különlegességét az adja, hogy egy beépített ereklyét hordoz, a középkori kegyikonokhoz hasonlóan, amelyek az ikonosztáz alapképsorában álltak a hívek közvetlen tiszteletadását segítve. Édesapám családjának a vértanú püspök közeli barátja volt, halála után naponta imádsággal emlékeztek meg róla. Így, amikor lehetőség nyílt a boldoggá avatási eljárásra, édesapám teljes erejével a forrásanyag-kutatásnak szentelte magát. Promotor iustitiae ügyvivőként, a hivatalos életrajz írójaként segítette a boldoggá avatás megvalósulását. Rendkívüli módon sikerült megtalálnia a vértanú püspök ereklyéit, majd már a nyilvános tiszteletadáshoz megfestette az ikont, amely a középkori hagiografikus ikonokhoz hasonlóan a néző elé tárja a püspök életét egészen a vértanúhalálig és a boldoggá avatásig.

A kiállítás 2025. december 17-ig tekinthető meg a Görögkatolikus Múzeumban.

HAZAFELÉ

Emlékezés a 2015. február 15-én mártírhalált halt 21 keresztény szentre

Tudtam, hogy még mindig kívülálló vagyok. A kívül lét egyébként is viszonylag hamar kényszerű alapállásommá vált. Olyan volt ez, mintha nem sokkal a születésem után kialakult volna egy plusz testrészem. Testrész, amely mégis idegen testként hatolt belső világom törvényszerű és harmonikus rendjébe. Elválaszthatatlanul hozzám tartozott és én öhozzá. Ezt a furcsa kívüliséget, kívül érzetet olykor hatalmasabbnak is tapasztaltam önmagam eddig megismert képénél. Valami elemi nehézség prése okozta észrevétlenségben, részleges láthatatlanságban éltem. A kívül levés billogjának változó tónusú árnyékában jártam, mióta az eszemet tudtam.

Az árnyék azóta, hogy el kellett hagynom szülőföldem, csak még sötétebb és valóbb lett. Ettől kezdve egyre erősebben és gyakrabban sajdult fel bennem ez a szúró idegenség okozta seb. Vendégmunkás lettem hát én is. Mint már sokan a családomban. Eleinte azt gondoltam, hogy lassan talán ezzel is beteljesül ez a már hosszú időre visszatekintő árny-tapasztalatom. Ez a körbe szaglászó, ólálkodó idegenség már sosem hagy el? Idegen lettem én is egy távoli országban.

Most a tenger felé tartok. És talán a tengeren is túl. Valahogy kifelé ebből az idegenségből. Tudtam, hogy most még kívülálló vagyok. Bár fiatal, de a korom ellenére már hosszú ideje így volt ez. Minden eddig megélt más hosszúságnál kiterjedtebb ideje így volt ez már.

De kezdetben nem. Kezdetben nem így volt. A kezdet az valami ragyogás volt. Az, amikor még minden belül volt és én is a mindenben belül, résznek az egészben éreztem és fedeztem fel magam. Minden nap. A házunk fehér, tapasztott falán a csendben felitatódk alkonyat fényében, a közeli patakok alján egy-egy megbúvó kavics csiszolt tekintetében, a gyökereikkel az őseimig elérő fák magasba merülő, mindent összetartó, tápláló jelenlétében. A mára egyre inkább szétszóródott családom egykor tüzet körbeülő erődjének védő ölelésében.

Erre emlékszem most, amikor az elérhető közelségbe került haláltól terhes élet adta sorstársaimmal együtt, jószágok módjára a tengerhez, mintegy a világ határához kiterelve menetelünk.

Erre a kezdetre, a homokban egymás nyomaiba merítkezve és azokból felemelkedve, ha erőltetett lépteimet az arctalan alakok diktálta tempó miatt nem is, de legalább szívem dobbanásait igazítva a nagy víz morajló ritmusához. Mit súgysz tengertestvér?

És arra is emlékszem, amikor a tengert először láttam. Azt nem tudom visszaidézni már, hogy a hangját hallottam meg előbb vagy a megtestesült, szüntelen teremtés-kék hullámzó látványa volt az, ami akkor, ott betöltött. De most ez a gyermekkori eseménytöredék is felbukkant emlékeim horizontján. És a szüleim mosolya. Amikor még a fényben táncoltam. Anyám és apám szelíd tekintetének sugarai előtt.

„Isten ajándéka.” Ezt a keresztnevet kaptam tőlük. Matthew. A társaimmal sok más mellett beszélgettünk a nevemről is az elmúlt napok sötétjében. Egymás nevét szikráztatva próbáltunk világosságot gyújtani a hónapok óta tartó rabságunk mélyén, amely a velőnkig és valónkig hatolt. Beszéltünk arról a névről ugyancsak, amit Isten ad majd talán egyszer nekünk is. Azoknak, akik tisztára mossák ruhájukat a Bárány vérében, ahogy írva van. Anyám és apám is keresztény, ahogy a mellettem várakozó társaim is. Félálomukban időnként hosszasan néztem a csuklójukra tetovált jelet. Ami valahogy itt a halálszagú valóság-jelenetek közepette jelentette magát az életet. Szemléltem őket, akik munkatársaimból egy pillanat alatt rabtársaimmá nemesedtek. Ha a munka nemesít, ahogy a közmondás szól, akkor a rabság vajon mire nevelhet?

Az én népem élete és ősi nyelvünk igen gazdag közmondásokban. Használatukat mindig a bölcsesség jelének tekintettük. Különösen sok szépitő, enyhítő mondásunk és kifejezésünk van a halállal összefüggő eseményekkel kapcsolatosan.

Beszélgettünk és hallgattunk. Volt halk ének is. Dúdolt szó. Volt olyan is, hogy egy kínzás után a fájdalom eddig ismeretlen, vad szorításában, a zárkánk padlóján eszmélve a társaim adta dalamra tértem magamhoz. Próbálták balzsamozva boronálni, zsoltárokkal egyengetni napról napra megtépett lelkünk és testünk tátongó szántásait. Vajon hull-e mag ebbe a bűn szántotta ártatlan talajba?

Társaim bűne a hitük volt. Az együtt töltött imádságban és a szenvedésben képlékennyé lett időben végül én is bűnrészes lettem. Engem is kérdeztek a hitemről. Emlékszem a kérdező fegyveres alak szemére. Arcát nem láthattam, mert ugyanannak az árnyéknak a láthatóvá lett anyaga fedte azt is, mint, ami engem láthatatlanul. De a szemeit nem takarta. Emlékszem, hogy sötétan villogó világosságuk mögött a félelem vibrált. Félelmet akart ébreszteni bennem, de ő volt az, aki ereje teljének háttérében reménytelenül félt.

Akkor ott nem tudtam, hogy van-e igazán és elegendő hitem. Nem tagadtam meg azt az Istent, hanem megvallottam, aki az ő Istenük. De az enyém is kell legyen. És én az övé. Közöttük és az ő Istenük közelében a kívülállás rám vetült árnyéka éjéről-éjre oszladozott, foszladozott. Közöttük egyre inkább „belülálló” és beavatott lettem. Egy az Egyek között.

Amikor még féltem a sós tenger habjaival utánam kapkodó vizétől, emlékszem apám egyszer a nyakába vett és aztán úgy álltunk hosszan a tengerparton. Én sétálni akartam, és azt, hogy fusson velem, óriásként vigyen messze, túl a láthatáron, akár a vízen is járjon, de ő csak állt. Szoroson kapaszkodtam, hol a nyakába, hol a fejébe, és ő csak állt velem és éreztem: tekintete arra vetődik, ahol a tenger véget ér és az ég elkezdődik. Gyerekként gyakran kérdezgettem ezt tőle: Milyen magas az ég, és hol kezdődik el? Aztán letérdelt, hogy leszállhassak a nyakából. Mintha egy rövid pillanatra a könnye hullt volna, de mikor rákérdeztem, ugyanazzal, az emlékeim kezdetén ragyogó mosollyal nézett

rám. Azzal, amivel a világ beborított egykor. Mosolygott, de az ő szemei is elmondták az igazat. Akkor is, ha még nem érthettem. Volt egy szomorúság is a mosolya mögött. Talán a kívülállás, az otthontalanság szomorúsága volt ez.

Most én térdelék. A végső alapállásban. A társaimmal. A háromszor hetedik én magam kellett legyek közülük. Jó helyen vagyok. Pillanatokon belül egészen bent leszek. Vége a kívülállásban töltött száműzetésnek. A kezdet felé fordulunk. Mintha valami derengene a vizek felett. Mögöttünk árnyként remegnek szorongattatóink. De van mögöttük is Valaki. Nem fordulhatok hátra, de érzem, hogy van. Mintha apám lenne az. Mintha az ő szomorú mosolyának kiolthatatlan fénye vetne mindannyiunkra, rabokra és rabtartókra egyaránt árnyékot. Egy soha ki nem alvó, el nem fogyó viaszoszlop világosságából táplált, csonkig égő gyertyák vagyunk mind. A szorítás és az elfojtott remegés is fokozódik a nyakamon. Nem tudom és nem is akarom elfelejteni ezt. Ha véget ér ez a mulandó szorítás, majd az enyém veszi át a helyét. Nem. Nem tagadom meg és nem engedem el szorongatóim kezét.

Már nem vagyok kívül. Nem vagyok álló. Nem vagyok egyedül. Sosem voltam. Arcomra esek. Kiegyenesedem legbelül. A föld sójából a tenger sója is leszek. Az én véremtől is tisztulnak a talajok és a nagy vizek. Csak egy szóval, a nekünk adatott egyetlen Névvel az ajkunkon, együtt indulunk. Hazamegyek.

Újszentelt papjaink első szolgálati éve

Beszélgetés Levcsenkó Dávid atyával

Újszentelt papjainkat bemutató rovatunkban most először beszélgettem olyasvalakivel, akit még civilként, sőt, már kamaszként is ismertem. A Kárpátalján működő Görögkatolikus Ifjúsági Szervezetbe (GISZ) egyszer csak becsöppent egy általános iskolás papgyerek, Dávid. Bő tíz éve már ennek, de most is emlékszem, milyen határozottan állt ki a véleménye mellett akkor is, ha a felnőtt tagok máshogy gondolták. Tele volt ötletekkel és mindig ott volt, amikor azokat meg kellett valósítani. Emlékszem, sokáig nem árulta el, mi lesz, „ha nagy lesz”, és arra is, amikor üzenetben megírta: apu hivatását követem. Ezért illik rá számomra teljes mértékben Pál apostol Timóteusnak írt intelme: „tarts ki amellest, amit tanultál, s amiről meggyőződted”.

„Isten szeretete volt az, ami az oltárhoz hozott”

Levcenkó Dávid 1998. június 4-én született Ungváron, hétgyermekes görögkatolikus papcsalád első gyermekeként. Tizenkét éves koráig Salánkon, édesapja első szolgálati helyén nevelkedett. Itt él a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye Beregszászi Magyar Esperesi Kerületének legnagyobb magyar ajkú közössége. Bár a hit, a templom és a görögkatolikus egyház hagyományai már kisgyerekkorától meghatározták a mindennapjait, kezdetben nem papnak készült. Hivatása alakulásáról, tanulmányairól és eddigi tapasztalatairól beszélgettem vele papá szentelésének első évfordulója alkalmából.

Édesapád is görögkatolikus áldozópap. Emlékszel rá, mikor kezdted megérteni, mi is a hivatása?

Már óvodásként elkezdtem ministrálni. Csupa nagyfiúk között voltam, akikre úgy kellett felnézni. De lassan „egy magasságba” kerültünk. Elsős-másodikos koromban voltam először apuval a betegek kenetének kiszolgáltatásán. Emlékszem, ahogy haldokló néni ágya mellett imádkoztunk. Erre most is élményként, nem traumaként tekintek. Ezeknél a pillanatoknál éreztem először a papi hivatás komolyságát és fontosságát. Temetésekre is jártam vele gyerekként, pedig akkor még nem döntöttem el, hogy pap leszek. Egyszerűen szerettem az imádságokat és énekeket. Mindig megmosolyogják, de most is ez a kedvenc szertartásom.

Szeretted a szertartásokat. De azért volt olyan, amikor nem volt kedved templomba menni?

Szerintem vasárnap reggel 10 órakor egy gyereknek sem volt kedve templomba menni, mert akkor mentek a legjobb mesék a tévében. Nemrég beszélgettünk ar-

ról anyuval, hogy ha nem is volt kedvünk, tudtuk, hogy úgyis megyünk, és ez egy idő után már nem váltott ki ellenkezést belőlünk. Gimnazista koromban előfordult évente néhányszor, hogy kimaradt a Szent Liturgia, de akkor meg hiányérzetem volt. Karácsony után beszélgettem a hittanosokkal. Meglepődtem, mert voltak, akik az ünnepen nem voltak templomban.

Végig csinálni a karácsonyt templom nélkül olyan, mint úgy ünnepelni valaki születésnapját, hogy fel sem köszöntöd.

A közösségben is jól érezted magad?

Mindig szeretünk az emberek között téblábolni az egyházközségi programokon, akár templomtakarításról, akár be-

A Jóisten szava erősebb volt

Négy évig tanultál Beregszászon, ahonnan Hajdúdorogra, a Nagy Szent Bazil Oktatási Központba kerültél. Nagy váltás volt az állami gimnázium után egy egyházi intézmény?

Sokáig azt hittem, hogy ott biztos mindenki nagyon vallásos lesz, de tévedtem. Ott is ugyanolyan diákok tanultak, mint egy állami iskolában. A tanárok szemléletmódja, értékrendje sokat segített. Hála Istennek nagyon jó osztályfőnököm is volt. Sokszor morogtam, hogy miért nem fontos valakinek a vallás, de ő azt mondta: Dávid, értsd meg, most csak elszórjuk a búzaszemeket. Lehet, hogy nem kel ki mindegyik. Lehet, hogy csak 40 év múlva lesz valami belőlük, de már az is siker, ha valaki egyszer csak segítségül hívja Isten nevét. A tanárok megtesznek ezért mindent, amit csak tudnak. Nem volt könnyű megérteni ezt nekem, aki nagyon erős görögkatolikus közösségből származtam. Meg kellett szoknom az itteni értékrendet. Érdekes időszak volt.

tonozásról volt szó. Mindenre kíváncsiak voltunk, mindenhol ott akartunk lenni. Emlékszem egy hétköznapra eső ünnepen nem akartak elengedni minket az iskolából liturgiára. Öten összefogtunk és ellógtunk másfél órára. Nagyon szívesen gondolok vissza a „mamákra”, a falusi nénikre. A saját nagyszüleim messze voltak tőlem, de a Jóisten megajándékozott tíz másik mamával, akik vigyáztak rám. Számomra ők hiteles emberek, amolyan nevelők voltak a hitben.

A szertartásokon és közösségen kívül egy másik oldalát is hamar megismerted a papságnak: a költözést.

2009-ben, ötödikes koromban költöztünk Salánkról Dédára. A beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnáziumban kezdtem el tanulni. Ekkoriban ismerkedtem meg a GISz-szel, illetve veled is. Salánkon megvolt a magunk közössége a hittanórákon, templomban, kántálások alkalmával. Bejárós voltam a gimibe, csak délutánonként, iskola után voltam otthon. Lassan megismertem a dédai embereket is, de nagyon hiányzott a régi közösségem, azok az emberek, akikkel egy óvodába, iskolába jártam. A GISz éppen akkoriban kezdett újraéledni, ifjúsági programokat szervezni. Én voltam ott a legfiatalabb, de nagyon élveztem, hogy a „nagyok” között vagyok, feladatokkal bíznak meg és fontos tagja vagyok a társaságnak.

De az egyházi iskolánál sokkal nagyobb váltás volt, hogy magyarországi iskolába mentem. 2010-ben kezdtem tanulni a Szent Bazilban. Akkoriban szinte szenzációnak számított, ha valaki megy „magyarba”. Az első napon úgy ültem be a padba, hogy Úristen, mi lesz itt?

Vallásos család, közösség, egyházi iskola – egyértelmű volt, hogy milyen pályát választasz?

Sokáig nem papnak készültem, hanem informatikusnak. Hajdúdorogon az első másfél évben minden reggel ott voltam még a fakultatív liturgiákon is, aztán egy

időre alábbhagyott a lelkesedés. Később viszont erősödni kezdett bennem, hogy mégse az informatika felé induljak. Jól éreztem magam a templomban, a közösségben. Elgondolkodtam, hogy ha más irányba indulok, akkor ezek esetleg háttérbe fognak szorulni. Egy cég informatikusaként talán teljesen másak lennének a vasárnapjaim. Felvettek mérnök-informatika szakra is, de a Jóisten szava erősebb volt. Az informatikával már csak hobbi szinten foglalkozom, most is nagyon szeretem az okos kütyüket.

Valószínűleg sokakat meglepett, hogy nem a nyíregyházi szemináriumba mentél, hanem haza, Kárpátaljára.

Én munkácsi egyházmegyes pap szerettem volna lenni. Nagy kihívás volt a négy Magyarországon töltött év után az ungvári szemináriumba kerülni, főleg mert nem tudtam jól ukránul. Sok mindent nem értettem az órákon. A katekizmust meg tudtam tanulni ukrán nyelven, de az egyháztörténetet például magyar könyvből olvastam, a vizsgán pedig próbáltam ebből fordítani.

Ungváron végül csak egy évet tanultam. Püspök atya rendelkezésére egy másik papnövendékkel együtt Nyíregyházára kerültünk. 2023-ban fejeztük be a szemináriumot.

A diploma megszerzése után megházasodtam, tanulmányvégzett papnövendékként pedig Kisvárdára kaptam kinevezést, mint lelkipásztori kisegítő. Akkor főleg a kántorizálásban segítettem, és minden második vasárnap én prédikáltam. Szeptember 9-én szenteltek diakónussá, innentől diakónusi szolgálatot is végezhettem, és a temetési szertartásokon is beszélhettem.

2024. január 7-én szenteltek pappá. Mit választottál papi jelmondatodnak?

A 17. zsoltár 2. versét: „Szeretlek téged, Uram, én erősségem; az Úr az én erősségem és oltalmam.” Azért választottam, mert Isten szeretete volt az, ami az oltárhoz hozott. Ez volt Boldog Romzsa Tódor jelmondata is.

Tovább kell építeni a gyermeki hitet

Milyen volt megtartani az első önálló Szent Liturgiát, és a diakónusi feladatok után papként állni a hívek előtt?

Az első Szent Liturgiát Kisvárdán tartottam édesapámmal és Demkó István atyával közösen. Van néhány különbség a Munkácsi és a Nyíregyházi Egyházmegye szertartásvégzésében. Ami nagyon emlékezetes marad, hogy a primícián egy alkalommal máskor emelték a kezüket, és én hirtelen nem tudtam, melyiküket kövessem. Rengetegszer láttam már liturgiát, de akkor mégiscsak nekem kellett megcsinálni a papi feladatokat, pontosan emlékezni, mi mikor következik. Nagyon izgultam. Az első néhány hétben volt pár hibám, de most már rutinos vagyok. Nagyon szeretem a Szent Liturgiát. Mindig eszembe jut, hogy néztem gyerekkoromban a papokra. Sokszor felteszem magamnak a kérdést, hogy méltó vagyok-e, jól csinálom-e, vajon a híveknek tetszik-e, amit csinállok. Persze ezek külsőségek, az a fő, hogy a Jóisten számára illő legyen. A szertartások, a beszélgetések, a gyóntatások mind ajándékok számomra. Szeretem a beteglátogatásokat is. Emlékszem, eleinte nem tudtam, hogy is zárjam le a hosszúra nyúlt beszélgetéseket. Olyankor elgondolkodtam, ha én most nem hallgatom meg azt a bácsit, nénit, lehet, hogy senki más nem fogja.

Fiatalokkal is foglalkozol. Olyanokkal, akik 10-12 évvel fiatalabbak tőled. Ve-

lük, hogy találsz meg a közös hangot?

A Szent György Görögkatolikus Általános Iskolában, a Szent Bazil Görögkatolikus Szakközépiskolában és a Szent László Római Katolikus Gimnáziumban vannak hittanóráim. Nagy kiváltságnak érzem ezt, mert nem minden papnak van lehetősége gimnáziumban is hittanórákat tartani. Igyekszem jó fej lenni. Sokat beszélgetünk, filmezünk. Szeretek vitatkozni a hittanosokkal, hogy önálló gondolatokat fogalmazzanak meg. Sok ember hite megmarad a gyermeki hitnél. Jézus szeret, minden szuper. De aztán az illető felnő, és azt látja, hogy mégse olyan jó minden, és ezért biztos Jézus a hibás. A gyermeki hitet tovább kell építeni felnőtt hitté. Ez munka. Arra próbálom ösztönözni a hittanosokat, hogy gondolkodjanak Istenről. Milyen is az én Istenem? Hol van a helye az életben? Mik a nehézségeim és hogy tud ő segíteni azokban? Ha megnézünk egy filmet, megbeszéljük és dolgozatot is írunk belőle. Bármilyen választ adnak, elfogadom, csak tudjanak érvelni mellette.

Ha visszagondolsz az elmúlt egy évre, mi a legkedvesebb papként megélt emléked?

Pozitív élmény, ha valaki elmondja, hogy tetszett a prédikációm, ha egy tanár az iskolában megköszöni a beszélgetést. A fiataloktól is sok visszajelzést kapok. Nemrég történt, hogy egy fiú megkérdezte, mi

az a vecsernye. Elmagyaráztam, és hívtam, hogy jöjjön el egyre. Tizenegyedik osztályos, jó családból származik, és épp kamasz, keresi a helyét a világban. El is jött. Egy másik élményem is a vecsernyéhez kötődik. Egy néni jött egy este liturgiára, ami aznap nem volt. A fia elhozta autójával, kitette a templom elé.

Épp akkor mentem át, hogy elénekeljem egyedül a vecsernyét. A néni elmondta, hogy ő 80 éves elmúlt, de még sose volt ezen a szertartáson. Ha már ott volt, győnt is. Fél évvel ezelőtt temettem el. Akkor megemlékeztem arról is, hogy huszonévesként általam vett részt először vecsernyén.

Fotók: P. Tóth Nóra, Kisvárdai Görögkatolikus Egyházközség Facebook-oldala, Trencsényi Róbert

„Példa szeretnék lenni a sorstársaknak”

Korát meghazudtolva ontja magából a bölcs gondolatokat. És nem csak prózában: verseket ír. Azt mondja, azért, hogy jól legyen. Ki akar írni magából minden nyomorúságot, amit át kellett élnie születése óta. Interjú Szilágyi Ágnes állami gondozottal.

Még csak 22 éves vagy – 22 éve állami gondoskodásban. Ifjú létedre mégis jóval több nehézséget kellett már átélned, mint a kortársaidnak. Mondhatnánk, hogy „kemény az élet”, vagy „ez van, ezt dobta a gép”. Könnyen hivatkozhatnál a nehéz gyerekkorodra, de Te pont az ellenkezőjét teszed. Talpon vagy és terveket szősz.

Valóban: nagyon sok helyen éltem már, ha csak az „otthonomat” kutatnánk: voltam lakásotthonban, nevelőszülőknél és persze több városban is megfordultam. Debrecenben, a csecsemőotthonban indult az életem. Legelőször Gáborjánba kerültem nevelőszülőkhöz, akkor még Angi, Márkó és Dede testvéreimmel együtt élhettem. Később Angival Hajdúszoboszlóra helyeztek át minket nyolc évre, majd Balmazújvárosra. Sajnos onnan elváltak útjaink: Debrecenbe, majd Kismacsra költöztem, és onnan jöttem vissza a cívisvárosba. Már ez is nagy megpróbáltatás egy átlagos kisgyermek életében, nemhogy a miénkben...

Nyolcan vagytok testvérek Pocsajból.

Igen, de az utolsó négy gyermek – köztük én is – már nem maradtunk a faluban a családdal. Jobb is így. Mindig azt vallottam: ha maradtam volna, nem tanulhattam volna, nem lennének sikerélményeim. Bátyámmal, Márkóval tartom leginkább a kapcsolatot. A többiekéről nem tudok szinte semmit... Édesapám nemrég hunyt el, édesanyám a mai napig Pocsajban él. De még nem találkoztunk soha.

Ha mégis találkozna, mit mondanál neki?

Köszönetet. Köszönetet azért, hogy én most itt vagyok, ahol. Mert hogyha ott maradtam volna köztük, belőlem semmi nem lett volna. Annyit sem értem volna el, amennyit most jelenlegi helyzetemben sikerült összehozni. Nagyon nagy ára volt, tudom, de meg lett a gyümölcse, és meg is lesz. Ha Pocsajban maradok, a sülyesztöbe mentem volna.

Éltél nevelőszülőkkel és lakásotthonban is voltál. Gondolom előnye-hátránya mindkettőnek van. Hol érezted magad egy kicsit is otthon?

Nem tudom a többi sorstársam, hogy van vele, de én a lakásotthonokat jobban szeretem. Persze voltak rendkívül kedves, odaadó nevelőszüleim is. Sőt, még az ünnepek is varázslatosak voltak, ha olyan volt a vezető. Az egyik karácsony tényleg szívmengető volt, azt éreztem, mintha valóban otthon lennék, és egy igazi családdal ünnepelnék. Közösen leültünk egy asztalhoz, együtt vacsoráztunk, közben beszélgettünk. És mindenki megosztotta a búját-baját. Sírtunk, aztán neveltünk, táncoltunk..., nagyon-nagyon jó volt.

Sajnos volt sok rossz tapasztalatom is, ami erősen megmaradt bennem. „Semmi nem lesz belőled. Fogunk még találkozni a négyesen! Visszasírsz majd minket!” Hányszor hallottam ezt..., pedig nem is ismertek. Sokszor éreztették velem, hogy nem vagyok közülük való, csak egy megtúrt személy. Mit tudtam csinálni? Nem szólhattam vissza, nem tudtam kiállni magamért. Szájalásnak minősült volna. Csak hallgattam, túrtam és nyeltem. Nem lázadhattam az ellen, aki kenyeret tesz elém, még ha nem is szívó adja, akkor sem szabad. Mert ha ő nincs, akkor én sem vagyok. Pedig sokszor éreztem, hogy kifutnék a világból! De mégis maradtam. És ennek így kellett lennie. Ma már másképp látom ezt is: köszönetet mondok. És nem azért, mert jó volt, hanem azért, mert rossz volt, de végül jó lett belőle.

SZILÁGYI ÁGNES

Szívemben mi van?

Szívemben mi van,
nem tárom ki azt,
pedig szememre kiül, ha probléma van.
Úgy fut át, akár a zápor, de hányszor?
Talán százszor.

És ha kérnék,
nem kapnák meg soha.
Kulcsát eldobtam,
de nem emlékszem hova.
Ó, én ostoba, mondd csak, ki tette ezt veled?
Talán a rideg érintések, vagy az erőteljesebbek?
Vagy azok a szavak, amelyek soha,
de soha nem voltak kimondva,
pedig fülem hallani akarta, de beléd lett fojtva.

Akárcsak az üveges szemek,
melyek sosem figyeltek,
s meredten pislogtak a reménynek.
Mint megannyi szép csók, melynek értelme nem volt,
s bennem szaladva szerteszét folyt.
Mert valóság szült benne bonyodalmat,
a fel nem fedezett, lüktető birodalmat.

De bennem az érzés, ó, mindig visszatér.
Ahogy első nap a sötétből kivezettél,
amiből lábamról levettél, s az egész most elvetélt.
Mint édes mosoly, mit köszönésedbe rejtettél,
s ami jött még, a mély sötétből csúful, de csúful visszalöktél.

Üres vagy, mint csönd, mi bennem él.
Mire éjjel rájöttem, sötétbe görnyedtem,
hogy fájdalmas volt, mit akkor éreztem,
s én csak tovább töprengtem.

Sokat teszel azért, hogy bizonyíts: a világnak, a társaidnak..., magadnak elsősorban. Tanulsz, képzed Magad, több szakmát is elsajátítottál már a debreceni Szent Bazil Görögkatolikus Szakközépiskolában.

Szakácsként végeztem, majd érettségi után kisgyermeknevelőként fejezem be idén a tanulmányaimat.

Ági Debrecenben, a Szent Bazil Görögkatolikus Technikumban tanult, aki hetedik tanéve az iskola diákja. Szakács szakmát szerzett 3 éves képzésben, majd gimnáziumi érettségi vizsgát tett szintén ugyanabban az intézményben.

Jelen tanév végén pedig érettségire épülő kisgyermekgondozó vizsgát tesz. Tanárai felfigyeltek tehetségére, kimagasló kommunikációs készségére és mozgáskultúrájára. Kiss László iskolalelkész és Kocsárdiné Juhász Zsuzsa osztályfőnök az iskolában örömmel mutatták be azt a könyvet, amiben Ági versei megjelentek. Hálásan említi minden olyan kollégát, akik sokat segítettek az érettségire való felkészülésben és a tanulmányok teljesítésében. A bölcsőde, ahol gyakorlatát tölti, szintén elismerően beszél a kicsinyekkel való közvetlen, szeretetteljes modoráért. A különleges gyöngyszemek minden intézmény számára büszkeséget jelentenek, így a technikum számára is.

Bús Karácsony

Ünnep közeledtével én is magamba nézek.
Fejemet én is megemelem az égnek, de most sem kérek.

Csak csendben elvonulok, kis szobám ajtaját becsukom,
s megint sorok közé sírva elfutok.
Az utcákon pompás fények,
házakban szeretet,
hozzánk fehér falakhoz csak a bú, s magány ki betéved.

Itthon gyermekek magukban,
családjuk kinek merre, züllödvé, kavarogva.

Sötét hideg van szobában, itt sok árva akad.
Lelkük csupa maszat, remény szemükben, szívükön lakat.
Vágyakozva néznek odakintre,
ahogy boldog családok sétálnak kéz a kézbe'.

S ez a nap szereteten alapul,
mégis az ünnep ilyenkor mély sebeket szúr.
Szakad rám a sok ki nem mondott szó súlya,
és ahelyett, hogy cselekednék, ülök szótlán.

S kik olvassák, majd átérzik,
hogy szívünk ködös szobában, miért vérzik.

Szívet melengető választás! Hogyan emlékszel vissza erre az időszakra a Te életedben? Milyen volt gyermekként az élet?

Nem volt egyszerű, sok magányos éjjelem és nappalom volt. Hirtelen az anyák napja jut eszembe. Mindig kellemetlenül éreztem magam az óvodában: szépen felöltöztem, megtanultam a verset, mint a többi gyerek..., csak nem volt kinek elmondanom azt a pár sort. Nem tudtam kit megölelni. A többiek boldogan bújtak az édesanyjukhoz. Végül mindig a dajka néniknél kötöttem ki, ők foglalkoztak velem a legtöbbit, kötöttem hozzájuk. Mikor már nagyobb lettem, nem bántott úgy a dolog, csak egyfajta üresség alakult ki bennem.

Megkeményedett a szíved? Vagy megtanultál felvenni valami álarcot?

Sosem használtam álarcot, én mindig önmagamot adtam, és szerintem ezért is állnak mellettem annyian, mert nem vagyok álszent. Hogyha valami fáj, én mindig megmondtam.

Mostanában pedig le is írod. Nagyon szép versek születnek a szerető, összetartó család nélkülözéséből. Mikor jöttek az első sorok?

Mivel sosem jött hozzám senki beszélgetésre a családból, és persze nem is vittek magukkal sehova, mint a többiek, így sokat voltam egyedül. Csak ültem a lakásotthonban és gondolkodtam: magamról, a sorsomról, a jövőmről, hogy miért történt ez velem? A legelső versem így született meg. A magány, az egyedüllet volt a biztos társam, nem nagyon tartoztam sehová. A legtöbb írás ebből az érzésből fakadt.

Jól szituált, tanult, tehetséges lány vagy két szakmával. Milyen terveket szősz a jövőre nézve?

Szeretnék továbbtanulni, csábít a budapesti művészvilág, főként a tánc birodalma. Ugyanakkor azt is tudom, hogy abból nehezen élnék meg. De ha nem tanulok tovább, akkor ki kell költözni a lakásotthonból. Van erre egy szabályzat: 120 napom van arra, hogy eldöntsem, hogyan tovább? Ettől azért kissé megijedtem. Sok fiatal hajléktalant látok az utcán, olyanokat is, akikkel együtt éltünk. Meg sem gondoltam volna, hogy ilyen helyzetbe kerülnek! Ez nem játék. Emlékszem, mennyire vártam, hogy 18 éves legyek. Ma meg már gyomoridege van az embernek a gondolattól is, hiszen a sorsáról, a jövőjéről kell döntenie. Másoknak tanácsot adnak a szülei, ott állnak mellettük...

Mégis úgy érzem, már nem félsz a döntés súlyától.

Nem, mert vannak céljaim. Sokat köszönhetek a körülöttem lévő felnőtteknek: az iskolából és a lakásotthonból is. Megkérdezték, hogy mit szeretnék: tanulni vagy elindulni az utamon. Azt mondták, bármi lehet belőlem, nem vagyok buta, csak tanulni kell. Tanulni, tanulni, tanulni!

Művészet vagy munka? Milyen határidőt adsz magadnak?

Őszinte leszek, szívesebben mennék tanulni. Mivel manapság sok munkalehetősége van a kisgyermekgondozóknak, úgy gondolom, a munka megvár, de a művészi álmaimat csak most érhetem el. Munka mellett pedig nehéz tanulni. Megoldható, nem lehetetlen, de nem a legegyszerűbb.

Szóval vers és tánc.

Bizony, főleg a hiphop áll közel hozzám. Amikor Budapesten, a Varázscsepp Országos Tehetségkutató Versenyen szerepeltem előadóként és jó helyezést értem el, akkor kaptam magam mellé egy mentort, Bóthy Attila, hajdúdorogi származású költő személyében. Elkezdtük Attilával a közös munkát, és hamar rájöttünk, hogy versek mellett a tánc világában is otthonosan mozgok, így Balog József koreográfus is felfigyelt rám. (Burai Krisztián és GVM háttértáncosainak a koreográfusa, a Dance Force tánciskola tulajdonosa, a Szerk.). Az ő segítségével kerültem be Burai Krisztián videóklipjébe is. Nagyon élveztem a forgatást!

Mások is segítőkéz kezet nyújtottak a tehetséged kibontásában, ha jól tudom.

Szabados Ádám, aki szintén hajdúdorogi, a Reménysziget Sportegyesületnél dolgozik, (kétszeres országos bajnok freestyle focista és hivatalos világrekord csúcstartó, a Reménysziget Sport-

egyesület szakosztály igazgatója, a Szerk.). Már 20 éve segítik a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket abban, hogy teljesebb életet élhessenek, igyekeznek megteremteni számukra az esélyegyenlőséget – akár a sporton keresztül. Ádám ajánlotta, hogy a táncművészeti főiskola mellett dolgozhatnék velük, így akár egy kis albérletet is sikerülne kivennem.

Gondtál esetleg arra, hogy te is mentor lehetnél? Vinnéd a fiatalok közé a táncot, mint kiugrási lehetőséget...

Az nagyon jó lenne! Böthy Attila az irodalom, Szabados Ádám a sport..., én meg a tánc területén segíthetném a sorsársakat. Járnék a lakásotthonokba, tanítanám őket. Szép jövőkép, de ha mégsem ez az utam, akkor irány a munka világa.

Ez egy bélyeg. Egy örökké hordozandó bélyeg, ami beléd ég. Szeretném megmutatni az összes sorsársamnak és másoknak is, nem törődhetnek bele a sorsukba! Belőlük is lehet valaki. Élő példa szeretnék lenni a sorsársaknak, hogy ahonnan jöttem, kitartással, tanulással messzire el lehet jutni. A cél még nagyon távoli..., de ki lehet törni.

Azt hiszem, az írás nekem egyfajta terápia. Érdekes ez: ha az életem minden területén rend lenne – otthon, család, testvérek –, akkor szerintem nem is írnék verseket. Ha minden szuper, arról nem tudsz írni. Próbáltam, nem ment. Egy költő sose azért ír, mert jól van. Mindig azért ír, hogy jól legyen.

A beszélgetés után pár héttel el is dőlt Ági sorsa: Hajdú-böszörményben tanul tovább, a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Karán csecsemő- és kisgyermeknevelő szakon.

Érdekes műszer az emberi lelkiismeret. Van, akinek hibásan jelez, és van, aki-nél alvó üzemmódra van téve. De ha az emberi szív helyesen működött, akkor bizony igencsak „megnehezítheti” az életet: piszkál, zargat, felébreszt, felkavar és nem hagy nyugodni. Valami legbelül súgja, mi a helyes. De vajon, mi a lelkiismeret? Íratlan társadalmi normáknak való megfelelni akarás? A Szentlélek hívása? Isten szava bennünk? Isteni akarat, mely jó irányba akarja terelni tetteinket? Bárműködött is, egy biztos: ha jelez, válaszút elé kényszerülünk, s a mi felelőségünk és Istennel való elszámolnivalónk, hogy a nehezebbik vagy a könnyebbik utat válasszuk.

„A lelkiismeret-furdalás az élő lélek pokla.” (Kálvin János)

gáltak. Noha eleinte önként vonultak kolostorba a házasságon kívül teherbe esett, reménytelen helyzetbe került nők, hamarosan a szégyent elkerülni akaró katolikus szülők is sorra ezekbe a mosodákba küldték lányukat, hogy eltitkolják terhességüket. A 20. századra ezek a helyek az újrakezdésre lehetőséget adó menedék helyett valóságos börtönökké váltak, ahol a lányokat az apácák erőszakkal, kegyetlenül bántalmazva dolgoztatták hónapokon, éveken, vagy akár egész életükön keresztül. Szigorú csendrende-

letet tartattak be velük, hajukat leborotválták, új nevet adtak nekik, egyenruha viselésére kötelezték őket, és kemény fizikai munka mellett is éhezették őket. Az ablakokra rácsokat szereltek, nehogy megszökjenek. Ha valakit szabályszerűen értek, zárkába kényszerítették. Aki szökni próbált, azt az ír rendőrség elfogta és visszavitte. Habár az oda kerülő nőket semmilyen bűncselekménnyel nem vádolták, bűnözőként kezelték őket. Látogatókat nem vagy csak korlátozottan fogadhattak. A legmegdöbbentőbb,

ILYEN APRÓSÁGOK (Small things like these)

Az **Ilyen apróságok** (*Small things like these*) egy 2024-ben bemutatott ír-amerikai-belga filmdráma az Oscar-díjas Cillian Murphy és a BAFTA-díjas Emily Watson főszereplésével. Ez a gyönyörű szép, tartalmas és rendkívül érzékeny alkotás Claire Keegan ír író nő azonos című regénye alapján készült a lelkiismeret erejéről, ami nem hagy nyugodni mindaddig, amíg nem annak megfelelően cselekszel, amit legbelül szíved mélyén helyesnek érzel.

De ahhoz, hogy megértsük azt a történelmi helyzetet, amibe a cselekmény ágyazódik, ismernünk kell Írország múltjának ezt a sötét szégyenfoltját. A film végén az alkotók annak a több mint 56 ezer fiatal lánynak ajánlják az alkotást, akiket az úgynevezett Magdolna-mosodákba küldtek bünbánatra és rehabilitációra, és akiktől akaratuk ellenére elvették újszülöttjeiket örökbeadva azokat. Írországban a katolikus egyház apácarendjei több mint kétszáz éven keresztül működtették a Magdolna-mosodákként elhíresült intézményeket, melyek eredetileg a prostituáltak megmentésére szol-

hogy 1995-ben zárt be az utolsó, lányanyákat börtönszerű körülmények között dolgoztató, apácák által működtetett intézmény. A túlélők szörnyű dolgokról számoltak be, s egy életre traumatizálta őket mindaz, amit a mosodában megélték, nem beszélve a gyermeküktől való elszakítás fájdmáról.

Az 1985 karácsonyán játszódó történet főszereplője Bill Furlong (Cillian Murphy), aki egy ír kisváros elismert és tisztelt polgára. Nap mint nap lelkiismeretesen teszi a dolgát, munkásemberként megkeresi családja számára a mindennapi betevőt. Szén- és fatelepet vezet, ahol az év ezen szakában különösen nagy a

Devlin) pillant meg, aki keservesen kéri az anyját, ne hagyja a zárdában, de az megingathatatlan. Egy apáca segítségével zokogó gyermekét betuszkolja a kolostor ajtaján. A történetek felkavarják a férfi emlékeit. Csinálja tovább a napi rutint, de emlékek gyöttrik. Újra kisfiú (Louis Kirwan), akit fiatal, szinte még gyerek édesanyja ölelget, szeretget. Egészen arra a lányra emlékezteti, akit aznap hajnalban látott. Az ő anyukája azonban szerencsés volt, hisz fiát nem vették el tőle, hála gazdag munkaadójának, Mrs. Wilsonnak (Michelle Fairley). Szép gyermekkori emlékei közé a fájdalom és veszteség érzése keveredik, hisz még kisfiú volt, amikor egyik nap munka

szemben neje, Eileen a néma megalkuvás biztonságába menekülő többség hangját képviseli. „Szeretnél boldogulni? Akkor néha szemet kell hunynod.” – tanácsolja férjének. Az asszony családjuk jóléte érdekében jobbnak látja figyelmen kívül hagyni a lányaik iskolájának szomszédságában zajló borzalmakat, ugyanis veszélyeztetnék nemcsak társadalmi megbecsültségüket és vállalkozásukat, de gyermekeik oktatását is. Bill tisztában van vele, hogy mivel az egyház mindent a markában tart, a helyiek a hallgatást választják és elfordítják fejüket. Közele ismerősei hiába intik óva bárminemű közbeavatkozástól, nem tud szabadulni lelkiismerete hangjától és folyton a rend-

forgalom. Minden munkása és ő maga is éjt nappallá téve dolgozik, hogy teljesíteni tudják az ünnepi időszak rekordszámú megrendeléseit. Bill a fagyos téli hidegben minden nap felpakolja a szenet a platóra, kiszállítja a megrendelést, zsákban beviszi a szenet a kliens raktárába, visszazsárolja a kocsijába és indul is a következő helyszínre. Az öt lánygyermeket nevelő apa nem tudja kivenni a részét az otthoni előkészületekből, így az ajándékok beszerzéséért és a karácsonyi teendők elvégzéséért felesége, Eileen (Eileen Walsh) felel. A szerény és csendes életet élő, lelkiismeretes férfi monoton robotolását és élete folyásának megszokott menetét egy hajnali fuvar kavarja fel.

A befolyásos kliense, Mary nővér (Emily Watson) által vezetett apácázárdához kell kivinnie a következő szállítmányt. A helyszín nem ismeretlen számára, hisz az ötből három lánya a kolostor oldalában lévő, nővérek által működtetett egyházi iskolába jár. Szokásos módon a zárda szénraktárában pakolja a zsákokat, amikor kiáltozásra figyel fel. Kínézve az ablakon, egy várandós fiatal lányt (Zara

közben édesanyja vártalanul összeesett és meghalt. A magára maradt zabigyerekéről a kedves idős asszony gondoskodott. Bill-t nem hagyják nyugodni a történetek. Szorong, mert bár feleségével szerető és stabil családi háttérrel biztosítanak lányainak, egyre csak arra gondol, hogy az a kétségbeesett kamasz akár az ő egyik gyermeke is lehetne. Saját édesanyja miatt irgalommal és együttérzéssel gondol rá.

Bár a városban nyílt titok, mi történik a rendház falain belül, a szenesember úgy érzi, saját szemével kell megbizonyosodnia róla. Jóllehet tilos, belép a zárda ajtaján. Rideg, zord, sötét, elhagyatott folyosón halad előre, amikor hirtelen egy rémült tekintetű lány szalad oda hozzá. Mint akinek az élete múlik rajta, arra kéri, segítsen neki kijutni és vigye el a folyóig. Az apácák észreveszik a váratlan vendéget és kitesséklik. Hiába lép ki újra Bill a szabad világba, magában cipeli a zárdát. Végül feleségének is elmondja az esetet, és bevallja, hogy kétely mardossa, hogy talán tehetett volna valamit a láthatóan meggyötört kamaszlányért. Furlonggal

házban „raboskodó” lányokra gondol. Éjjel nem alszik, s amikor hazaér szinte jelen sincs, csak néz maga elé. Bénító érzés folytogatja.

Egyik éjjel nem bírja tovább a lelki gyötrelmet, és a józan ész ellenére a zárda szénraktárához megy. Érthetetlen módon ott találja azt a lányt, akit pár napja hajnalban az anyjával látott. Feltehetően a kínzás egy újabb fajtáját próbálták ki rajta azzal, hogy télfagy idején várandósan éjjelre egy hideg, sötét verembe zárták. Vétkesek közt cinkos, aki néma. A szenesember nem gondolkodik többet, nem latolgatja a következményeket, hanem a szívére hallgat. Atyai kezét nyújtja a riadt, átfagyott lány felé és magával viszi otthonába. Végre nyugalmat és békét érez. Útközben megtudja, hogy a lányt Sarahnak hívják, akárcsak az ő édesanyját.

Mindenkit nem tudott volna megmenteni, de az „ilyen apróságok”, mint az egy emberen való segítség, igazabb helyé teszik a világot.

Játéksarok

HÁRMAS FOGÓ

Kiválasztunk három játékost, ők lesznek a fogók. Ha sokan vagytok, akár két-három fogócsapatot is alakíthattok. A fogók csak egymás kezét fogva kergethetik a többi játékost. Céljuk, hogy megfogjanak a menekülők közül egyet. Ezt csak úgy tudják megtenni, hogy valamelyik, szélén lévő fogó a szabad kezével megérinti a menekülő játékost. Az a fogó, aki elkapta a menekülőt, kiszabadul, ő is menekülő lesz. Akit viszont elkaptak, az a fogó hármas középső emberének áll. Így a fogó csapat is változik, nem mindig ugyanazok lesznek középen és a széleken.

MEDVÉK ÉS MORMOTÁK

A játékosokat két csapatba osztjuk, az egyik csapat a medvék csapata, a másik a mormoták csapata. A csapatok egymással szemben állnak, a terem két végében. A játékvezető jelzésére (taps, sípszó) lassan, lépésben elindul a két csapat egymás felé. A játékvezető elkiáltja magát: mormota, ekkor a mormoták csapata gyorsan megfordul és fut vissza a helyére, a medvék csapata üldözi őket. Akit elkaptak, mielőtt visszaér a falhoz, átkerül a másik csapatba. Mindkét csapat visszaáll a helyére a falhoz és kezdődik előlről a játék: a csapatok elindulnak egymás felé, a játékvezető kiált: medve vagy mormota. Amelyik csapat nevét kiáltotta, az visszafut a helyére, a másik csapat megpróbál minél több játékost elkapni. A játék addig tart, míg az egyik csapatból elfogynak a játékosok.

Forrás: retter.hu

M E S E K U C K Ó

ZELK ZOLTÁN

A patak meséje

A patak szélén álldogáló bokor egyszer megkérdezte a locsogó pataktól:

– Mondd, hová sietsz, hogy sohasem állsz meg? Mi dolgod van tulajdonképpen?

– Elmondanám – felelte a kis patak –, ha versenyt futnál velem, mert hosszú történet ez, s nincs időm órahosszat beszélgetni. De, ha akarod, utam végén elmondom a folyóparti fának, s megkérem, hogy üzenje meg neked egy falevélen.

A bokor örömmel beleegyezett, s várta, hogy mikor jön meg a falevéltre írt üzenet. Nem sokáig kellett várnia, harmadnap odaérkezett a Természet postása, a szél, s a bokor ágai közé hajította a folyóparti fa üzenetét. Köszönt is, de nem állt meg, hiszen még messzi út várt rá, erdőbe, kertekbe, hegyek tetejére vitte a rábizott faleveleket.

A patakparti bokrok kíváncsian hajoltak össze lombjaikkal, valamennyien tudni akarták, mi van a levélben? Kérték is társukat, hangosan olvassa el a levelet. De várniok kellett, míg kisüt a nap, mert bokortársuk már bizony öreg volt, s csak napfénynél tudott olvasni. Mikor aztán a nap kisütött, megtanulhatták végre, hogy miért olyan sietős az útja a pataknak?

– Egyszer régen, nagyon régen, négy testvér élt a földön: négy kis forrás. Nagyon szerették egymást, boldogan éltek együtt a hegy tövében, csak azon búsultak, hogy nem vándorolhatják be az egész világot. Öreg barátjuk, a hegy, azt tanácsolta nekik, hogy az egyik induljon világgá, s ha hazajön, mesélje el a többieknek, hogy mit látott.

Így is történt. Nagy búcsúzkodás, sírás-rívás közben útra kelt a kis forrás, miközben a hegy, a szél, s az erdő jó tanácsokat kiabáltak utána. Az otthonmaradt három testvér pedig egyre várta, hogy visszajöjjen. De hiába várták, elmúlt egy év, elmúlt kettő, elmúlt három, a forrás még mindig nem tért vissza. Amikor aztán a negyedik

évben is hiába várták, elhatározták, hogy egyikük elindul, s megkeresi. Igen ám, de hol, merre, mikor már negyedik éve nem hallottak róla semmit? Így töprengtek, szomorkodtak, amikor váratlanul egy madár szállott le hozzájuk, s kéretlenül is megszólalt:

– Nagy hírt hozok nektek a testvéretekéről! Akár hiszitek, akár nem, már nem forrás ő, hanem tenger! Olyan nagy és olyan hatalmas, hogy három hét alatt sem tudok átrepülni a partjai között. Ő már nem jöhet többé közétek, de nagyon vágyik utánatok, s ezért arra kér, hogy ti menjetek hozzá.

Egyéb se kellett, az egyik forrás rögtön útra kelt, s ment, amerre a madár vezette. De ő sem jött vissza, sem egy, sem két, sem három év múlva, helyette is a madár jött el a negyedik évben.

– Akár hiszitek, akár nem, folyó lett a ti testvéretekéből! Nagyon vágyik már utánatok, kér, hogy menjetek el hozzá...

Amikor idáig ért a bokor az olvasásban, megszólalt a patak:

– Egy percre megállhatok, a végét már én mondom el. Amikor ezt meghallottam a madártól, én is útra keltem. Pataká váltottam, s azóta is mindennap elszaladok folyóvá lett testvéremhez. Legkisebb testvérem, a forrás üzenetét viszem a folyóhoz, ő pedig a tengerhez. Így élünk mi négyen azóta is együtt, így szeretjük egymást továbbra is, s így fogjuk szeretni, amíg világ a világ...

Foglalkoztató

SZÍNES VIRÁGOK KARTONBÓL

SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK: vécépapír-guriga, vonalzó, ceruza, olló, hurkapálcica, különböző színű festékek, ecset, zöld karton és színes papír, ragasztó, színes szalvéta vagy papírsebkendő.

ELKÉSZÍTÉS: Mérj ki 5-5 centimétert a guriga mindkét szélétől, és ezen pontok mentén rajzold körbe ceruzával a papírt. A guriga közepén így egy két vonallal határolt sáv alakul ki. Ezután egymástól 1–1,5 centire vagdosd be a gurigát mindkét széle felől egészen az előtte meghúzott vonalig.

Ha ezzel elkészültél, egyesével hajtsd ki a csíkokat – ezek lesznek a virág szirmai. A választott festékkel ferd is ki.

Amíg a festék szárad, a zöld kartonból készíts egy vagy több levelet. A zöld színes lapból vágj vékony, 1 centiméter széles csíkot (előfordulhat, hogy többre is szükség lesz). Ragasztóval kend be az egyik oldalát, és tekerd rá a hurkapálcára úgy,

hogy teljesen befedje. Ez lesz a virág zöld szára. Ragaszd fel a levelet is. A szalvétát vagy papírsebkendőt gyúrd össze, és helyezd a guriga közepébe. Érdemes előtte itt-ott ragasztóval bekenni, hogy a helyén maradjon.

A papírvirág jó ajándék lehet március 8-ára vagy anyák napjára, de használható az íróasztalod vagy szobád díszeként is.

Forrás: comfort.bg

MENTOVICS ÉVA

Elmesélem, hogy szeretlek

*Mikor járnai tanítótál,
lehajoltál hozzám.
Azt súgtad, hogy: drága kincsem...
s megcsókoltad orcám.*

*Ölegettél, cirógattál,
ápoltad a lelkem.
Kedves szóval terelgettél
– bármi rosszat tettem.*

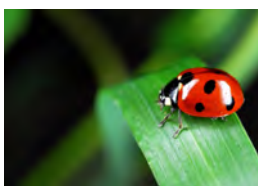
*Oly sok éjjel virrasztottál
kívánságom lesve.
Álmod hozó meséd nélkül
sose múlt el este.*

*Beszédre is tanítótál –
szívesen mesélek.
Elmesélem e szép napon,
hogy szeretlek téged.*

*Ahogy a barna mackók
szeretik a mézet,
Édes, drága jó Anyácskám
úgy szeretlek téged.*

Találós kérdések

Icipici lánynak pettyes a ruhája,
kezedre ül, elszáll,
s csak bámulsz utána.

Sárga berek, sárga alkony,
sárga virág nyit a parton,
s mintha pletykás
tündér volna, hírül adja:
itt a gólya.

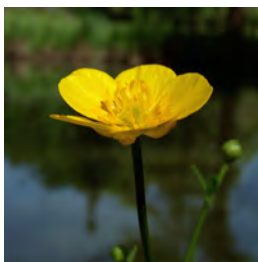
Vízben síkos, kézben habos,
piszkos kezet tisztára mos.

Szereted vagy nem szereted,
ha megeszed – megkönnyezed.

Van szája, és mégsem szól,
ha tele van, dugd be jól.

KIRÁLY ANDRÁS – OBBÁGY LACUS

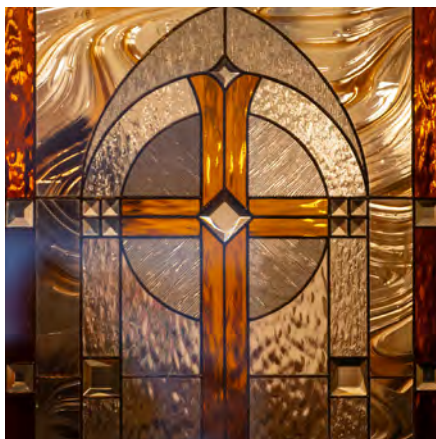
Fotó: P. Tóth Nóra,
Szilágyi Icus

Az eddigi legjobb Európa-Bajnokságot rendezte a Görögkatolikus Metropólia

Metropóliánk Kisvárdra városával közösen rendezte meg a katolikus papok 17. futsal-Európa-bajnokságát

Történelmi siker volt a Görögkatolikus Metropólia és Kisvárdra városa által közösen rendezett katolikus papok 17. futsal-Európa-bajnoksága. A magyar válogatott mellett 13 országból érkeztek csapatok a szabolcsi városba, hogy megmérkőzzenek a bajnoki tróféáért.

Címvédőként a háromszoros bajnok Horvátország érkezett, de az ötszörös győztes Portugália és a nyolcszoros bajnok Lengyelország sem ezüstéremért érkezett hazánkba. Mellettük Albánia, Ausztria, Bosznia-Hercegovina, Csehország, Koszo-

vó, Lengyelország, Olaszország, Románia, Szerbia, Szlovákia és a házigazda Magyarország is a még fényesebb helyezésért lép pályára a tornán.

A február 10-14. között zajló viadal csoportmérkőzéseit két helyszínen játszották: a városi sportcsarnokban és a Szent László Katolikus Gimnázium csarnokában.

Hétfő délután megélenkült Kisvárdra városa. Az erősödő rendőri jelenlét és az egyre nagyobb számban megjelenő külföl-

di buszok jelezték, hogy valami nagy dolog készülődik, mégpedig olyan, amely talán még sosem volt az északi város életében. Délután öt órára kétszáz pap és szerzetes indult útnak a vár tövéből a római katolikus templomba, hogy szentmisével nyissák meg a sporteseményt.

A Szent Péter és Pál-templom zsúfolásig telt a liturgikus öltözetet viselő játékosokkal és a kisvárdai hívekkel. A latin nyelvű szentmisét Michael Wallace Banach apostoli nuncius celebrálta Szocska Ábel nyíregyházi és Palánki Ferenc debrecen-nyíregyházi megyéspüspökkel és a jelenlévő papsággal együtt. A szentmisén a kisvárdai egyházközség kórusa csodálatos énekkel emelte az ünnepség fényét.

A szentmisét követően a Halasy Gyula Városi Sportcsarnokban ünnepélyes megnyitóval folytatódott a program, mely sokak szerint olimpiai megnyitót idézett.

A pályára zene és taps mellett vonult zászlóikkal a csapatok, utoljára – óriási üdvözlés közepette – a magyar csapat. A Kisvárdai Huszár Bandérium és a Rákóczi Szövetség beöltözött képviselői mellett egy népviseletet viselő házaspár nemzeti színű szalaggal átkötött, hatalmas kenyeret tartott a kezében a csarnok közepén, jelezve az ország különböző pontjairól érkező papok nemzeti csapatban testet öltött egységét.

Szentbeszédében a nuncius úr biztosította a jelenlévőket Ferenc pápa közelségéről és imáiról. A teremtés, a játék és a papi testvériség örömeiről beszélt. Kiemelte, hogy ez a sportesemény nemcsak a mozgás, a sport szeretetéről szól, hanem arról is, hogy a különböző országokban élő paptestvérek tudjanak egymás gondjairól, örömeiről, megosszák egymással lelkipásztori tapasztalataikat. Azt kívánta minden, a tornán játszó papnak, hogy egyházmegyéjükbe visszatérve ezeket az örömeiket vigyék magukkal és osszák meg paptestvéreikkel, híveikkel.

Leleszi Tibor polgármester köszöntőjében történelmi ténynek nevezte ezt a rendezvényt Kisvárdai életében. Felidézte Puskás Öcsi szavait, aki egyszer azt mondta: focizni szeretni, akarni és tudni kell. Reményét fejezte ki, hogy a következő napokban is ilyen elszánt játékot látnak a mérkőzésekre látogatók. Szent Pál korintusiakhoz írt leveléből idézve (1 Kor 9,24) minden résztvevőnek elszánt küzdelmet kívánt, de felhívta a figyelmet, hogy csak egy győztes lehet. „Itt azonban mindannyian győztesek vagyunk, és ezt sportemberként ne veszítsük szem elől” – zárta beszédét a polgármester.

Palánki Ferenc debrecen-nyíregyházi megyéspüspök felidézte focista múltját – számtalanszor volt ugyanis a papi válogatott tagja a múltban –, de mint mondta, a Puskás Öcsi által felsorolt három tulajdonság közül már csak kettő van meg benne: „szeretek focizni, akarok is, de már nem megy.” „Megtanultam a focitól, hogy a csapat érdeke előbbre való, mint az, hogy én lőjek gólt. Megtanultam, hogy az ellenfél nem ellenség, megtanultam tisztelni az ellenfelet, megtanultam, hogy nem lehet mindig győzni, de ha győzünk, alázatosnak kell maradnunk, s ha veszítünk, tudjuk, hogy életünk végén kell majd a győztesek közé tartoznunk.”

Szocska Ábel nyíregyházi megyéspüspök szerint neki már csak egy dolog maradt meg Puskás Öcsi három oszlopából: szeretni a focit, de azt is csak a lelátóról nézni. Kolumbusz Kristóf egyik történetét hozta például, amikor megkérdezték tőle, hogyan sikerült új földrészt fölfedeznie. „Kolumbusz fogott egy tojást, és azt mondta: *állítsátok meg egyenesen!* Természetesen a tojás mindig eldőlt. A fölfedező aztán kettévágta a tojást és az asztalra állította a két felet. *Ja, ha tudtuk volna, mi is így tettünk volna!* – hangzott a csalódott válasz közönségétől. *Ti tudtátok volna, én azonban meg is tettem!* – válaszolt Kolumbusz. Így vagyok ezzel én is, csak nézni tudom a focit a nézőkkel együtt, és sokszor méltatlankodni, hogy miért nem lőtte be vagy miért nem védte ki. Ti azonban meg tudjátok csinálni, mi pedig szurkolunk nektek. Kívánom, hogy mindent tegyetek meg erőtök szerint a sikerért a következő napokban!” A játékosokat, mint paptestvéreiket arra kérte, hogy tartsanak ki papként életük pályáján, hogy egyszer majd el tudják mondani: „nem csak tudtuk, de meg is csináltuk.”

Seszták Miklós, a térség országgyűlési képviselője a vendégeknek felsorolta mindazt, ami miatt Kisvárdai híres lehetne: termálvize, vára, folyópartja van – „ezek azonban máshol is megtalálhatóak a világban. Ami miatt a város és környéke egyedülálló, az egyetlen szó: Hollywood. Talán sokan elmosolyodnak e kijelentésen, pedig Kisvárdai valójában Hollywood bölcsője. 1880 és 1910 között ugyanis innen emigráltak Amerikába azok a magyarok, akik létrehozták a világ legnagyobb filmgyárát: a környéken született Cukor Adolf, a Paramount Pictures alapítója, George Cukor – az egyik leghíresebb amerikai rendező, aki 12 Oscar-díjat nyert filmjeivel – nagyszülei is innen származnak, és itt nevelkedett Andy Vajna is. Egy biztos: Önök elmondhatják, hogy Hollywood bölcsőjében vannak” – zárta beszédét az országgyűlési képviselő.

A beszédek követően a csapatok a Görögkatolikus Metropólia ajándécsomagját kapták meg, majd a kisvárdai Református Alapfokú Művészeti Iskola 3. évfolyamos növendékeinek nyíregyházi táncait láthatták, melyet az ajaki Pántlikás Hagyományörző Népdalkör által előajaki néptáncok követtek. Ahogyan a szentmisében imádság kezdte a sporteseményt, a megnyitó záróakordja is imádság volt: a csarnokban mindenki saját nyelvén imádkozta egyszerre a Miatyánkot.

Nemcsak a játékosok, de a szervezők és jelenlévők is egyetértettek abban: ezt az eseményt még sokáig fogják emlegetni.

A torna első játéknapján rengetegen voltak kíváncsiak mindkét helyszín mérkőzéseire. A sportcsarnok második mérkőzésén lépett pályára először Magyarország, mégpedig az egyik legerősebb ellenféllel, a bosnyákokkal szemben. Már a mérkőzés fölvezetése is libabőrösre sikeredett, többszáz kisvárdai és környékbeli iskolás és gimnazista fogadta tapsal, dobbal, dudával, táblákkal, zászlókkal, üdvivalgással a piros-fehér-zöld színekben játszó hazaiakat. A mérkőzés óriási iramban zajlott, a zömében horvát nemzetiségű ferencesekből álló, professzionális szinten futballozó boszniai csapat föladta a leckét a magyaroknak, akik azonban nem ijedtek meg a balkáni óriásoktól, éppen ellenkezőleg: óriási lelkesedéssel veszélyeztették kapujukat. Akárcsak a támadások, a védekezés is kifogástalan volt mindkét oldalon, különösen is kiemelkedett a mieink kapusa, Rockenbauer Barnabás, aki a lehetetlent is kivédte minden alkalommal.

Másfél perccel a játékidő vége előtt Kocsis Dániel végezhetett veszélyes helyről szabadrúgást – a volt NB2-es labdarúgó, már nyíregyházi lelkész – cseles megoldást választva a bosnyák védőre löbbölt a labdát, a visszapattanót az érkező Pásztor Richárd csengerújfalui görögkatolikus parókus erőből rúgta a

kapuba – fölrobbant a stadion, vezetést szerzett Magyarország! Minden hátralévő másodperc óriási csatát és nyomást jelentett, a bosnyákok szemmel láthatóan nem nyugodtak bele a számukra váratlan eredménybe, ám ahogy a magyar szív, a magyar lábak is a helyükön voltak, fantasztikus győzelem született, Magyarország 1-0 arányba győzte le Bosznia-Hercegovina csapatát.

A mieink második ellenfele Szerbia csapata volt, amelynek tagjai a soknemzetiségű nagybecskereki és szabadkai egyházmegyéből jöttek, így fordulhatott elő, hogy szerb nemzetiségű nem is játszott a csapatban, csak magyar, ruszin és horvát. A szerb csapat játékosai a mérkőzés

portját, kedvező ágon várhatta tehát a negyedöntőt, ami azt jelentette, hogy egyelőre elkerültük Lengyelországot.

előtt egy címeres magyar zászlót helyeztek a kommentátorállásra, mely gesztust a közönség vastappsal jutalmazta. Noha sportszerű, mondhatni, baráti mérkőzésen csaptak össze a csapatok, a házigazda magyar válogatott a gólok szórásában kevésbé bizonyult barátságosnak, a harmadik percben már kétgólos előnyre tettek szert, a vége pedig 6-0 lett a mieinknek, a közönség legnagyobb örömére.

Az albánok elleni magyar gólparádét az tette még különlegesebbé, hogy a magyar csapat rangidőse, Veress Zoltán atya, aki az ezt megelőző 16 Európa-bajnokság mindegyikén betalált – ismét gólt tudott szerezni, rögtön kettőt, a végeredmény 5-0 a mieinknek.

A csoportmeccsek végén biztossá vált, hogy Magyarország kapott gól nélkül, 12-0-s gólkülönbséggel megnyerte a cso-

A KEDDI NAP EREDMÉNYEI:

Szerbia – Albánia	1-4
Magyarország – Bosznia-Herc.	1-0
Ausztria – Koszovó	3-0
Albánia – Bosznia-Hercegovina	0-5
Magyarország – Szerbia	6-0
Koszovó – Lengyelország	0-11
Magyarország – Albánia	5-0
Szerbia – Bosznia-Hercegovina	0-6
Lengyelország – Ausztria	0-6

Albánia – Koszovó	2-5
Magyarország – Ausztria	4-0
Lengyelország – B.-Hercegovina	2-1

Olaszország – Portugália	1-2
Románia – Csehország	7-0
Románia – Olaszország	5-1
Portugália – Csehország	4-1
Olaszország – Csehország	2-0
Portugália – Románia	3-0
Szlovákia – Szlovénia	10-0
Horvátország – Szlovákia	2-1
Horvátország – Szlovénia	4-0

Olaszország – Szlovénia	2-1
Portugália – Szlovákia	2-3
Horvátország – Románia	1-0

Szerdán pihenőnap volt, amelyen Máriapócsra és Nyíregyházára látogattak a játékosok. A soknemzetiségű társaság nem győzte fényképezni a máriapócsi kegytemplomot, sokuknak újdonság volt a keleti rítussal találkozni. A magyar, angol, orosz és román nyelven végzett Szent Liturgián Ábel püspök mellett a mezőny 27 görögkatolikus papja a szentélyben, a római katolikus papok – akik kishiján megtöltötték a bazilikát – a székeken és padokban foglaltak helyet. Szentbeszédében Ábel püspök az evangéliumban (Mk 13,24-31) hallott utolsó ítélet jövendölését a labdarúgó-tornával hozta hasonlatba.

„Egy focitornán nagyon szeretnénk már a játékok végéhez érni, tudni az eredményt, és mindannyian a lehető legjobb eredményt elérni. Noha különböző színekben játszunk, mindannyiunk csapatkapitánya Krisztus. Kívánom, hogy az ő vezérletével életünk tornájának végén is a legjobb eredményt érjük el! Különösen a Ferenc pápa által meghirdetett remény szentévében ez a remény kell, hogy éltesse mindannyiunkat, és ezt a reményt kell nemcsak hazavinnie mindenkinek a saját közösségébe, de tovább is kell adnia mindenkinek. Remélem, hogy ez a sportesemény erősít bennünket ebben a reményben!” – zárta szavait a főpásztor.

A Szent Liturgiát követően dr. Mosolygó Péter kegyhelyigazgató atya mesélte el a kegytemplom történetét. Az Istenszülő ikonja dalra fakasztotta a román, szlovén és cseh papokat is: mind a három csapat áhítattal énekelt gyönyörű, többszólamú énekeket az ikonra szegezett szemekkel.

A kripta, a méhkaptár és a fatemplom megtekintése után a zárandokházban költözték el ebédjüket vendégeink, majd Nyíregyházára utaztak. A Szent Miklós-székesegyházban Orosz István Mokiosz atya mesélt a templomról. Ezután megnézték a Magyarok Nagyszonyja-társzékesegyházat, a Görögkatolikus Papnevelő Intézet kápolnáját, a Szent Miklós Kegytárgyboltot és a Görögkatolikus Múzeumot.

Kisvárdára visszatérve a csapatok különbözőképpen készültek a csütörtöki, mindent eldöntő napra: voltak, akik kártyázással, mások városnézéssel, termálvízzel, izomlazítással, vagy éppen a másnap ellenfél meccseinek elemzésével.

A csütörtöki, és egyben zárónapon a helyosztókkal folytatódott a torna, immár minden mérkőzést a Városi Sportcsarnokban játszottak.

A NAP EREDMÉNYEI:

Ausztria – Bosznia-Hercegovina	0-4
Portugália – Románia	0-1
Szerbia – Csehország	1-3
Albánia – Szlovénia	0-3
Koszovó – Olaszország	1-1,
tizenegyesekkel	3-4
Ausztria – Portugália	0-5
Bosznia-Hercegovina – Románia	3-0

Az elődöntők előtt a válogatottak közös csapata játszott a Kisvárdára NB3-as csapatával. A csupa 16-17 éves fiatallal fölálló fekete mezesekek csúnyán elbántak a már fáradt, jóval idősebb korosztályokat képviselő papokkal, s noha szépitettek valamelyest a papok, a vége 6-3 lett Kisvárdának.

Az első elődöntőre teltház lett, hiszen hazánk válogatottja játszott Szlovákiával. Dobpergés, lengő zászlóerdő, dudaszó, hangorkán fogadta az egyenként szólított magyar játékosokat, a himnuszok mindkét fél részéről teli torokból szóltak – ez is azt az elszántságot jelezte, mellyel pályára léptek, a tét ugyanis nem más volt, mint a történelemírás, hiszen egyik válogatott sem játszott még aranymeccset. Ettől a magyarok viszonylag hamar távol kerültek, az első hat perc némi belső áramszünetet generált – ez elég is volt ahhoz, hogy a szlovákok két góllal megterheljék az addig a tornán még gólt sem kapó Rockenbauer Barnabás hálóját. Látszólag megtörtünk ettől, minden próbálkozásunkat elfojtották. A második játékrészre hiába volt végig egyenlő ellenfél a magyar válogatott, csak felzárkóznia sikerült, kétszer is. Többször is közel kerültünk az egyenlítéshez, a közönség végig extázisban tombolt, de utóbb kiderült, az első öt perc döntötte el a továbbjutást – Magyarország 3-2 arányban kikapott, ami azt jelentette, hogy a bronzért mérkőzhetünk a horvát-lengyel párharc vesztesével. Egyik sem kívánatos ellenfél...

A másik elődöntőn Lengyelország hatalmas csatában 2-1-re verte a címvédő horvátokat, eldönt tehát, hogy ők játsszák a döntőt a szlovákokkal, a mieink pedig a bronzért játszhatnak a horvátokkal.

A bronzmeccsen a mieink a horvátokkal csaptak össze, nem csak átvitt értelemben. A horvátok címet védeni jöttek a tornára, de miután eldönt, hogy erre nem lesz esélyük, fel tudtak pörögni a bronzmeccsre is, – gyakran a szabályosság határain túlra. Sajnos a mieink játékára rányomta bélyegét a szlovákok elleni hidegzuhany és a tét, görcsösen futballoztak, néha a húr is elpattant az egyre könyörtelenebbül játszó horvátok miatt, és elég kevés veszélyt jelentettünk az ellenfél kapujára. Bár 3-0-ra kikaptunk, és nem lett meg a történelmi bronzérem, a magyarok teljesítménye előtt kalapot kell emelnünk! Szép volt, fiúk! Hajrá Magyarország!

A döntőt a nyolcszoros bajnok lengyel csapat vívta a szlovákokkal. A küzdelem sokáig mezőnyjátékot hozott, kevés helyzettel, aztán egy kapusbravúrt követő lecsorgó labdával könnyed gólt szereztek a lengyelek – amit aztán a 2. félidő elején meg is dupláztak. A végeredmény túlzó, harmadik és negyedik góljukat az utolsó két percben rúgták a lengyelek, akik az eddigi 17 Európa-bajnokságon már a 9. aranyérmüket szereztek. Önfelelt ünneplésbe kezdtek, melyhez csatlakoztak a Lengyelországból érkezett szurkolók is.

A díjátadó ceremóniát Bonifacio atya éneke kezdte meg: a hőstenor nem ijedt

meg a technika ördögétől: Celine Dion és Andrea Bocelli duójából énekelte volna Bocellit, de a hangosítás átkapcsolása miatt nem indult el a zene, ő azonban mind Celine Dion, mind Andrea Bocelli hangját énekelte fölvaltva, a közönség legnagyobb öröme.

Az ünnepséget Seszták István, a Görögkatolikus Metropólia főhelynöke vezette. A zászlók ünnepélyes bevonulását követően köszönetét fejezte ki minden csapatnak, szurkolónak, segítőnek, hogy ez a fantasztikus torna létrejöhetett. Köszöntötte a díszvendégeket: Kocsis Fülöp metropolitát, Szocska Ábel nyíregyházi püspököt, Szalay-Bobrovniczky Vince civil és társadalmi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkárt, dr. Seszták Miklós országgyűlési képviselőt, Seszták Oszkárt, a Megyei Közgyűlés elnökét, Leleszi Tibort, Kiszvárdai polgármesterét, a labdarúgás világából Herczeg Andrást, a Debreceni Labdarúgó Akadémia szakmai igazgatóját, aki egyedüli magyar edzőként juttatott magyar csapatot (DVSC) a Bajnokok Ligája főtáblájára, Supka Attila labdarúgóedzőt, a Kiszvárdai Labdarúgó Akadémia szakmai igazgatóját (a DVSC-vel kétszeres magyar bajnok), Kovács Gábort, az MLSZ futsal-szakágvezetőjét, aki bíróként vezetett Európa-bajnoki döntőt, Juhász Roland 96-szoros- és Torghele Sándor 42-szeres válogatott labdarúgót.

Kiszvárdai város különdíját Leleszi Tibor polgármester adta át Veress Zoltánnak, aki az Európa-bajnokságok történetében egyedülként mind a 17 tornán szerzett

gólt. A közönségdíjat az olaszok kapusa, Bonifacio Lopez kapta, a magyar csapat legjobbja Rockenbauer Barnabás kapus lett, a legtisztább játékért járó Fair Play-díjas Bosznia-Hercegovina, a legjobb kapus a horvát Dino Prkut, a legjobb játékos a lengyel Tomasz Chowaniec, az aranycipős a boszniai Josip Papak lett 7 találat-tal. (A legtöbb gólt szerző magyar játékos Pásztor Richárd 4 találat-tal.)

A magyar válogatott görögkatolikus tagjai: **Gorcsa Péter** (Nagyhalász), **Káplár Márton** (Esztergom), **Kocsis Dániel** (Nyíregyháza), **Kovács Csaba** (Nyíregyháza-Rozsrétszölő), **Pásztor Richárd** (Csenger-Újfalu), **Stefán Zoltán** (Miskolc-Szirma), **Szabó Tamás** (Nyíregyháza), **Tamás Ferenc** (Demecser).

A katolikus papok 2025-ös futsal-Európa-bajnokságának végeredménye:

11. Lengyelország
12. Szlovákia
13. Horvátország
14. **MAGYARORSZÁG**
15. Bosznia-Hercegovina
16. Románia
17. Portugália
18. Ausztria
19. Olaszország
10. Koszovó
11. Szlovénia
12. Albánia
13. Csehország
14. Szerbia

December 1.

December 8.

December 13.

December 3-4.

December 8.

December 15.

December 1. Búcsúünnepre gyűltek össze a Pécsi Görögkatolikus Parókia hívei a Xavéri Szent Ferenc tiszteletére szentelt templomban. Az ünnep szónoka Bíró László püspök atya volt.

December 2. Átadták a debreceni Tóció-völgyben felépült Szent Anna Görögkatolikus Bölcsődét. A 96 férőhelyes intézmény januárban nyitotta meg kapuit, 20 új munkahelyet teremtve a városban.

December 3. Sportvetélkedőt szervezett a Magyar Speciális Olimpiai Szövetség és a Mozgás-Öröm Sport Egyesület Debrecenben a Segítséggel Élők Világnapja alkalmából. A rendezvényen bővült a szövetség munkáját segítő nagykövetek sora: Fülöp metropolita a Magyar Speciális Olimpia Szövetség elnökétől, Lengyel Lajostól vehette át ezt az elismerést.

December 3-4. A Miskolci Egyházmegye jóvoltából Sátoraljaújhelyen és Edelényben a Charles Dickens: Karácsonyi ének című klasszikus kisregénye alapján készült Isten pénze című magyar zenés musicalt láthatták a hitoktatásban résztvevő gyermekek, az őket kísérők, a parókiák hívei és a meghívottak a komáromi Magyarrock Dalszínház előadásában.

December 6. Szent Miklós tiszteletére virasztó imádságot tartottak Fülöp metropolita részvételével Dunakeszin. A szertartáson Fülöp atya felolvasóvá avatta Bubrik Miklóst és Bubrik Mártont, akik már kisgyerekek óta szolgálnak a közösségben.

December 8. Budaörsön ünnepelte pappá szentelésének 65. évfordulóját a nyugdíjas éveiben is aktív Füzesdi Mihály atya. Pár nappal korábban otthonában köszöntötte őt Atanáz püspök és Fülöp metropolita. A főpásztorok Ferenc pápa apostoli áldását és 1959-ben szerzett diplomája jubileumi oklevelét, a vasdiplomát adták át az ünnepeltnek.

December 8. Pappá szentelésének 65. évfordulóját ünnepelte a máriapócsi kegyhelyen Orosz Lajos atya. A Szent Liturgián Atanáz püspök mondott prédikációt, a záró áldást pedig a vasjubileumát ünneplő Lajos atya adta.

December 8. Szent Anna-napot tartottak az Istenszülő édesanyjáról elnevezett görögkatolikus gimnáziumban Budapesten. Idén elsőként rendezték meg a Szent Anna Akadémiát, dr. Jaczkó Sándor helynök atya pedig megszentelte az iskola új Szent Anna ikonját.

December 13. A rakacai Paraklisz Tanodában tartottak adventi szavalóversenyt, amelyen a múcsonyi Forrás Görögkatolikus Tanoda, a sajópetri Haza-Várlak Tanoda, az edelényi Szent Miklós Tanoda és a szervező Paraklisz Tanoda diákjai képviseltették magukat.

December 13. A Pénzügyminisztérium által kiírt Pénzügyi tudatosság fejlesztésért díjban részesült a Móricz Zsigmond Görögkatolikus Óvoda és Kéttannyelvű Általános Iskola Pátyodi Dr. Antall József Tagintézménye.

December 15. Érseki Szent Liturgia keretében avatta felolvasóvá Hagymási Gábort Fülöp metropolita Budapesten, a sashalmi Krisztus Király Plébániatemplomban.

December 15. Pingpong-versenyt rendezett a Hodászi Görögkatolikus Cigány Egyházközség. Az első három helyen Dobó Zsolt, Dobó Áron és Balogh Ruben végzett. Különdíjat nyert Rézműves Dávid Kántorjánosi-ból.

December 17. Életének 73., papságának 47. esztendejében visszaadta lelkét Teremtőjének Mosolygó Tamás görögkatolikus áldozópap.

December 27.

Január 5.

Január 9.

December 29.

Január 7.

Január 16.

December 19. A Hajdúdorogi Főegyházmege újabb bölcsődéjét áldotta meg Fülöp metropolita Makón. A két csoportszobás, 24 férőhelyes intézményt Szent Anna utalmába ajánlották.

December 27. Szent István fődiakónusra, a Hajdúdorogi Főegyházmege védőszentjére emlékeztek a debreceni Érseki Hivatalban, az első vértanú tiszteletére szentelt kápolna búcsúján.

December 29. A 2025-ös szentév alkalmából a görögkatolikusok egységét jelképező Szentháromság-ikon indult útjára a Hajdúdorogi Főegyházmege területén. A képet minden szombaton gyalogos zarándokok viszik el az egyházmegye területén lévő parókiaakra. Az ikon Hajdúdorogról indult, útjának utolsó állomására, a debreceni Szent István-kápolnába 2025. december 27-én érkezik.

December 30. A tolcsvai görögkatolikus templomban tartott püspöki Szent Liturgián adták hálát az elmúlt esztendő kegyelmeiért a Szent Zotikosz Gyermekevédelmi Intézmény dolgozói és gondozottjai. A szertartás után tartott ünnepségen adták át az Árva-gondozó Szent Zotikosz-díjat is, amelyet Berei Ágnes, a lakásotthonok szakmai igazga-

tóhelyettese, az abaúji lakásotthoni szakmai egység gyermekotthon-vezetője kapott.

Január 5. A vízszentelés szertartását végezték el a Görögkatolikus Metropólia hierarchái. Atanáz püspök a miskolci székesegyházban tartott vízszentelést. Fülöp metropolita Budán előbb a Szent Flórián templom újonnan elkészült üveglablakait, majd a Duna vizét szentelte meg. Nyíregyházán a Szent Miklós-székesegyházban tartottak nagy vízszentelést az alkonyati istentiszteleten Ábel megyéspüspök vezetésével.

Január 7. Átadták és megáldották a Dudás Miklós Görögkatolikus Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola és az Ékes Virágszál Görögkatolikus Óvoda között elhelyezkedő új épületrészt Mária-pócson. A bővítéssel a két intézmény fizikailag összekapcsolódott. Az új épületrészt Szabó Tamás pasztorális helynök atya áldotta meg.

Január 7. Átadták és megáldották a Nyíregyházi Egyházmegye új szociális szolgáltató egységét, a Születések házát Nyírgyulajban. Az átadó és épületmegáldó ünnepségen a szertartást dr. Gánicz Endre főhelynök atya vezette, aki Halinda Gyula

ökonómus atyával, valamint Kabály János nyírgyulai parókus atyával közösen végezte a szentelést.

Január 9. Együttműködési megállapodást kötött a debreceni MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ és a Szent Efrém Görögkatolikus Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola. A Központ számára kiemelten fontos, hogy a művészet mindenki számára elérhetővé váljon, ezért a jövőben az autizmus spektrum zavarral élő gyerekeknek is szerveznek foglalkozásokat a Szent Efrém-iskolával együttműködve.

Január 9. Névadó és házszentelő szertartásokat végzett Ábel püspök a Nyíregyháza-Nyírszőlősön működő lakásotthonokban. Nyírszőlősön működik a Szent Miklós Gyermekevédelmi Intézmény I. számú lakásotthoni szakmai egysége három lakásotthonnal és egy Születések házával, melyekben összesen negyven főről gondoskodnak.

Január 16. Múcsyban tett látogatást Atanáz püspök Szent Péter apostol emléknapiján. A Miskolci Egyházmegye főpásztora megáldotta az egyházmegyei fenntartású Szent Péter Görögkatolikus Általános Iskolát.

Január 18.

Január 30.

Február 3.

Január 22.

Január 30.

Február 8.

Január 17. Szent Atanáz-napot, konferenciát és házszentelést tartottak a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolán. A konferencián két külföldi vendégelőadó és dr. Orosz Atanáz miskolci megyéspüspök tartott előadást.

Január 18. A Debreceni Érseki Hivatalban ifjúsági imaalkalommal nyitották meg az idei Ökumenikus imahetet a megyeszékhely felekezetei.

Január 19. Kezdetét vette az ökumenikus imahét Nyíregyházán és Miskolcon is. Nyíregyházán az evangélikus nagytemplomban a keresztény egységért imádkozó közösséghez Ábel püspök szólt a szószékről. Miskolcon a belvárosi evangélikus templomban Atanáz püspökkel együtt imádkoztak a jelenlévők.

Január 22. A magyar kultúra napján Ábel püspök megáldotta az újfelhértői Istenszülő Oltaalmáról Elnevezett Görögkatolikus Óvoda és Általános Iskola újonnan kialakított LEGO oktatásmódszertani stúdióját. A LEGO-terem a logika és a játék módszerére építve segíti majd az ismeretek átadását.

Január 26. Az önkormányzat és a görögkatolikus közösség összefogásával gö-

rögkatolikus jelképeket helyeztek el Bökönyben: a településről kivezető utakon egy-egy áldó úti ikon hirdeti Isten dicsőségét. A Krisztus-ikont, valamint az Istenszülő-ikont Monostory Viktória ikonfestő művész készítette a hívek és a parókus megrendelésére, az ikonházak felépítését az önkormányzat vállalta magára.

Január 30. A Szent Bazil Görögkatolikus Középszéki Központjában rendeztek sportprogramot a cívisvárosban évek óta sikeresen működő Mozdulj, Debrecen! mozgalom keretében. Az általános iskolák 7-8. évfolyamos diákjai játékos sorversenyen, exatlon pályán, bottle flip kihíváson, kirakó versenyen és jengában is összemérhették ügyességüket. Első helyen a Szent Efrém Görögkatolikus Általános Iskola csapata végzett. Második lett a Fazekas Mihály Általános Iskola, harmadik pedig a Kazinczy Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Intézmény csapata.

Január 30. „A Jó ember” témában szerveztek bibliai történetmondó versenyt a nagyállói Korányi Frigyes Görögkatolikus Általános Iskola, Gimnázium és Kollégiumban. A versenyen mintegy 80 diák méretetett meg szerte a megyéből. A verseny után a nap játékos, ismerkedő és feszültségoldó feladatokkal folytatódott a tornateremben,

farsangi tánccal és fánkkal. Emellett kiállították a versennyel megegyező témájú rajzpályázatra beérkezett mintegy kétszázötven pályamunkát is.

Január 31. A sikeres nevelőszülői képzés után 12 új nevelőszülő-jelöltet köszöntöttek a Szent Zotikosz Gyermekvédelmi Intézmény vezetői Encsen, a Nevelőszülői Hálózat tanácsadói irodájában.

Január 31.–február 2. Fiatal, 23–38 év közötti felnőttek számára tartottak lelkipályakörlatot Máriapócscon. A 25 résztvevőnek ez a pár nap lehetőséget adott az elcsendesedésre, közös imádkozásra és elmélkedésre.

Február 3. Névadót tartottak a Nyírbátori Görögkatolikus Bölcsődében. Az ezentúl Szent Simeon nevet viselő intézmény névadó ünnepségét Ábel püspök vezette.

Február 8. Jótékonyági bált szervezett a nyírlugosi Szent Péter és Pál Görögkatolikus Általános Iskola az intézmény udvari játszótérének felújítása, korszerűsítése és biztonságosabbá tétele céljából.

Február 8. Püspökké szentelésének ötvenedik és pappá szentelésének hetvenedik évfordulóját ünnepelte Keresztes Szilárd

Február 11.

Február 14–16.

Február 22.

Február 14.

Február 18.

Február 27.

püspök. A nyíregyházi Szent Miklós-székesegyházban tartott Szent Liturgián meghívott püspökök, a papság, Szilárd püspök családja és barátai, továbbá olyan hívek is részt vettek, akik 50 éve a püspökszentelésen is jelen voltak.

Február 10.–14. A Görögkatolikus Metropólia Kisvárdai városának segítségével rendezte meg a katolikus papok 17. futsal-Európa-bajnokságát. A tornán 15 ország katolikus papjai mérték össze tudásukat. A bajnokság győztese Lengyelország csapata lett. Őket Szlovákia és Horvátország követte a dobogón. A magyar válogatott a 4. helyen végzett.

Február 11. A betegek szentségének nyilvános felvételére volt lehetőség a miskolci Nagyboldogasszony-székesegyházban Szemerszki Mihály parókus kezdeményezésére. A szertartást Atanáz püspök atya a miskolci kórházakban szolgálatot teljesítő kórházlelkészekkel, Szűcs Béla és Tótszegi István atyákkal együtt végezte.

Február 14. Diplomaosztó ünnepséget tartottak a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolán. A keresztfélévben öt közoktatási vezetői és egy pedagógus mesterdiplomát adtak át a hallgatóknak.

Február 14.–16. Kánoni látogatás zajlott a Nagydobosi Görögkatolikus Parókián. A vizitáció imaórával kezdődött, amit Ábel püspök, Halinda Gyula ökonómus és dr. Gánicz Endre főhelynök közösen végzett a helyi parókussal, Kicsák János atyával. Nagydobosi tartózkodása alatt a Nyíregyházi Egyházmegye főpásztora a helyi református lelképásztorral, az önkormányzat és az oktatási intézmények vezetőivel és négy helybéli családdal is találkozott. Az egyházközösség filijájában, Vaján pedig imaóra keretében imádkozott az ottani hívekkel.

Február 15. Életének 51., áldozópapságának 25. évében elhunyt Szemák Miklós István görögkatolikus áldozópap. Miklós atya 2000-től egészen haláláig szolgált a csedregi (Partium) parókián.

Február 18. Atanáz püspök meghívására a Miskolci Egyházmegye központjában tettek látogatást az egyházmegye területén dolgozó görögkatolikus polgármesterek. A települések előljárói megtekintették a Görögkatolikusok évszázados öröksége című kiállítást, a székesegyházat és az egyházmegye hivatalának kápolnáját is.

Február 20. Új óvodai részleget adtak át Dunaújvárosban. A Szent Panteleimon ne-

vét viselő óvoda és iskola épületét Kocsis Fülöp metropolita áldotta meg.

Február 22. A Nyíregyházi Egyházmegye szervezésében idén is megtartották a Görögkatolikus Metropólia hagyományos farsangi bálját. A nyíregyházi Continental Arénában szervezett mulatságra 1500-an látogattak el az ország egész területéről.

Február 26.–27. A spanyolországi Castilla-La Mancha Autonóm Régió elnöke, parlamentjének elnöke, bizottsági tanácsosok és népes delegáció folytatott tárgyalásokat a Görögkatolikus Metropóliával, az általa fenntartott Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolával és a Szent Lukács Szeretetszolgálattal.

Február 27. Gyermekvédelmi központot avattak Hajdúnánáson, melyet Szent Anna oltalmába ajánlottak. A korábban panzióként működő épület 2023-ban került a Hajdúdorogi Főegyházmegye tulajdonába. Az átfogó felújítás után a központ munkatársainak az emeleti részen alakítottak ki irodákat, a földszinten leginkább kapcsolattartásra alkalmas helyiségek, valamint a szakszolgálat (pszichológus) szobái találhatóak.

Szoboszlai Dominik és a szemünk láttára íródó történelem

Főnix Gold-tól Liverpoolig, avagy egy világklasszis (?) magyar megtervezett karrierje

„Történelem!” – írta Instagram-oldalán a válogatottbeli csapattárs, Schäfer András, amikor hivatalossá vált a transzfer. És valóban! Szoboszlai Dominik 70 millió euróért a Liverpool csapatához igazolt 2023 nyarán, ezzel a patinás klub történetének harmadik legdrágább igazolása lett. Történelmi igazolás volt, és azóta is a történelmet látjuk: hamarosan első magyar Premier League győztest köszönhetünk majd, a magyar válogatott csapatkapitánya pedig nemhogy nem égette meg magát a legendás Steven Gerrard 8-as mezzszámával a hátán, de a világ jelenlegi egyik legjobb klubcsapatának is legfontosabb játékosai közé tartozik – ez nem álom, de a biztonság kedvéért valaki megcsíphetne, hogy elhiggyem neki.

Ha létezik megtervezett karrier, Szoboszlai Dominiké mindenképp az! Persze, két megkerülhetetlen nevet már az elején meg kell, hogy említsek. Az édesapa, Szoboszlai Zsolt a saját utánpótlás-nevelő műhelyében, a Főnix Gold FC-ben építette fel fiát 2007 és 2015 között, a menedzser meg Esterházy Mátyás, aki közel egy évtizede van mellette és intézi az ügyeit. Ők ketten mindig és minden döntésében ott voltak Dominik mögött. És akkor sem estek kétségbe, amikor első klubja, a Salzburg nem a felnőtt csapatában játszatta, hanem kölcsönadta fiókcsapatának, az osztrák második ligában szereplő Lieferingnek. Nem estek kétségbe, amikor a Leipzighez igazolva egy makacs sérülés miatt az első félévben egyetlen másodpercet sem futballozhatott. Nem estek kétségbe, amikor Domenico Tedesco nem igazán számolt vele. Szoboszlai Dominik egészen eddigi útja terv- és mintaszerű.

A feleségemmel Salzburgban voltunk nászúton 2018 tavaszán, és meccsen is jártunk – a Salzburg csapatának akkor már Marco Rose volt az edzője, de Dominik sajnos még a fiókcsapatban szerepelt. Ott olyan jól játszott, hogy a Salzburg visszavitte még bőven a tizennyolcadik születésnapja előtt, és idővel húzóemberre vált az osztrák kirakatsapatban – sőt, a 2017/18-as szezon utolsó fordulójában – néhány héttel a nászutam után – csereként pályára lépve be is mutatkozhatott a csapatban. A következő évben, ha kirobbanthatatlan még nem is volt, de szépen, lassan beépült a Salzburgba. Egy szezonnal később, sokadik próbálkozásra, immár az ő főszereplésével végre bejutottak a Bajnokok Ligája főtáblájára, ahol nagyon látványos és élvezetes meccseket játszottak. Az elitsorozat jelentette számára és a norvég tinicillag, Erling Haaland számára is az áttörést. A salzburgi BL kalandba belefért egy Liverpool elleni kétmeccses párharc, s elhíresült a videó, ahogy Szoboszlai interjú közben fogadja a győztes szakvezető, Jürgen Klopp gratulációját. Ekkor még ki gondolta, hogy útjaik egyszer majd keresztezik egymást. Az viszont a napnál is világosabb volt már akkor is, hogy nem Salzburgban fog megöregedni, nyugdíjas éveit nem Mozart szülőházában tervezi eltölteni Dominik, ami alá egyébként rettentően közönséges módon odaépítettek egy Spar üzletet. A saját szemünkkel láttuk, mikor ott jártunk a házasságkötésünket követő első napokban, ellentétben a Salzburg–Szoboszlai „házassággal”, pedig a miénkhöz hasonlóan ez utóbbi is gyümölcsöző volt: *minden tétmeccset figyelembe véve 83 találkózón 26 gólt szerzett és 35 gólpasszt adott.*

Hogy mennyire jól is sikerült számára a koronavírus-járvány miatt egyébként igen szenvedős 2020-as esztendő, csak néhány értékmérő. Azon az őszen, mikor a válogatottat kijuttatta Izland ellen azzal a szológóljával a következő évi Európa-bajnokságra, a spanyol AS kapcsolatba hozta a Leipzig mellett a Real Madriddal, az Arsenallal és az AC Milannal is. A goal.com egyenesen így írt róla: *„Egy igazi démon a rögzített helyzeteknél, de még ismertebb arról, ahogyan a játékos-társait képes helyzetbe hozni, inkább előkészít, mint maga váltaná góllra a helyzeteket. Már most remek karmester, s kétségünk ne legyen, a világ egyik legjobb irányító középpályása válhat belőle. A legjobban a középpályá bal szélén érzi magát, innen húzhat befelé, kihasználva a nagyon jó jobb lábát.”* A Voetbalzone című holland szakportál *„Kevin De Bruyne-féle játékmesterként”* aposztrofálta, a Salzburgnál és később Lipcsében is vele dolgozó Jesse Marsch

pedig a modernkori David Beckhamnek titulálta. De Bruyne, Beckham, a világ legjobb irányítója. Túlzás lenne? A mindent is tudó magyar fotelszurkoló szerint biztosan. De az nem lehet véletlen, hogy 2020-ban a *The Guardian* a világ 100 legjobb labdarúgója közé sorolta, az év osztrák labdarúgója szavazáson pedig – amelyen az osztrák footballistákon kívül az osztrák Bundesligában játszó „indulnak” – a 3. helyen végzett, egy bizonyos David Alaba és Marcel Sabitzer mögött. A Golden Boy-díj szavazáson, amin a legjobb 21 éven aluli Európában futballozó játékost díjazták, a 8. helyen végzett. Csak érdekességképpen, hogy kik előzték meg: 1. Erling Haaland (akkor még dortmundiként, ma már a Manchester City rettegett csatára), 2. Ansu Fati (megállt a fejlődése Barcelonában), 3. Alphonso Davies (már akkor is Bayern München), 4. Jadon Sancho (még első korszakát töltötte Dortmundban, a Manchester Unitedba nehezen sikerült beilleszkednie), 5. Eduardo Camavinga (ekkor még a francia Rennesben játszott, napjainkban öröm nézni a Real Madridban!), 6. Dejan Kulusevski (akkor még a Juventusban játszott, ma a Tottenhamben futballozik, tarthatna előrébb is karrierjében), 7. Phil Foden (Haaland érkezése óta már kevésbé van fókuszban). S hogy közvetlenül kiket előzött meg? Tessenek leülni vagy megkapaszkodni: az Arsenal üdvöskéjét, Bukayo Sakát és a Real Madridban zsongzó Vinicius Juniort. Micsoda nevek – micsoda teljesítmény!

Hatalmas csalódás volt, hogy első lipcsei szezonjában be sem mutatkozhatott. Nem azért, mert pikkelt volna rá Julian Nagelsmann, hanem szeméremcsont gyulladás, meg mindenféle nyavalyák gyötörték. A fiatal edzőgeneráció legtehetségesebb tagjánál aztán egy másodpercet sem játszott, mert az idény után leült a Bayern München kispadjára – érkezett viszont a helyére Jesse Marsch. Ő ismerte Dominiket a Salzburgból, játszott is nála viszonylag sokat, ám mivel az eredmények elmaradtak, az amerikai számára elég hamar lett „marsch”. Domenico Tedesco végül BL-helyre kormányozta az együttest, és története első trófeáját is megnyerte a klubbal, így végeredményben sikeresen zárult Szoboszlai első Bundesliga idénye, amiben hat gólt lőtt, nyolcat meg előkészített. Emlékezetes, amikor első kezdőcsapatos bajnoki meccsén duplázott a Stuttgart ellen (mindkét gólja szépségdíjas volt!), Leverkusenben győztes gólt szerzett a közvetlen rivális ellen, az utolsó fordulóban pedig az ő beadását fejelte be Willi Orbán, ami biztossá tette a BL indulásukat. A Bajnokok Ligájában nagyon nehéz csoportba került a Lipcse, az egy évvel korábban BL elődöntőbe jutó klub nem is tudta megugrani az akadályokat, de az oroszlán bajuszát egyszerűen azért sikerült megráncigálni, Dominik pedig mindkét nagyágyú ellen betalált. A PSG ellen a 92. percben sem remegett meg a lába, higgadtan értékesítette a döntetlent érő tizenegyest, még az őt provokálni igyekvő Neymar sem tudta kizökkenteni.

(„Gólt fogsz löni?” „Igen.” „Biztos vagy benne?” „Igen. Én sosem hibázom.” – A sors iróniája, hogy néhány hét múlva kihagyott egy tizenegyest a Bundesligában a Leverkusen ellen.) Aztán gólt lőtt az akkor, a továbbjutásuk tudatában már igencsak tartalékosan felálló és takaréklángon égő Manchester Citynek – mint a közelmúltban kiderült, nem ez volt az utolsó találata az égszínkékek ellen.

Nehezen indult a 2022/23-as futbalszezon, mert Domenico Tedesco érthetetlen módon mellőzte, ha meg pályára is küldte, rossz pozícióban játszatta. Ősz közepén aztán érkezett a régi jó ismerős, Marco Rose, s onnantól Dominik helye megkérdőjelezhetetlenné vált a csapatban! A Borussia Dortmund ellen gólpasszt adott Willi Orbánnak, majd csodálatos gólt szerzett. A Stuttgart ellen megint duplázott (az egyik gólja megint szabadrúgásból született), gólpasszt adott a Bayern ellen, majd az utolsó előtti játéknapon egyetlen büntetőgólját is megszerezte a Bundesligában, éppen a bajorok ellen. A lipcseiek egyik legjobb és legfontosabb játékosa volt, aki megint 6 góllal és 8 gólpasszal zárt. És újabb kupagyőzelemmel: az elődöntőben duplázott a Freiburg ellen, s a fináléban ő rúgta a második gólt, kivégezve ezzel a Frankfurtot. Egyrészt így ez volt az utolsó lipcsei gólja, másrészt ezzel a találattal 35 év után ő lett az első magyar, aki német kupadöntőben betalált. (Akkor egy bizonyos Détári Lajos volt a „bűnös”.)

Hosszú és tartalmas szezon volt, amit a kupagyőzelemmel zárt le Dominik. A válogatottban időközben csapatkapitány lett – Szalai Ádám utolsó válogatott góljához gólpasszt adott, a bolgárok ellen micsoda szabadrúgásgólt szerzett! Miközben szétszedte a sajtó és a közvélemény azért, mert egy barátságos válogatott meccsen kő, papír, ollóval döntöttek Sallai Rolanddal arról, ki rúgja a büntetőt. A Manchester City feldarabolta őket a BL-ben, Haaland egymaga rúgott nekik ötöt. Kétszer is kiállították a szezonban. Szóval volt ő fent és lent is. De sokat elmond a teljesítményéről, hogy *a Bundesliga szezon végén két mértékadó szakportál, a WhoScored és a Sofacore is beválasztotta az év álomcsapatába. Az sem a véletlen műve volt, hogy tavasszal folyamatosan monitorozták Szoboszlait a Premier League élcsapatai. Utolsó németországi szezonjában a második legtöbb lövést előkészítő akciót produkálta (150), ez 90 percre lebontva 5.52, amellyel ő lett a liga legjobbja. Számai Európában is kiemelkedők, a topligákban a 14. legtöbb ilyen akció fűződik a nevéhez, és olyan sztárok előzik meg csupán, mint például Lionel Messi, Bruno Fernandes vagy éppen Kevin De Bruyne.*

Már az nagyon izgalmas volt, hogy a Newcastle le akarta igazolni a Leipzig magyar középpályását. Egy nagy hagyományokkal bíró, szaúdi kézben lévő, tehát nagy reményeket szövögető és tőkeerős klub, egy fiatal és ambiciózus edzővel, tehetséges játékosokkal, a világ legerősebb bajnokságában, ráadásul a Newcastle – például a Liverpoollal ellentétben – kiharcolta a BL szereplés jogát is. Nem lett volna rossz ez a forgatókönyv sem. Aztán viszonylag hirtelen bejött a képbe a Liverpool, és nagyon felgyorsultak az események. Volt a lipcsei szerződésében egy 70 milliós kivásárlási ár, ami csak június 30-ig volt érvényes, onnantól kezdve a németek többet is kérhettek érte. A Liverpool nem akart többet fizetni, meg bárkivel is belemenni egy licitá-

borúba, de a 70 milliót megadta, ami hátborzongatóan soknak tűnik! Korábban csak Virgil van Dijkért a Southamptonnak és Darwin Nunezért a Benficának fizetett többet a hatszoros BEK/BL győztes angol gigász.

Vegyük át még egyszer, és emésszük meg: *Szoboszlai Dominik a Liverpool történetének harmadik legrágább futballistája. Bevallom, akkor én kicsit szkeptikusan fogadtam a hírt. Nem Szoboszlai képességeiben kételkedtem. Ennek a srácnak helyén van az esze, a szíve, a tudása és az önbizalma is. De úgy véltem, a Lipcsében még jó helyen volt. A második szezonjában már első számú vezére volt a csapatnak, ráadásul Marco Rose bízott benne, jól ismerték egymást, és tudták, hogy mire számíthatnak a másiktól. A Bundesliga nem gyenge bajnokság, s a következő évben is a Bajnokok Ligájában játszhatott volna. Elhagyni a biztosat (játékpercek, bizalom) a bizonytalanért... Én akkor nem bántam volna, ha egy évet még Lipcsében marad. Nos, nagyobbat nem is tévedhettem volna. Azt azért persze sejtettem, hogy Jürgen Klopp nem csenget csak úgy ki valakiért 70 milliót – komoly terveik vannak Szoboszlai Dominikkal. De arra nem számítottam, hogy az első perctől kezdve a kezdőcsapat tagja lesz, és az első tíz bajnokit máris végig játssza. A 19. fordulóban, december 26-án, a „Boxing Day”-en kezdett először a kispadon. Gyorsan felvette az angol foci daráló stílusát és tempóját, megszokta a csapattársakat, akklimatizálódhatott még az időjáráshoz is. A Liverpool új középpályát kapott: Fabinho, James Milner, Naby Keita is távozott (utóbbi akkor még aligha sejtette, hogy egy szép napon a Ferencváros mezében a debreceni Nagyerdei Stadionban e sorok írója előtt fog futballozni), helyükre Ryan Gravenberg, a világbajnok Alexis MacAllister és Szoboszlai Dominik érkezett: mindhárman a kezdőcsapatba, bár az ő hármasuk csak ebben a szezonban indult el a legendává válás útján. Klopp focijára jellemző volt, hogy magasan húzza meg a védelmi vonalat, és szeret labdavesztés után gyorsan visszatámadni. Ehhez a játékhoz viszont nagy munkabírás és folyamatos nyomásgyakorlás kellett. Bár a Leipzig nem presszingelt annyit és olyan agresszíven, amennyi a Liverpoolnál elvárható, a második teljes Bundesliga idényében 39 alkalommal szerzett labdát Szoboszlai Dominik az ellenfél kapujától legfeljebb 40 méterre, és ezek közül 8 lövéssel is fejeződött be. Ebben a mutatóban csapata legjobbja volt, s a ligában is a 3. helyen végzett. A két Bundesliga szezon alatt adott 16 gólpassz nem annyira kevés, de aki nézte a Leipzig meccseit, jól tudja, ez a szám csak azért nem jóval több, mert Timo Wernerre és André Silvára jöttek ki ezek a*

helyzetek, ők pedig nem a kíméletlen helyzetkihasználásukról híresek – persze Werner és Silva Liverpoolban is van, csak Darwin Nuneznek hívják.

Már az első hazai bajnok in a legjobb nak választották a szurkolók (a Bournemouth ellen büntetőt harcolt ki, s a harmadik gól az ő lövését követő kipattanóból született). „Ha ez a mai kóstoló volt Szoboszlai Dominik menüjéről, akkor a magyar fiú Michelin-csillagos fogásokat fog találni ebben az idényben” – írta a The Telegraph. Első gólját a Premier League-ben a világbajnok Emiliano Martineznek rúgta, egy szöglet után vágta kapásból a labdát az Aston Villa kapujába. Nagy gólt lőtt a Leicester City elleni Ligakupa meccsen, majd egy körrel később a West Ham ellen is betalált. A Sheffield ellen szerezte második gólját az angol bajnokságban, a Nottingham Forest ellen két gólpasszt adott. Álomszerűen kezdődött liverpooli pályafutása, de 2024 első napján, a Newcastle elleni bajnok in combsérülés miatt cserét kért, és majdnem egy hónapot kihagyott. Aztán alighogy visszatért, és a Chelsea ellen élete első gólját fejelte, elülső keresztszalag-sérülés miatt a februárt is partvonalon kívül töltötte – és innen felépülve Jürgen Kloppnál már nem sikerült visszaverekednie magát stabilan a kezdőcsapatba. Voltak azért még szép momentumai az idényben, a Sparta Praha elleni Európa-liga párharc mindkét meccsén betalált, a tavasza összességében csendesebb lett, klubja pedig a sikeredző, Jürgen Klopp bejelentését követően, miszerint az idény végén távozik a klubtól, picit megroggyant. Előbb a bajnoki versenyfutásból szállt ki, majd az Európa-ligától is búcsúzni kényszerült a későbbi győztes Atalanta ellen, már a 8 között, pedig a sorozatnak a Liverpool volt a legnagyobb favoritja. Mégsem zárta trófea nélkül Dominik első angol i szezonját: a Ligakupát megnyerték, és bár a döntőben sérülés miatt nem játszhatott, korábban két gólt is szerzett ebben a kupasorozatban, így magáénak érezheti ezt a diadalt. Első Premier League szezonjában több mint kétezer játépercet töltött a pályán, ez azért nyitásnak messze nem volt rossz.

Sok volt a kérdőjel az új szezon kezdetén. Arne Slot személyében egy kevésbé ismert holland edző ült le a kispadra. Vajon milyen szerepet szán ő Szoboszlai Dominiknek? Már az elején kiderült, hogy nagyjából főszerepet. Jürgen Klopp a klub történetének egyik legsikeresebb edzőjeként távozott Liverpoolból. Vezetésével háromszor jutott Bajnokok Ligája-döntőbe a klub (egyszer nyerték meg a sorozatot), de ami még nagyobb tett, hogy 30 év után lett vele bajnok a Pool. És volt még egy olyan szezon, amikor az lehetett volna, de a 100 megszerzett pont is kevés volt az úrfocit mutató Manchester City-vel szemben. Senki nem gondolhatta a klubnál, hogy Klopp távozását nem fogja megsínyleni a Liverpool, ehhez képest, amikor ezeket a sorokat gépelem, március 10-én, *15 ponttal vezeti a Liverpool a bajnokságot* (ez még akkor is bődületesen nagy előny, ha egy meccsel többet játszottak, mint az Arsenal), a Ligakupa döntőjére ké-

szül, és a Bajnokok Ligája alapszakaszát megnyerték. Mohamed Szalah élete formájában futballozik, a Premier League-ben jelenleg 27 gólnál és 17 gólpassznál jár, de a cikk olvasóit Szoboszlai Dominik játéka és eredményei alighanem még jobban érdeklik. Nos, válogatottunk csapatkapitánya, ahogyan edzője is mindig kiemeli, a csapat egyik legfontosabb játékosa a letámadásban, a labda nélküli játékban, rengeteget fut, és nagyon sokat segít a védekezésben. Gyakorlatilag mindenhol ott van. A közelmúltban játszottak Párizsban, Allison kivédte a franciák szemét, de Dominik is megmentette két góltól a csapatát. Sokat kritizálták, hogy támadó középpályásként kevés a gólja és a gólpassza, és ez valahol jogos kritika is volt vele szemben, mert míg Jürgen Kloppnál sokszor hátrébb, szinte védekező középpályásként játszott, az új szisztémában sokkal közelebb van a kapuhoz, gyakran a csatárokkal egy vonalban. Ősszel is voltak emlékezetes meccseik. 50. Liverpool meccsén gólt lőtt az AC Milan elleni BL rangadón, a *ManCity elleni 2 – 0 győzelem után a Liverpool Echo 9-es (!) osztályzattal értékelte a teljesítményét*. A védőmunkája továbbra is elsőrangú, de az utóbbi hónapokban már a gólok és a gólpasszok sem hiányoznak a repertoárjából. December végén a Tottenham Hotspur ellen idegenben rúgtak hatot – Dominik minimum négy gólból volt benne, gólt és gólpasszt jegyzett. Sokáig az volt legjobb angol i meccse, aztán jött a Manchester City elleni febru-

ár közepén játszott csúcsrangadó, ahol parádés gólpasszt adott Mo Szalahnak, majd ő maga is betalált. Az elmúlt 8 évben a 6 angol bajnoki címet szerző ManCity ellen egy magyar fiú játéktól volt hangos a brit sajtó – hogy aztán három nappal később újabb gólt szerezzen a Newcastle ellen. *Jelenleg 4 gól és 4 gólpassz áll a neve mellett a bajnokságban*, de ezek a számok még jó eséllyel nőni fognak.

Megmondóemberek és fotelszurkolók persze mindig lesznek. „Bezzeg a válogatottban nem tud vezér lenni...” „Szerencséje van, a következő meccsen úgyis a kispadon ül majd...” A legviccesebb, amikor a séróját vagy a szakállát kritizálják. Amikor az illető már nem tud mibe belekötni. Idén ősszel 38 éves leszek, és olyan élmény számomra Szoboszlai Dominiket nézni, olvasni a róla szóló híreket, szurkolni neki, látni, mennyire helyt tud ő állni a világ egyik legjobb csapatában, mint édesapámnak lehetett Albert Flórián vagy Varga Zoltán, az egy generációval fiatalabbnak meg Nyilasi Tibor vagy Töröcsik András. Én Détári Lajost, Kiprich Józsefet, Vincze Istvánt nem láttam futballozni. Fiatalságom magyar sztárjai között is voltak jól hangzó nevek – minden tiszteletem Lisztes Krisztiáné, Dárdai Pálé, Király Gáboré és Gera Zoltáné, akit nem véletlenül hívtak Mágikus Magyaroknak Angliában. De *világklasszis magyar játékosunk 40 éve nem volt. Olyan világklasszisunk meg, aki a világ egyik legjobb csapatának kulcsembere, Puskás Ferenc óta*. Schäfer András talán bele sem gondolt abba, milyen tartalommal bír, amit kiírt Instagram-oldalára: valóban a történelmet látjuk!

Lukátsi Vilma

VIRÁGVASÁRNAP

Azon a napon virágzott a Föld!
Pálma nőtt a tövisek helyében,
amikor annyi kiáltás hangzott:
„Áldott, Aki jön az Úr nevében!”

Ó, az a nap nem tartott sokáig,
este lett, s elmúlt a többi között,
bár összeérték a keresztutak,
s az örök győzött az idő fölött;

de akkor ott, a virágos lejtőn,
ahová az a kis szamár lépett,
még nem tudta más, csak az Úr tudta!
A szívek lángja ellobbant, kiégett!

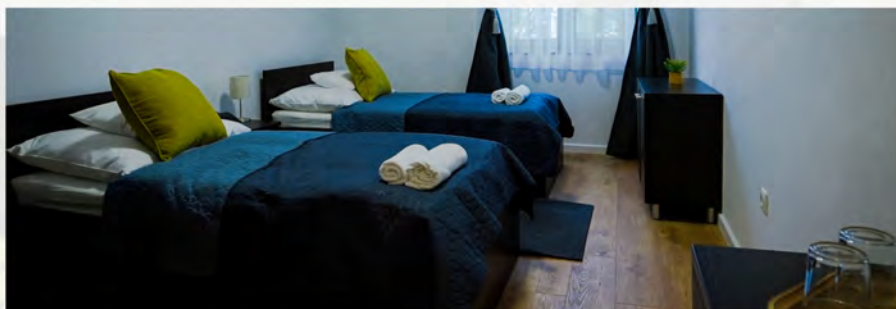
A földi út kezdete és vége
átívelt a virágvasárnapon,
hogy a halálon győzzön az élet
a dicsőséges húsvét hajnalon.

SZENT ATANÁZ VENDEGHÁZ

Nyíregyháza belvárosának szívében szeretettel várja vendégeit a Szent Atanáz Vendégház. Remek választás egyházi rendezvényekhez, képzésekhez, programokhoz. Zárt parkoló, kerékpártároló, közös helyiségek, légkondicionált szobák, családbarát szálláshely.

06 (30) 265 9850
vendeghaz@szentatanaz.hu
szentatanaz.hu/vendeghaz

